ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΕΤΟΣ 39ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 153 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015 • ISSN 1106-2118

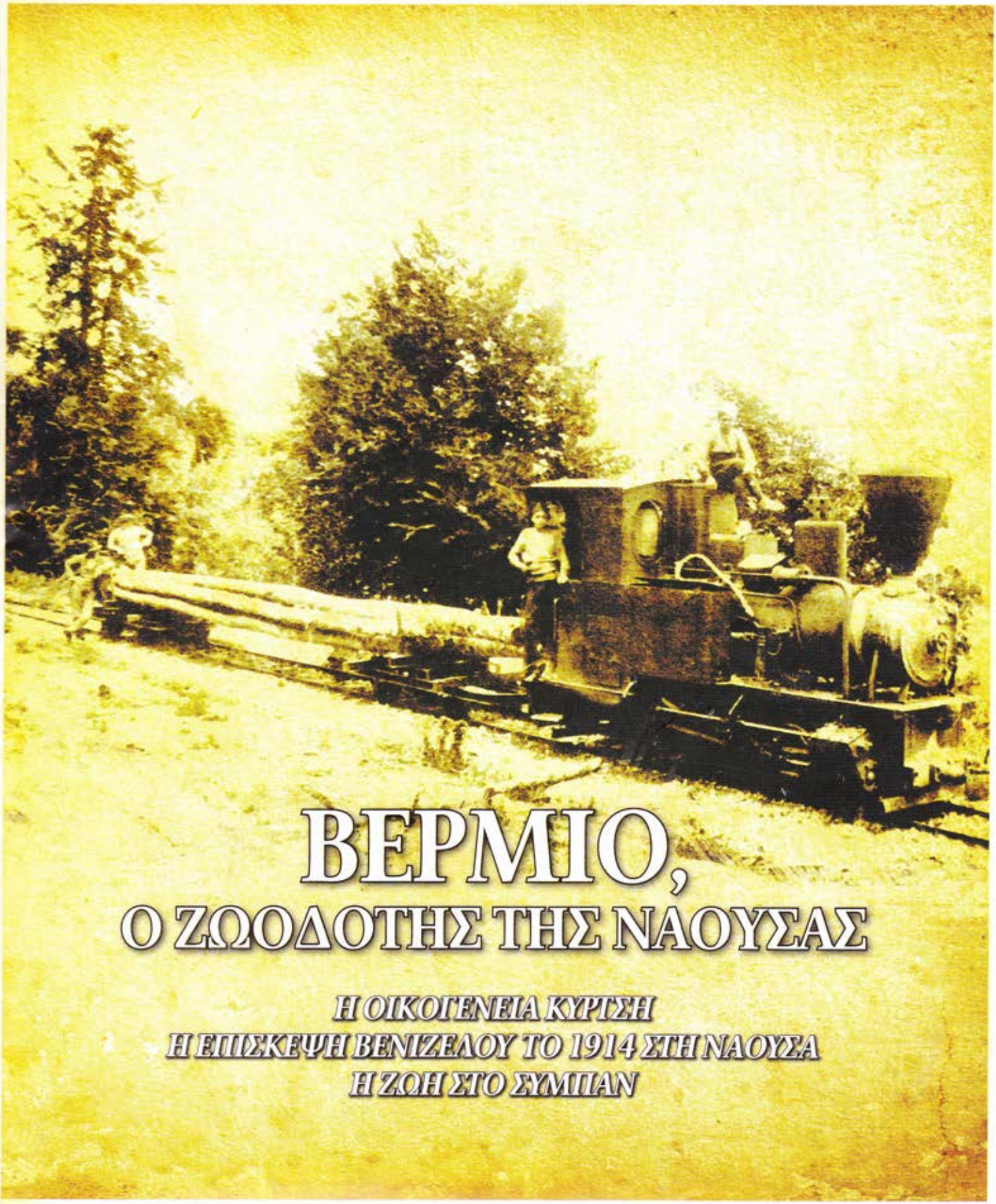

ΒΕΡΜΙΟ, Ο ΖΩΟΔΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΥΡΤΣΗ

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΤΟ 1914 ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

http://politistikietaireianaoussas.blogspot.com

κάθε μέρα

ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»
ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015
Ετος 39ο - Τεύχος 153
Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ
Σύλλογος Απόφοιτων Νάουσας
(+) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
«Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος»

ΕΚΔΟΤΗΣ
Αλέξανδρος Οικονόμου, Πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Αλέξανδρος Οικονόμου
Ευγενία Ζάλιου
Πέτρος Σταΐδης
Δημήτρης Πάζος
Ελισάβετ Χατζημολαΐση-Ρούκαλη
Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκα
Θεόδωρος Ζιώτος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ART DIRECTOR
Δημήτρης Πάζος

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
• Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Πολυχώρος Πολιτισμού «ΒΕΤΛΑΝΣ»
Αφών Λαναρά & Φ. Πεχλιβάνου
τηλ.: 23323 50025
• Αλέξανδρος Οικονόμου, Καρανάτσιου 2
59200 Νάουσα, τηλ. 2332 400074,
6974 099140

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος
τηλ.: 23310 60331

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΗΛΚΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.
3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας
Τηλ. & Fax: 23320 41319

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
Αλέξανδρος Οικονόμου
Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200,
τηλ.: 2332 400074, 6974 099140

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
104360 - ISSN 1106-2118

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά με αντικαταβολή. Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Το τρενάκι στο «Γουρνόσοβο». Αρχείο Τάκη Μπάιτση. Επεξεργασία-εικονογράφηση: Δημήτρης Πάζος

Τεύχος Νο 153 Περιεχόμενα

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

04 Editorial

05 Εν συντομία-Πολιτιστικά και άλλα...

11 Ελένης Δροσίδου
«Τα άτιμα τα χρόνια φταίγουν»

12 Ευάγγελου Χεκίμογλου, Ευφροσύνης Ρούπα
Επιχειρηματικές οικογένειες Ναουσαίων στη Θεσσαλονίκη: Οικογένεια Κύρτση

16* Αναστάσιου Καραμπατζού
Βέρμιο, ο ζωοδότης της Νάουσας

26 Τάκη Μπάιτση
Το δάσος «Κανέλλη» στο Βέρμιο

28 Θεόδωρου Ζιώτα
Ο Τύπος της εποχής για την επίσκεψη του Βενιζέλου στη Νάουσα

38 Γιάννη Μοσχόπουλου
Πόντος-Ρουμλούκι: Σημεία ιστορικής συνάντησης

40 Αλέξανδρου Οικονόμου, Αντώνη Μπιτσιάνη
Χριστίνας Ρούσσου: Ντουλμπέρα

45 Γιάννη Λίτου, Πάνου Πάνου
Παρουσίαση ποιημάτων

46 Χαρίτωνα Τομπουλίδη
Η ζωή στο σύμπαν

50 Δημήτρη Κ. Στυλιανίδη
Σακχαρώδης διαβήτης τύπου 2: Χρώμιο - Μπρόκολο

Editorial

Το να γράφεις βιβλία είναι μια κοπιαστική και πολυέξοδη τρέλα λέει ο Μπόρχες. Ακόμα και αντο γράψιμο από τέχνη γίνεται τέχνημα, η ολοκλήρωση ενός βιβλίου είναι άθλος, διότι προϋποθέτει εξαντλητικές ώρες πνευματικής, αλλά και χειρονακτικής εργασίας, μοναστική αφοσίωση και βασανιστική νοσταλγία για τη γλώσσα και τις λέξεις. Και είναι εκπληκτικό να βλέπεις πως στη μικρή μας πόλη και σε καιρούς ανήλιαγους, όσο να πεις, εισβάλλουν στο σπίτι μας και ενίοτε στις καρδιές μας ένας σωρός βιβλία που έγραψαν συντοπίτες μας, αλλά και άλλοι, απ΄αλλού, που φαίνεται να μας υπολογίζουν τουλάχιστον ως εν δυνάμει αναγνώστες τους.

Τέσσερεις νέοι Ναουσαίοι συγγραφείς. Η Χριστίνα Ρούσσου, το βιβλίο της οποίας «Ντουλμπέρα» κατέκλυσε ορμητικά το εκδοτικό στερέωμα και παρουσιάζεται εκτενώς στο παρόν τεύχος. Ο Γιώργος Δάμτσιος με το μεταφυσικό θρίλερ «Μέχρι την τελευταία ανάσα». Ο Νίκος Μπάμπος με το βιβλίο του «Αυτοφυή φυτά και βότανα του Βερμίου». Και η Ελένη Παναγιώτου με το βιβλίο της «φαγούδια με βιο-λογικές αποπλανήσεις». Θα ήταν παράβλεψη νομίζουμε, αν δεν επισημαίναμε την τιμή που έγινε στην πόλη να μας ταξιδέψουν σε κόσμους μυθοπλαστικούς, αλλά και σε εκείνους τους στέρεους καθημερινούς τόπους που αγαπούν και θέλουν να μοιραστούν μαζί μας.

Εξάλλου είναι βέβαιο πως μέσα μας και εννοώ τη σύνταξη του περιοδικού, κρυφοσαλεύει η ελπίδα πως μέρος του υλικού από την ιστορία, τα πονήματα και τα παθήματα των Ναουσαίων στο χρόνο, το οποίο διασώζεται στις σελίδες της «Νιάουστας», θα βρίσκει κατά καιρούς τον μάστορά του. Το χέρι εκείνο που θα το ανασυντάξει ως υπόμνηση και ανάθημα, κατά κάποιο τρόπο, και θα το εναποθέσει μέσα στους ελκυστικούς δρόμους της λογοτεχνίας, ως πλαίσιο ζωής μελλοντικών ηρώων και ως πεδίο αναζήτησης και ανίχνευσης των λεπτομερειών εκείνων που αληθεύουν τις λεπτές αποχρώσεις της ζωής, τις χαρέςκαι τους πόνους της, τις αλήθειες και τα παράδοξά της.

Στο παρόν τεύχος λοιπόν συνδράμουν τις ελπίδες μας το άρθρο της Ευφροσύνης Ρούπα και του Ευάγγελου Χεκίμογλου για την άνοδο της οικογένειας Κύρτση, από τις πιο γνωστές επιχειρηματικές οικογένειες Ναουσαίων της Θεσσαλονίκης. Ο Αναστάσιος Καραμπατζός και ο Τάκης Μπάιτσης με τις ιστορίες περί της εκμετάλλευσης του Βερμίου τον 20ό αιώνα και μέχρι τις μέρες μας. Ο Θεόδωρος Ζιώτας που συγκεντρώνει όλο το υλικό το σχετικό με την επίσκεψη του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Νάουσα το 1914 (άρθρα, ομιλίες υποδοχής, αιτήματα), μέσα από το οποίο διαφαίνεται πως τα προβλήματα που ταλάνιζαν τον τόπο μας πριν 100 χρόνια μας ταλανίζουν και σήμερα ως ένα βαθμό. Ο Γιάννης Μοσχόπουλος με μια μικρή, αλλά καθόλα ενδιαφέρουσα αναφορά για τη συνάντηση Πόντου και Ρουμλουκιού ανάτους αιώνες. Και νέοι ποιητές που αρπάζονται από τον καιρό δίνοντας υποσχέσεις:

Πάλι ρωτάς τί απόμεινε; Κονάκι
κλειστό στην πόρτα αλυσίδα
(θα φύγουμε απ' τό σπίτι τελευταίοι) τα υπόλοιπα βήματα
κάπου εδώ γύρω ξερός πηλός
στα χέρια κάποιου κανατά –
ψιθύρισε λοιπόν κι εσύ γνωστόν
και άγνωστον είδος η ελπίδα.

(Μάρκος Μέσκος,
Χωρίς Θέμα, 2011)

Πολιτιστικά και άλλα...

Με κυρίαρχες, από άποψη ποσότητας τουλάχιστον, τις παρουσιάσεις καινούργιων βιβλίων συμπολιτών μας και μη, «έτρεξαν» κι αυτό το τελευταίο τρίμηνο της χρονιάς οι πολιτιστικές εκδηλώσεις στην μικρή μας πόλη. Μια σειρά από σημαντικές δραστηριότητες πολιτισμού, πολλές από τις οποίες είχαν έντονο χαρακτήρα εξωστρέφειας, που είναι το κυρίαρχο ζητούμενο στους καιρούς που ζούμε, και άλλες που αποδεικνύουν για μια ακόμα φορά τις υψηλές καλλιτεχνικές ανησυχίες των συμπολιτώνμας είτε ως δημιουργών είτε ως απλών θεατών ή ακροατών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Ποντιακής Νεολαίας

Σε ένα κλίμα βαθιάς συγκίνησης και ισχυρής συναίσθησης του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει στο μέλλον η ποντιακή νεολαία στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη η 2η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Ποντιακής Νεολαίας. Στη Συνδιάσκεψη συμμετείχαν 500 νέοι Πόντιοι από 23 χώρες, που εκπροσωπούσαν 13 Ομοσπονδίες. Από την πόλη μας συμμετείχαν η Εύξεινος Λέσχη Ποντίων Νάουσας και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ροδοχωρίου «ΟΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ», κάνοντας για άλλη μία φορά αισθητή την παρουσία τους στον ποντιακό ελληνισμό και δίνοντας το σύνθημα της ενότητας των απανταχού Ποντίων.

Πανναουσαϊκό Πολιτιστικό αντάμωμα

Ένα μοναδικό πολιτιστικό υπερθέαμα απόλαυσαν πάνω από 1500 θεατές στο Δημοτικό Στάδιο, στο πλαίσιο του 1ου Πανναουσαϊκό Πολιτιστικού Ανταμώματος. Συμμετείχαν πολιτιστικοί σύλλογοι από κάθε γωνιά του δήμου μας, προσφέροντας ένα πλούσιο σε χορούς και χρώματα θέαμα, ενώ την παρουσίαση έκανε η κα Αναστασία Παλαιά. Συμμετείχε η Φιλαρμονική Εταιρεία Νάουσας και τραγούδησε η Λένα Σερδαρίδου.

Αφιέρωμα στον αρχαιολόγο Φώτη Πέτσα

Τιμητική εκδήλωση-αφιέρωμα στο μεγάλο αρχαιολόγο Φώτη Πέτσα οργάνωσε η Πολιτιστική Εταιρία «Αριστοτέλης» σε συνεργασία με τον Δήμο Νάουσας στο Πολιτιστικό Κέντρο της Σχολής του Αριστοτέλη, αναδεικνύοντας το τεράστιο έργο του που αφορά στην ανακάλυψη της Σχολής του Αριστοτέλη στα Ισβόρια και του Τάφου της Κρίσεως. Στη ζωή και το έργο του Φώτη Πέτσα αναφέρθηκαν ο αρχαιολόγος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Γιάννης Γραικός και η κα Βασιλική Πέτσα, ιστορικός Τέχνης, κόρη του τιμώμενου.

Ο κ. Γραικός ανέφερε μεταξύ άλλων ότι το όνομα του Φώτη Πέτσα συνδέθηκε με κάθε αρχαιολογικό χώρο στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, όπως η Σχολή Αριστοτέλους, ο Τάφος της Κρίσεως, ο αρχαιολογικός χώρος των Αιγών, ο προϊστορικός οικισμός της Νέας Νικομήδειας, το ιερό της Μητέρας των Θεών στη Λευκόπετρα κ.ά. Μεγάλη είναι η συμβολή του και στην ανάδειξη της Ρωμαϊκής Αγοράς στη

Θεσ/νίκη. Η κ. Βασιλική Πέτσα σημείωσε μεταξύ άλλων ότι ο πατέρας της με το ανασκαφικό του έργο έκανε το αυτονόητο και η συνέχιση του έργου του σήμερα είναι η καλύτερη ανταπόδοση στη μνήμη του. «Είχε συνείδηση της σημασίας των ευρημάτων του και ενδιαφερόταν να βρεθούν όσο το δυνατόν περισσότερα για να παραδοθούν στις νεότερες γενεές...»

Άρχισε να λειτουργεί το "ΓΡΑΝΑΖΙ"

Ξεκίνησε πιλοτικά να λειτουργεί στην πόλη μας ένας νέος χώρος πολιτισμού. Πρόκειται για το "Γρανάζι", που ετοιμάστηκε με πολλή αγάπη και γήινα υλικά, από την ομώνυμη πρώτη ΚοινΣΕπ (Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση) στην Ημαθία. Μια προσπάθεια που στόχο έχει να αποτελέσει μια επιλογή και έναν εναλλακτικό χώρο έκφρασης προσώπων ή ομάδων καλλιτεχνών κάθε λογής, ενός χώρου που θα φιλοξενήσει την τέχνη σε κάθε δυνατή μορφή της, όπου θα εξασκούνται δωρεάν όλα τα καλλιτεχνικά σχήματα (μουσικά, θεατρικά, χορευτικά), τόπος συνάντησης ζωγράφων, φωτογράφων, λογοτεχνών, ποιητών και άλλων. Ο ίδιος χώρος φιλοδοξεί να φιλοξενεί και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (ζωντανές βραδιές, θεατρικά, χορευτικά, εκθέσεις, παρουσιάσεις, σεμινάρια). Οι εθελοντές διαμόρφωσαν έναν χώρο φιλόξενο που διαθέτει σκηνή, μπαρ, κονσόλα για μουσική καθώς και γωνιές με καναπέδες και τραπεζάκια για το κοινό. Η Κοιν.Σ.Επ δεν είναι "μαγαζί" εξηγούν οι Φώτης Ντοβόρος και Νίκος Βαρούδης, εμπνευστές της ιδέας αυτής. Το ΓΡΑΝΑΖΙ δεν βλέπει το ρόλο του ανταγωνιστικά, αλλά ως χρηματοδότηση στον πολιτισμό αυτής της πόλης.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Χορωδιακό φεστιβάλ

Ένα ακόμα υπέροχο χορωδιακό φεστιβάλ, που οργάνωσε το Ωδείο μας, απόλαυσαν οι μουσικόφιλοι της πόλης μας, το βράδυ του περασμένου Σαββάτου, στο δημοτικό θέατρο. Εμφανίστηκαν η Δημοτική Χορωδία Λιτοχώρου, η Χορωδία Ν. Αγχιάλου Δ. Βόλου, η Ανδρική Χορωδία Νίκαιας και η Χορωδία και η Μαντολινάτα του Ωδείου μας που έκλεισε το πρόγραμμα. Η εκδήλωση ήταν ενταγμένη στην επέτειο για

την Απελευθέρωση της Νάουσας από τον τουρκικό ζυγό.

Ρεσιτάλ διεθνούς πιανιστικής κλάσης

Ένα ρεσιτάλ αξιώσεων και υψηλού επιπέδου από τον διεθνούς φήμης πιανίστα Παναγιώτη Τροχόπουλο είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν οι φίλοι της κλασικής μουσικής στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα «Ελευθέρια». Ο δεξιοτέχνης Βεροιώτης καλλιτέχνης ερμήνευσε με απαράμιλλο πάθος και άψογη τεχνική κομμάτια των Λιστ, Προκόφιεφ, Ραχμάνινοφ κ.ά. αποσπώντας το θερμό χειροκρότημα του κοινού.

Συναυλία-έκπληξη από τη φιλαρμονική

Με μια σαραντάλεπτη συναυλία-έκπληξη από τη φιλαρμονική της Νάουσας έκλεισε η τελετή της επίσημης έναρξης του 12ου NIFF, στο δημοτικό θέατρο. Ήταν μια εντυπωσιακή εμφάνιση της φιλαρμονικής, υπό την διεύθυνση του Κώστα Φραγκοτσινού, δουλεμένη από το καλοκαίρι. Στο πνεύμα της διοργάνωσης, το σχήμα απέδωσε με πολύ πειστικό τρόπο κινηματογραφικά ακούσματα (Το Φάντασμα της Όπερας, Ζορό, Ροζ Πάνθηρ, Kill Bill, Επικίνδυνη Αποστολή, El Codor Pasa κ.ά.), που συνοδεύονταν από σκηνές της κάθε ταινίας.

Χριστουγεννιάτικες ...ζαβολιές από το Δημοτικό Ωδείο

Την πολύ αξιόλογη δουλειά των τμημάτων του Δημοτικού Ωδείου, που παρουσίασαν οι Εύα Ιεροπούλου και Νίκη Μπραβάκη καταχειροκρότησε το κοινό τις παραμονές των Χριστουγέννων στο Δημοτικό θέατρο. Συμμετείχαν η παιδική χορωδία «Canto A Tempo» που τραγούδησε χριστουγεννιάτικα τραγούδια υπό τη μουσική διεύθυνση της

Δήμητρας Μητρέντση και της Μαρίας Πέτκου, τα Τμήματα Μουσικής Αγωγής και τα Σύνολα Πνευστών και Κιθαριστών, ο Βυζαντινός Χορός σπουδαστών, αποφοίτων και φίλων του Δημοτικού Ωδείου υπό τη διεύθυνση του Κυριάκου Χατζηστυλλή, οι Ομάδες Σχολής Σύγχρονου και Κλασικού Χορού σε χορογραφίες Ξανθίππης Παπαδοπούλου, η Ορχήστρα Νέων υπό τη διεύθυνση της Μαρίνας Γκοργκάτσε, με τη Μαρία Πέτκου να συνοδεύει στο πιάνο, η Χορωδία Νέων υπό τη μουσική διεύθυνση του Δημήτρη Παρόλα και το Σύνολο Μοντέρνας Μουσικής Κατεύθυνσης.

ΘΕΑΤΡΟ & ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ποντιακή μαύρη κωμωδία

Η πρώτη μαύρη κωμωδία του ποντιακού θεάτρου «Ο τελευταίος να κλείσει την κάσα» σε κείμενα και σκηνοθεσία του Δημήτρη Πιπερίδη παρουσιάστηκε στο Δημοτικό μας Θέατρομε τους Αλέξη Παρχαρίδη, Σάββα Μαυροματίδη, Μελίνα Χατζηκαμάνου, Ιφιγενεία Κιλαζίδου, Τάνια Μαραπά, Σάββα Τοπαλίδη, Δημήτρη Πιπερίδη και τη φιλική συμετοχή της Βούλας Πατουλίδου. Πρόκειται για μια σύγχρονη «μαύρη» κωμωδία με έντονο το στοιχείο της πολιτικής σάτιρας, γραμμένη όμως σε μια ελληνική διάλεκτο που μετρά πολλούς αιώνες ζωής, την ποντιακή.

«Οι Ηλίθιοι» από τους ΕΡΑΣ-ΤΕΧΝΕΣ

Μια απολαυστική παράσταση με το έργο του Νηλ Σάιμον «Οι ηλίθιοι» σε σκηνοθεσία Γιώργου Μπέκα, παρουσίασε η θεατρική ομάδα «Ερας-Τέχνες» στο δημοτικό θέατρο. Πρωταγωνιστής ο Δημήτρης Δροσούνης, πλαισιωμένος από

τις πολύ καλές ερμηνείες και των υπολοίπων συντελεστών, του Σταύρου Νίκου, Γιώργου Μπέκα, Μαρίας Τσεχελίδου, Χρυσάνθης Ρώσση, Γιάννη Χάρτσιου, Γιώργου Ασημακόπουλου, Κλειώς Πετρά-Μπούσκα, Νίκου Γρηγοριάδη και Νικηφόρου Σιάτρη. Σκηνικά Αλέξανδρος Τσάκωνας, ενδυματολογία Κλειώ Μπούσκα.Την κατασκευή των σκηνικών επιμελήθηκε ο Άγγελος Σακελλάρης, το μακιγιάζ η Σοφία Σταμάτη και τη μουσική ο Τρύφων Μπάιτσης.

«Ο Επιθεωρητής έρχεται» από την «Αίρεσις»

Το έργο του βρετανού συγγραφέα Τζον Πρίσλεϊ "Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΕΡΧΕΤΑΙ" διάλεξε να ανεβάσει φέτος η θεατρική ομάδα "ΑΙΡΕΣΙΣ". Ένα έργο μυστηριακό, αστυνομικό, κοινωνικοπολιτικό, που φέρνει σε πρώτο πλάνο την Ευθύνη και την Ενοχή. Ένα έργο δύσκολο, «πέρα από τα προσωπικά μας όρια», όπως αναφέρουν και οι ίδιοι οι συντελεστές στο σημείωμα του προγράμματος. Μέσα σε ένα υποβλητικό σκηνικό και με προσεγμένα κοστούμια εποχής, οι Γιώργος Κασαπίδης, Παναγής Καρυδάς, Κατερίνα Βογιατζούλη, Αργυρώ Δημησιάρη, Νίκος Καλαϊτζής, Γιώργος Πέιος και Τζωρτζίνα Αθανασίου, σε σκηνοθεσία Μέλιου Αδαμίδη, προσπάθησαν να αποδώσουν τους χαρακτήρες του έργου, παρουσιάζοντας μια αξιοπρεπή παράσταση που εντυπωσίασε και χειροκροτήθηκε από τους θεατές.

12ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου

Με τη συμμετοχή 200 ταινιών μικρού μήκους από 50 χώρες ολοκληρώθηκε το 12ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Εκτός από την προβολή ταινιών, το πρόγραμμα περιλάμβανε μουσικές εκδηλώσεις, προβολή παιδικών ταινιών, θεατρικές παραστάσεις, ψυχαγωγικό πρόγραμμα για παιδιά, δημιουργία ταινιών και διαγωνισμό φωτογραφίας. «Το Φεστιβάλ

διανύει τη δεύτερη δεκαετία του! Ανεβάζει το επίπεδο... Συνεχίζει να στηρίζει τους νέους δημιουργούς, να επενδύει στη γνώση, να δημιουργεί ανάπτυξη. Πιστό στους στόχους του, οραματίζεται και επιστρατεύει όλες του τις δυνάμεις για να μη σταματήσει ποτέ αυτή η ξεχωριστή γιορτή του πολιτισμού...» δήλωσε η Πρόεδρός του κα Γκαρνέτα. «Με άξονες τη δημιουργικότητα, τον πολιτισμό και την ανάπτυξη, καλεί όλους όσους αγαπούν το σινεμά να συμμετέχουν στην εξέλιξη αυτής της μοναδικής οργάνωσης. Εφαρμόζει τεχνολογίες αιχμής και υλοποιεί νέες καινοτόμες δράσεις με επίκεντρο τον άνθρωπο...»

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

«Αφρικής Μέθεξη»

Το βιβλίο της Ελένης Γκίνου «Αφρικής Μέθεξη» παρουσίασαν ο κ. Μανώλης Βαλσαμίδης, φιλόλογος- θεολόγος-συγγραφέας, η κα Βέρα Αβραμίδου, εκπαιδευτικός και η συγγραφέας του βιβλίου. Πρόκειται για ένα σύνθετο βιβλίο - βιωματικό, ιστορικό, εθνολογικό, φωτογραφικό - για την Αφρική, που οδηγεί τον αναγνώστη σε ένα άγνωστο κόσμο για την Ελλάδα, όπως μυήσεις ενηλικίωσης, σκηνές δουλεμπορίου, καραβάνια ελατιού, φυλές, μυστήρια σε βασίλεια κ.α.. 250 φωτογραφίες ανθρώπων-τοπίων και 450 φωτογραφίες αντικειμένων συνθέτουν τη μέθεξη της Αφρικής στον παγκόσμιο πολιτισμό.

«Μη με λησμόνει» του Κώστα Κρομμύδα

Το νέο βιβλίο του Κώστα Κρομμύδα «Μη με λησμόνει» παρουσιάστηκε στον Πολυχώρο Πολιτισμού Βέτλανς από την

γλωσσολόγο Τζωρτζίνα Αθανασίου και την κοινωνιολόγο-εκπαιδευτικό Μαρού Καραϊσάρογλου. Προλόγισε η εκπαιδευτικός Σοφία Σακλά και συντόνισε ο δημοσιογράφος Νίκος Πιτάνιος.

Το ΚΚΕ στον ιταλοελληνικό πόλεμο 1940-41

Η έκδοση του Τμήματος Ιστορίας της ΚΕ του ΚΚΕ, «Το ΚΚΕ στον ιταλοελληνικό πόλεμο 1940-41». Παρουσιάστηκε από τον Κώστα Σιδηρόπουλο, μέλους της Επιτροπής Περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας του ΚΚΕ ο οποίος αναφέρθηκε στις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που προηγήθηκαν του Β' παγκοσμίου πολέμου, την στάση των κομμουνιστικών κομμάτων και τα καθήκοντα των Ελλήνων κομμουνιστών στην έναρξη του πολέμου, όπως προέκυπταν από το γράμμα του Ν. Ζαχαριάδη. Ο ομιλητής έκανε εκτενή αναφορά στις σημερινές συνθήκες, τους κινδύνους από μια γενικευμένη πολεμική ανάφλεξης και την αναγκαιότητα της πάλης για την ανατροπή αυτής της κατάστασης.

«Το πέρασμα του Αρμένιου» του Νίκου Τακόλα

Το βιβλίο του Νίκου Τακόλα «Το πέρασμα του Αρμένιου» παρουσίασε στον «Σείριο» ο συγγραφέας και ο Δημήτρης Μουρατίδης. Ο Νίκος Ι. Τακόλας σπούδασε Ηλεκτρολόγος Μηχανικός με μεταπτυχιακές σπουδές σε τεχνικά πεδία και στη Διεθνή Ενεργειακή Οικονομία. Γράφει για πολλά χρόνια κείμενα επιστημονικά, τεχνικά, οικολογικά και λογοτεχνικά. Στο παρελθόν ασχολήθηκε με την κινηματογραφική κριτική και το πολιτικό δοκίμιο. Η συλλογή διηγημάτων του «Το Κρυμμένο Αριστούργημα Του Ζοζέφ Ινεμπράο, κέρδισε το Πρώτο βραβείο του διαγωνισμού «Ιστορίες της πόλης μας» και το Δεύτερο Πανελλήνιο Λογοτεχνικό Βραβείο «Δ. Βικέλας».

«Ντουλμπέρα» της Χριστίνας Ρούσσου

Το πρώτο μυθιστόρημα της Χριστίνας Ρούσσου «Ντουλμπέρα» παρουσιάστηκε στην αίθουσα εκδηλώσεων του Πολυχώρου «ΒΕΤΛΑΝΣ». Για το βιβλίο μίλησαν ο εκδότης του «ΜΕΤΑΙΧΜΙΟΥ» Νώντας Παπογεωργίου, ο αρχιτέκτονας και ιστορικός ερευνητής Αλέξανδρος Οικονόμου, ο λαογράφος και ιστορικός Τάκης Μπάιτσης, ο δημοσιογράφος Βαλάντης Λιόλιος και ο δημοσιογράφος Νίκος Πιτάνιος. Αποσπάσματα από το βιβλίο διάβασαν οι Δημήτρης Πάζος και Ζωή

Δασκαλάκη, ερασιτέχνες ηθοποιοί, μέλης της θεατρικής ομάδας «ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ».

«Μέχρι την τελευταία του ανάσα» του Γιώργου Δάμτσιου

Το πρώτο μυθιστόρημα του συμπολίτη μας συγγραφέα Γιώργου Δάμτσιου «Μέχρι την τελευταία του ανάσα» παρουσιάστηκε στο Social Cafe Bar Free. Την εκδήλωση προλόγισε η Σοφία Σακλά, ενώ για το βιβλίο και τον 37χρονο συγγραφέα μίλησαν ο δημοσιογράφος Βαλάντης Λιόλιος και ο καθηγητής Γιώργος Μάλλιος. Αποσπάσματα του βιβλίου διάβασε ο Νίκος Βαρβέρης. Ο Γιώργος Δάμτσιος, στην πρώτη του λογοτεχνική εμφάνιση, έχτισε με την πένα του ένα ατμοσφαιρικό, μεταφυσικό θρίλερ. Ταυτόχρονα, το βιβλίο αποτελεί ένα δυνατό ψυχογράφημα χαρακτήρων που συγκρούονται μεταξύ τους αναζητώντας απαντήσεις για τη ζωή, την αγάπη, και την ελευθερία ή όχι της ανθρώπινης βούλησης.

«Φαγούδια με Βιο-λογικές αποπλανήσεις»

Στην αίθουσα «Ναϊάς» πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση του βιβλίου της τεχνολόγου γεωπόνου Ελένης Παναγιώτου «Φαγούδια με Βιο-λογικές αποπλανήσεις». Η συγγραφέας και οι αρκετοί ομιλητές της βραδιάς εστίασαν στα αποτελέσματα της καλής και της κακής διατροφής, βοηθούμενοι από βίντεο σχετικά με το θέμα. Παρουσιάστρια της εκδήλωσης ήταν η αθλήτρια χιονοδρομίας Θωμαή Λεφούση, ενώ το βιβλίο προλόγισε ο κτηνίατρος κ. Αθανάσιος Αλτίνης. Η Στέλλα Αραμπατζή- μικροβιολόγος- βιοπαθολόγος μίλησε για το φαγούδια και τη συμβολή τους στην υγεία, ο χρυσός πρωταθλητής Τάσος Δεληδήμος αναφέρθηκε στον ρόλο της διατροφής στον αθλητισμό και τα superfoods, ο εκπαιδευτικός γεωλογίας Κύρου Νίκος μίλησε για τα ορυκτά φαγούδια και για τα βότανα, η Φανή Μπακαλιού - διαιτολόγος-διατροφολόγος μίλησε για τη διατροφή και την υγεία και η σεφ Σοφία Κωστελίδου μαγείρεψε στο κλείσιμο της εκδήλωσης μια από τις συνταγές του βιβλίου, ενώ η Χριστίνα Μπράτση μάγεψε το κοινό με τη χορογραφία της.

«Αυτοφυή φυτά και βότανα του Βερμίου»

Το βιβλίο του Νίκου Μπάμπου «Αυτοφυή φυτά και βότανα του Βερμίου» παρουσιάστηκε στο χώρο εκδηλώσεων της «Βέτλανς». Στο πολυσέλιδο και καλαίσθητο βιβλίο του ο Νίκος Μπάμπος καταγράφει τα βότανα και τα φυτά του βουνού μας, αυτά τα μικρά «θαύματα» της Ελληνικής φύσης, την οποία οφείλουμε να σεβόμαστε και να προστατεύουμε. Όπως σημειώνει ο ίδιος ο συγγραφέας στον πρόλογο της έκδοσης: «Η απεικόνιση και διερεύνηση της Ελληνικής χλωρίδας αποτελεί θέμα επιστημονικής έρευνας από την αρχαιότητα. Το βιβλίο έρχεται να καλύψει μια ανάγκη πολλών ανθρώπων που αγαπούν τη φύση.

Η φωτογράφηση έγινε στο περιβάλλον των φυτών με φυσικό φωτισμό εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων και είναι αποτέλεσμα προσωπικής ενασχόλησης και έρευνας. Μέσα από τις εικόνες εμπλουτίζεται η γνώση και ανοίγονται νέοι ορίζοντες σε σχέση με τη γνωριμία μας με τον μαγικό κόσμο των φυτών. Αποκτούν μάλιστα ιδιαίτερη βαρύτητα όταν τεκμηριώνονται μέσα από αναφορές στους κώδικες του έργου του Διοσκουρίδη «Περί Ύλης Ιατρικής».

ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Σακχαρώδης διαβήτης και καρδιοπάθειες

Μια πολύ ενδιαφέρουσα επιστημονική εκδήλωση της Β' Καρδιολογικής Πανεπιστημιακής Κλινικής του Γ.Ν. «Ιπποκράτειο» οργανώθηκε στις 4-5 Δεκεμβρίου στην πόλη μας με θέμα: «Σακχαρώδης Διαβήτης & Καρδιοπάθειες». «Ψυχή» της διοργάνωσης ο συμπολίτης μας καθηγητής καρδιολογίας κ. Ιωάννης Κονονίδης, ο οποίος, στην τελετή

έναρξης, τόνισε: «Είναι ιδιαίτερη χαρά που βρισκόμαστε στη Νάουσα, μια από τις ωραιότερες πόλεις της Ελλάδας. Για μένα είναι διπλή χαρά γιατί έζησα τα πρώτα χρόνια της ζωής μου στη Νάουσα και η παρουσία μου εδώ ξυπνά γλυκιές αναμνήσεις».

Ακολούθησαν ομιλίες από διακεκριμένους επιστήμονες, που ανέλυσαν τη σχέση του σακχαρώδη διαβήτη με την καρδιά. Η επιστημονική αυτή εκδήλωση εντάσσεται στη σειρά των εκδηλώσεων που έχει καθιερώσει και πραγματοποιεί κάθε χρόνο στην πόλη μας η Β' Καρδιολογική Πανεπιστημιακή Κλινική του Γ.Ν. «Ιπποκράτειο», και συγκεντρώνει κάθε φορά κορυφαίους επιστήμονες διαφόρων ιατρικών ειδικοτήτων ανάλογα με το θέμα κάθε φορά.

Χειμερινό Νομικό Σχολείο» στη Νάουσα

Με επιτυχία ολοκληρώθηκαν οι εργασίες του «Χειμερινού Νομικού Σχολείου» με θέμα «Μεταναστευτικό Δίκαιο και Ειδικά Ζητήματα Προσφύγων», που πραγματοποιήθηκε στις αρχές Δεκεμβρίου στη Νάουσα. Πήραν μέρος πάνω από 50 φοιτητές από όλη την Ευρώπη, με ομιλητές καθηγητές της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ., του τμήματος Ευρωπαϊκών και Διεθνών Σπουδών και του τμήματος Βαλκανικών Σπουδών του ΠΑ.ΜΑΚ., η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, η Διεθνής Αμνηστία, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης κ.α.

Οι φοιτητές της Νομικής είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν τις αρχαιότητες της περιοχής, να γευτούν τοπικές γεύσεις και το «ξινόμαυρο» κρασί μας και φυσικά να διασκεδάσουν με τους νέους της Νάουσας!

«Νάουσα, Πόλη του Οίνου 2015»

Με μεγάλη επιτυχία και συμμετοχή επισκεπτών από όλη την Ελλάδα ολοκληρώθηκαν οι εκδηλώσεις «Νάουσα, Πόλη του Οίνου 2015», που για τρεις ημέρες πραγματοποιήθηκαν στον Πολυχώρο Πολιτισμού «Βέτλανς» με τη συμμετοχή όλων των οινοπαραγωγών της περιοχής μας, οι οποίοι έστησαν τα δικά τους «σταντ» προσφέροντας για δοκιμασία όλη την πλούσια γκάμα της παραγωγής τους. Οι επισκέπτες για τρεις ολόκληρες μέρες είχαν την ευκαιρία να δοκιμάσουν ένα ευρύ φάσμα κρασιών, ξεκινώντας από τις νέες ετικέτες -φρέσκα κρασιά και φτάνοντας έως τις γνωστές αγαπημένες επιλογές – παλιές σοδειές, συνοδεία τοπικών εδεσμάτων. Ταυτόχρονα μπορούσαν να συνομιλήσουν με τους εκθέτες – οινοποιούς και να ενημερωθούν για την ιστορία του ξινόμαυρου, μια ποικιλία που προσφέρει κρασιά ψηλής ποιότητας και έχει χαρακτηριστεί ως η «ντίβα» του ελληνικού αμπελώνα. Επίσης, είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν ημερίδες και σεμινάρια από καταξιωμένους εισηγητές του οινικού κλάδου και άλλες παράλληλες εκδηλώσεις.

Ενδιαφέρουσες ομιλίες έγιναν από τους Γρηγόρη Μιχαήλο (Wine Commanders), Χαρούλα Σπινθηροπούλου, Απόστολο Θυμιόπουλο, Μάρκο Μαρκοβίτη για τις προκλήσεις και προοπτικές του ναουσαίκου κρασιού, ενώ οι Νίκος Πανίδης, Δημήτρης Μότσος, Κική Παναγιώτου μίλησαν για τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του ξινόμαυρου και οι Γρηγόρης Μιχαήλος και Γιάννης Σαμούκας για το συνδυασμό φαγητού και ξινόμαυρου. Σημαντική υπήρξε η συζήτηση που οργανώθηκε, με ομιλητές τους Γιάννη Βογιατζή (Μπουτάρη Οινοποιητική), Στέλιο Μπουτάρη (Κτήμα Μπουτάρη), Κωστή Δαλαμάρα (Οινοποιείο Δαλαμάρα), Γιάννη Παρασκευόπουλο (Γαία Οινοποιητική), οι οποίοι μίλησαν για τις προοπτικές του ξινόμαυρου.

Τονίστηκε η δυναμική που έχει η ποικιλία της Νάουσας με τις κατάλληλες προϋποθέσεις που πρέπει να δημιουργηθούν, απευθυνόμενο σε ένα συγκεκριμένο, όπως τονίστηκε, καταναλωτικό κοινό με υψηλά βαλάντια, λόγω του υψηλού κόστους παραγωγής που έχει. Τονίστηκε επίσης η ανάγκη δημιουργίας υποζωνών στον αμπελώνα της Νάουσας ανάλογα με την ποιότητα και με διαφορετικές τιμές για κάθε αγροτεμάχιο και σταφύλι.

ΣΕ ΙΔΙΩΜΑ ΤΟΠΙΚΟ...

Τα άτιμα τα χρόνια φταίγουν!

Τώρα που τράνιψαν ου Τάσης κι η Βαγγιλή, τους βγήκαν τα ζαβάλια. Ου έρμους ου Τάσης σβαρνάει του ποδάρι, η Βαγγιλή έχει κοντανάσα...τι να κάμουν τ΄ απαράτησαν τα μπαξέδια κι δουλειά δεν έχουν... αχίρησαν να τρώγουντι αναμεταξύ τους για καν τίπουτας αιτία.

Βγήκιν ου Τάσης μια μέρα στου καφενείου κι γυρνώντας κουβάνησι, μέσ΄ τη χαρά, έναν αρμυρό μπακαλιάρου που τουν είχι αραθυμήσει. Τι δεν άκουσε ο έρμους απ΄τη Βαγγιλή!

-Αλάφρηνις αρά; δα μας ανέβει η πίεση μι την αρμύρα, τα τηγανητά δεν κάμουν για τη χουλιστερίνη,χώρια που πρασκαλνάει ου μπακαλιάρος στου τηγάνισμα κι θέλει ύσταρνα μια μέρα να καθαρνώ την κουζίνα. Βρωμοκοπάει κι του σπίτι μπόχα σκορδίλα κι τηγανίλα.

- Ε! μαρή...έ! του ορεξιάτικου μι το 'φκιασις ντιπ για ντιπ για πουλέμημα, αμαρτία απ΄ τουν Θεό! Εμείς είμαστουν τρανός ταϊφάς, ου πατέρας μου τσίμα-τσίμα να μας ταΐσει, όταν σκολνούσαμε απ΄ του σκολειό κι τύχαινε να τηγανίζει η μάνα μας σαρδέλες, μέσ΄ τη χαρά είμαστουν.» Μμμμ! ευωδιάζει του σπίτι ψάρια! λέλε τι καλά δα φάμε σήμερα!» ιλιγάμε. Αραθυμισμένις κι μετρημένις οι σαρδέλες, πόσες έπεφταν στον καθένα, αυτές ήταν! Τώρα δα μι βγάλεις απ΄ τη μύτη του μπακαλιάρου, τάχα για όλα φταίγει!

-Δεν τηράς αρά τα χρόνια σου; για τέτοια φαγιά είσαι;

-Εμ γιατί τηρώ τα χρόνια μου κι γιατί τηρώ στις κολώνες που μαζώνουν την κλάση μου... για τ΄ αυτό! Δεν θέλου να πάνου καμαδουμένους, πάψι να μι ραγανίζεις φάγουρα.

Πάν΄ την ώρα ρουπότισιν η πόρτα, ανέβηκιν αψιουμένη η αδαρφή του Τάση κι τους παράμασιν.

-Μουλώξτι αμπρέ, ως όξου ακούγιστι, δα σας πιργιλάει ου μαχαλάς που φαγώνιστι έτσι. Τι επαθέτι; ισείς δεν είσαστουν έτσι παλιά!

-Εμ παλιά νοιαζουμάστουν για άλλα πράματα, όχι για πίεση κι για χοληστερίνη, τάχα όλα τα 'μαθάμι τώρα!

-Δα μι σκάσει αυτός ου αδαρφός σου Φανούλα μου, μ΄ έρχετι να πλισνίσου που δεν καταλαβαίνει του καλό του. Τρανός άνθρωπος γένιτι να παλαγίζει παχιά φαγιά... αρμυρά φαγιά... τσιγαρίδις... να μας πιργιλούν στουν κασάπη «Χρήστου, να μας δώσεις κρέας από παχύ γουρούνι, όχι κανά πέτσαβου» φωνάζει κι γυρνούν όλοι κι μας τηρούν. Αρά ου αξάδαρφός σου ου Αναστάσης έξη χρόνια, σι λέει, έχουν να βάλουν χοιρινό στου σπίτι.

-Κι τί θαρρούν δα γλυτώσουν; ιδώ δα τους φυτέψουν;

-Άκου τουν! άκου τουν! δα πάθει τίποτα κι...

-Καν τίποτα δεν παθαίνω, ιγώ είμι απού καλό νταμάρι. Κι η μάνα μου κι ου πατέρας μου καν δεν φυλάγονταν όλα τα χρόνια, η πίτα κάθε Σαββάτου μι λίγδα γένουνταν, μι λίγδα πολλά φαγιά, μι λίγδα παρζιαλισμένις φιλίτσις, ως κι τους κουραμπιέδες μι λίγδα τους έφκιανι η μάνα μου. Καν τίποτα δεν έπαθαν, κόντεψαν τα ενενήντα κι οι δυο.

-Μη μι σιγάς αρά βάρβαρε, έτσι που φκιάνεις απ΄ του κεφάλι σου δα πας, να του ξέρεις.

-Άμα πάνου ιγώ, παλάγισε ισύ κι βρε έναν άλλουν καλύτερου, να τουν ταΐζεις νεροζούμια κι να χαίρεται κι αυτός κι ισύ.

-Δε λουλάθηκα να πάρου άλλουν, τουν σταλάχισα. Άλλη δουλειά δεν έχω να βάλου άλλουν μπιλιά στου κεφάλι μου, ισύ... μι βρέθηκις...

Ούδι έτσι απόμεινιν η έρμη η Φανούλα να τους τηράει μούτα κι συλλογισμένη. Δε φταίγουν αυτοινοί, σι λέει, όλα τα χρόνια μια χαρά ήταν αγαπημένοι, τώρα τα άτιμα τα χρόνια φταίγουν για όλα! **Ε.Δ.**

Η οικογένεια του Παναγή Κύρτση

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΥΡΤΣΗ

Γράφουν οι Ευφροσύνη Ρούπα και Ευάγγελος Χεκίμογλου

Σημείωμα Σύνταξης: Το περιοδικό μας, χάρη στον φίλο και συνεργάτη μας κ. Κώστα Μπλιάτκα εξασφάλισε την δυνατότητα αναδημοσίευσης από το μνημειώδες πεντάτομο έργο «Η ιστορία της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλονίκη» και συγκεκριμένα από τον τομ. Γ': Η επιχειρηματικότητα στην περίοδο 1900-1940. -Μεγάλες επιχειρήσεις και επιχειρηματικές οικογένειες», που εξέδωσε η Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη 2004 τα κεφάλαια που αφορούν σε Ναουσαίους επιχειρηματίες της περιόδου που δραστηριοποιήθηκαν και ανέπτυξαν τις επιχειρήσεις τους στην Συμπρωτεύουσα. Αρχίζοντας λοιπόν από το παρόν και στα επόμενα τεύχη της «Νιάουστας» θα παρακολουθήσουμε τις επιχειρηματικές δραστηριότητες των Ναουσαίων επιχειρηματιών της Θεσσαλονίκης, ελπίζοντας πως συμβάλουμε έτσι στην συνολική εικόνα της ναουσαϊκης επιχειρηματικότητας!

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΥΡΤΣΗ

Η οικογένεια Κύρτση κατάγεται από το Περισόρι Βερμίου. Το 1822 ήταν ήδη εγκατεστημένη στη Νάουσα. Η καταστροφή της πόλης από τους Οθωμανούς είχε δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις και στην οικογένεια.

Ο πρώτος πρόγονος που ενθυμείται η οικογένεια, ο Γεώργιος Αντ. Κύρτσης (1838-1919), είχε χάσει τον πατέρα του σε νεαρή ηλικία και μεγάλωσε υπό την προστασία του θείου του, από την πλευρά της μητέρας του, Γιαμαλή. Ο Γιαμαλής ήταν γαιοκτήμονας, ενώ παράλληλα ασχολούνταν και με το εμπόριο σαγιακιών (εγχώριων μάλλινων υφασμάτων).

Ο Γεώργιος Κύρτσης εργάσθηκε αρχικά στις επιχειρήσεις του Γιαμαλή, απ' όπου αποχώρησε, για να δημιουργήσει δικές του. Συναλλάσσονταν με την ελεύθερη Ελλάδα, ιδιαίτερα την Πάτρα, και απέκτησε φήμη έντιμου και εργατικού εμπόρου. Παρακολουθώντας τις εξελίξεις στην ελεύθερη Ελλάδα πληροφορήθηκε ότι στον Πειραιά πωλούνταν μηχανήματα βαμβακοκλωστηρίου. Με τα μηχανήματα αυτά το 1874-1875, σε συνεργασία με τους Δημήτριο Λόγγο και Ιωάννη Τουρπάλη, ίδρυσε στη Νάουσα το πρώτο νηματουργείο της Μακεδονίας, το νηματουργείο «Λόγγου-Κύρτση-Τουρπάλη». Ο Γεώργιος Κύρτσης συμμετείχε σε αυτό μέχρι το 1902. Παράλληλα, το 1895 συμμετείχε με ποσοστό 21% στην ίδρυση της κλωστοϋφαντουργικής επιχείρησης «Γρηγ. Τσίτσης & Σια».

Τα περιουσιακά του στοιχεία, όπως δηλώνονται στη διαθήκη του που συνέταξε το 1894 στη Νάουσα, μαρτυρούν ότι η επιχειρηματική του πορεία ήταν ιδιαίτερα αξιόλογη: Εκτός από το ένα τρίτο της ιδιοκτησίας της προαναφερθείσας εταιρείας (στο ενεργητικό της οποίας περιλαμβάνονταν το κλωστήριο, δικαιώματα από την υδατόπτωση καταρράκτη στην περιοχή «Νεκροταφεία» ή «Μνήματα» στη Νάουσα, ένας υδρόμυλος και αποθήκες στη Νάουσα και στη Θεσσαλονίκη), ήταν ιδιοκτήτης αμπελώνων συνολικής έκτασης 30 στρεμμάτων, ενός μύλου στην Έδεσσα, δύο οικιών στη Νάουσα, κήπων στην Έδεσσα, καθώς και μιας οικίας και δύο αποθηκών στη Θεσσαλονίκη. Η οικία βρισκόταν στη συνοικία του Αγίου Αθανασίου και οι αποθήκες στην περιοχή των βυρσοδεψείων και στην παραλία.

Στη διαθήκη του αφιέρωνε χρηματικά ποσά για τρεις κοινωφελείς σκοπούς: για την ανέγερση εκκλησίας στα κοιμητήρια της Νάουσας, για την αγορά ενός ακινήτου στη Θεσσαλονίκη (οι πρόσοδοι του οποίου θα χρηματοδοτούσαν εκπαιδευτικές ανάγκες της ελληνικής κοινότητας στη Νάουσα) και την ενίσχυση του τουρκικού σχολείου της γενέτειράς του.Τις ίδιες επιθυμίες συμπεριέλαβε στη διαθήκη που συνέταξε το 1906, πάλι στη Νάουσα, με μόνη τη διαφορά ότι είχε αποκτήσει στο μεταξύ μια οικία στην παραλιακή λεωφόρο

Ο Γεώργιος Αντ. Κύρτσης

της Θεσσαλονίκης, την πρόσοδο της οποίας αφιέρωνε στο ελληνικό σχολείο της Νάουσας. Εν ζωή ανήγειρε υδραγωγείο στη Νάουσα, καθώς και το Ρολόι με τον πύργο του στην κεντρική πλατεία της πόλης.

Ήταν νυμφευμένος με την Ελισάβετ Αν. Τσίτση, με την οποία είχε αποκτήσει εννέα παιδιά. Το 1892 λόγω επιδημίας, τα έξι απεβίωσαν. Επέζησαν μόνο η Μαρία, ο Παναγής (1876-1952) και ο Κύρος (1882-1959). Η Ελισάβετ μνημονεύεται ως ζώσα στη διαθήκη του το 1896, είχε όμως αποβιώσει τον Δεκέμβριο του 1906, όταν συντάχθηκε η δεύτερη διαθήκη του Γεωργίου Κύρτση. Επίσης, στη δεύτερη διαθήκη δεν αναφέρεται η Μαρία Κύρτση, η οποία ήταν άγαμη στα 1894.

Η οικογένεια του Γεωργίου Κύρτση εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1898. Ο Γεώργιος Κύρτσης συμμετείχε το 1904 στην κοινοτική αντιπροσωπεία που συνέστησε ο μητροπολίτης Αλέξανδρος για τη διοργάνωση εράνου και την ίδρυση του βρεφοκομείου «Άγιος Στυλιανός». Στα 1906 και 1908 συμμετείχε στις αρχαιρεσίες της ελληνικής κοινότητας Θεσσαλονίκης και κατατάχθηκε επιλαχών. Στα 1906, η Τράπεζα της Ανατολής στη πόλη υπολόγιζε την περιουσία της οικογένειας Κύρτση σε 60.000 τουρκικές λίρες, γεγονός που την κατέτασσε στις ευπορότερες της Μακεδονίας.

Στη Θεσσαλονίκη ο Γεώργιος Κύρτσης και οι γιοι του, Παναγής Γ. Κύρτσης και Κύρος Γ. Κύρτσης, ίδρυσαν την εταιρεία «Γεώργιος Κύρτσης και Υιοί». Το 1910 στον Εμπορικό Οδηγό του Γ. Χατζηκυριακού οι επιχειρηματίες καταχωρίσθηκαν ως έμποροι ψευδαργύρου, σιδηρικών, τζαμιών και καρφιών καθώς και γεωργικών μηχανών. Η έδρα της επιχείρη-

Γεώργιος Αν. Κύρτσης (1838-1919)+Ελισάβετ Αν. Τσίτση (1840-1894/1906)
- Παναγής (1876-1952) + Πολυξένη Καλπακτσή (1880-1968)
  - Γεώργιος (1899-1984)
  - Ιωάννης (Γιάννης) (1900-1975) + Ελισάβετ Α. Πατσοπούλου
    - Αλέξανδρος-Ανδρέας (1951) + Άντα Φιοράκη
    - Παναγής + Σπυριδούλα (Σίσσυ) Αν. Παναγοπούλου
  - Μιλτιάδης (1901-1993) + Μαρία Γεωργιάδου
    - Παναγιώτης
    - Αναστασία (Νάτα) + Ιωάννης Γουλανδρής
  - Δημήτριος (1903-1971) + Ειρήνη Αλεξοπούλου
    - Κύρος + Μαρία Αχ. Γεροκωστοπούλου
    - Αλέξανδρος + Μιρέλλα Γ. Παπαοικονόμου
  - Ελισάβετ (1904-2002) + Αλέξανδρος Τσομλεκτσόγλου
    - Νικόλαος + Ελένη Λιβιεράτου
    - Μαρίκα + Τζέρεμι Μοντανάρο
  - Μενέλαος (1906) + Μαρία-Ιωάννα Πινάτση (1913)
    - Χριστίνα + Ιωάννης Ζέππος
    - Μαρίνα + Μιχάλης Σκούλος
  - Κλειώ (1908-1997) + Παναγιώτης (Πάνος) Νικολετόπουλος
    - Πέτρος + ...
    - Πολυξένη (Λίλη) + Αντώνης Δόξας
- Κύρος (1882-1959) + Έλζα Οικονόμου (1885-1962)
  - Αίγλη-Ελισάβετ (1908-1994) + Αναστάσιος Αστεριάδης
    - Αχιλλεύς
    - Έλσα (1935) + Νικόλαος Δ. Μπρούσκου
- Μαρία

Αριστερά: Το Γενεαλογικό Δέντρο της Οικογένειας Κύρτση. Δεξιά: Ο Κύρος και η Έλζα Κύρτση (επάνω) και ο Ιωάννης Παν. Κύρτσης (κάτω)

σης ήταν στην οδό Λέοντος Σοφού7. Το 1916 η Εθνική Τράπεζα εκτιμούσε πολύ συντηρητικά την περιουσία της οικογένειας σε 1.200.000 δραχμές, δηλαδή περί τις 50.000 χρυσές λίρες.

Περί το 1914, ο Γεώργιος Κύρτσης αποχώρησε από την εταιρεία, η οποία ανασχηματίσθηκε από τους γιους του, Παναγή Γ. Κύρτση και Κύρο Γ. Κύρτση, και μετονομάσθηκε σε «Υιοί Γ. Κύρτση». Ο Παναγής και ο Κύρος Κύρτσης κατοικούσαν στην ενορία του Αγίου Αθανασίου, όπως και ο πατέρας τους, και ήταν μέλη του Ερυθρού Σταυρού και της Νέας Λέσχης. Ήταν ιδιοκτήτες δύο βασικών εμπορικών κτιρίων στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, στον άξονα της οδού Αγίου Μηνά. Το πρώτο ήταν η Στοά Κύρτση, στη γωνία των οδών Βίκτορος Ουγκώ και Εδέσσης. Το δεύτερο βρισκόταν περίπου στη γωνία των σημερινών οδών Αγίου Μηνά και Βενιζέλου και στέγαζε τα καταστήματα «Λούβρ» (ως το 1913) και την Εθνική Τράπεζα (1913-1917). Το κτίριο αυτό κάηκε στην πυρκαγιά του 1917. Επίσης, ως κληρονόμοι του πατέρα του, ήταν ιδιοκτήτες ενός παραλιακού κτιρίου, κοντά στον Λευκό Πύργο και ενός υδρόμυλου στην Έδεσσα.

Ο Γεώργιος Κύρτσης απεβίωσε στην Αθήνα το 1919 και κηδεύθηκε στη γενέτειρά του, στον περίβολο της εκκλησίας της Ευαγγελίστριας την οποία είχε ανεγείρει.

Πέρα από την οικογενειακή επιχείρηση, οι αδελφοί Κύρτση ήταν μέτοχοι, ως κληρονόμοι του πατέρα τους στην εταιρεία «Γρηγ. Τσίτσης & Σια». Το 1922 συμμετείχαν στην ίδρυση του εριουργείου «Λαναρά-Κύρτση & Σια» και κατόπιν, το 1932, στην «Εριοβιομηχανία Λαναρά-Κύρτση & Σια Α.Ε.». Παράλληλα συμμετείχαν και σε άλλες ανώνυμες εταιρείες και κοινωφελείς οργανισμούς. Παρακάτω αναφέρονται οι επιχειρηματικές και κοινωνικές τους δραστηριότητες.

Ο Κύρος Γ. Κύρτσης φοίτησε αρχικά στη Μαράσλειο Εμπορική Σχολή του ιερομόναχου Στέφανου Νούκα. Κατόπιν συνέχισε τις σπουδές του στην Ecoles Superieures de Commerce της Μασσαλίας, από όπου αποφοίτησε το 1901. Εκεί παρακολούθησε μαθήματα αστικού και διοικητικού δικαίου και έμαθε αγγλικά, γερμανικά και ιταλικά. Ήταν νυμφευμένος με την Έλζα Οικονόμου. Συμμετείχε στις εκλογές του Ιουνίου 1915 ως υποψήφιος του Κόμματος των Φιλελευθέρων στην εκλογική περιφέρεια Θεσσαλονίκης.

Διετέλεσε μέλος του δημοτικού συμβουλίου Θεσσαλονίκης στην περίοδο (1915-1917). Επίσης διετέλεσε πρόεδρος και εισηγητής του βιομηχανικού τμήματος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης (1921), ήταν μέλος του Ερυθρού Σταυρού και της Νέας Λέσχης και ευεργέτης της ΧΑΝΘ. Τέλος, ήταν πρόξενος της Αυστρίας. Πέρα από τις προαναφερθείσες επιχειρήσεις, το 1919 συμμετείχε στην ίδρυση της «Γαλλοελληνικής Εταιρείας Βιομηχανικών Επιχειρήσεων Θεσσαλονίκης». Συμμετείχε επίσης και στην «Α.Ε. Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου Ναούσης». Το 1949 συμπεριλήφθηκε στον φορολογικό κατάλογο «ευπόρων πολιτών», που ανακοίνωσε το υπουργείο Οικονομικών. Απεβίωσε στη Θεσσαλονίκη το 1959.

Ο Παναγής Γ. Κύρτσης ήταν νυμφευμένος με την Πολυξένη Ιω. Καλπακτσή, με την οποία είχε αποκτήσει επτά παιδιά. Το 1910 συμμετείχε στις αρχαιρεσίες της ελληνικής κοινότητας Θεσσαλονίκης και εξελέγη μέλος της κοινοτικής αντιπροσωπείας. Με την οικογένειά του μετοίκησε στην Αθήνα, μετά την πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917, όπου κατά τη δεκαετία του1930 δημιούργησε επιχειρήσεις με έδρα στην πρωτεύουσα. Διατήρησε όμως επαφή με τη Θεσσαλονίκη. Εξελέγη βουλευτής Θεσσαλονίκης τουλάχιστον στην περίοδο 1928-1932 με το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Επίσης, ήταν μέλος του Ερυθρού Σταυρού, της Νέας Λέσχης και της ΧΑΝΘ. Περί το 1946 έγινε μέλος της «Μονίμου Επιτροπής εν Αθήναις» (του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης) για την ανέγερση του νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ. Απεβίωσε το 1952.

Παρακάτω αναφέρεται η επαγγελματική εξέλιξη των γιων του Παναγή Κύρτση, των Ιωάννη, Μιλτιάδη, Δημητρίου και Μενελάου. Ο Ιωάννης Κύρτσης φοίτησε στη Σχολή Μαθηματικών του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης. Όμως διέκοψε τις σπουδές του όταν, ως πρωτότοκος γιος, κλήθηκε να επιστρέψει και να ασχοληθεί με τις υφαντουργικές επιχειρήσεις της οικογένειας. Στην Αθήνα διετέλεσε πρόεδρος της Επιτροπής της Επαρχιακής Βιομηχανίας καθώς και του Ελληνο-Ελβετικού Συλλόγου «Ι. Γαβριήλ Εϋνάρδος». Οι άλλοι τρεις αδελφοί συνεταιρίσθηκαν σε νέες επιχειρήσεις. Ο Μιλτιάδης είχε σπουδάσει μηχανικός στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Ο Μενέλαος είχε σπουδάσει υφαντουργός σε Πανεπιστήμιο του Βελγίου. Ο Δημήτριος είχε σπουδάσει οικονομικά στη Λιέγη. Συγκεκριμένα, οι τρεις αδελφοί δημιούργησαν τις εξής επιχειρήσεις:

Η «Εμπορική και Βιομηχανική Εταιρεία Αδελφών Κύρτση Α.Ε.», ιδρύθηκε το 1933 με έδρα στην Αθήνα. Αντικείμενο της επιχείρησης ήταν το εμπόριο αυτοκινήτων και ανταλλακτικών καθώς και η επισκευή αυτών. Εταίροι ήταν ο Μιλτιάδης Π. Κύρτσης (συμμετοχή 600.000), ο Δημήτριος Π. Κύρτσης (600.000) και ο Κωνσταντίνος Ι. Καλπακτσής (συμμετοχή 800.000). Ο Κωνσταντίνος Ι. Καλπακτσής ήταν αδελφός της Πολυξένης Καλπακτσή και θείος των αδελφών Κύρτση. Κατά την ίδρυση της επιχείρησης το εταιρικό κεφάλαιο ήταν 2.000.000 δραχμές. Το 1934 το κεφάλαιο διπλασιάσθηκε και το 1935 τριπλασιάσθηκε. Στο διοικητικό συμβούλιο συμμετείχε και ο Μενέλαος Π. Κύρτσης. Κατά την ίδρυσή της, η εταιρεία είχε υποκαταστήματα και στη Θεσσαλονίκη, στην οδό Λέοντος Σοφού 7.

Η «Βιομηχανία Ελαίου και Βάμβακος «Β.ΕΛ.ΒΑ. Α.Ε.» ιδρύθηκε το 1934 με έδρα τον Πειραιά. Εταίροι ήταν ο Κωνσταντίνος Ι. Καλπακτσής, ο Μιλτιάδης Π. Κύρτσης, ο Δημήτριος Π. Κύρτσης και ο Μενέλαος Π. Κύρτσης. Ο τελευταίος δήλωνε ακόμη κάτοικος Θεσσαλονίκης, είχε όμως εγκατασταθεί και αυτός μόνιμα στην Αθήνα μέχρι το 1937.

Επιπλέον ο Μιλτιάδης Π. Κύρτσης και ο Δημήτριος Π. Κύρτσης συμμετείχαν στην επιχείρηση «Ανώνυμος Εμπορική Εταιρεία Αυτοκινήτων» με έδρα την Αθήνα (1934). Η επιχείρηση αυτή έκανε εισαγωγές αυτοκινήτων από την Αμερική. Το 1951 ο Δημήτριος αποχώρησε και εγκαταστάθηκε στον Καναδά μέχρι το 1968. ■

Σημείωση: *Στην παρούσα δημοσίευση παραλείπονται όλες οι υποσημειώσεις του αρχικού κειμένου, τις οποίες ο ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει στην κανονική έκδοση του όλου έργου.*

Αιμόμπιλαντη τύπου Μπεσοβίλ και βαγόνι που μεταφέρει ξυλεία πάνω σε ξύλινη γέφυρα (Αρχείο Τάκη Μπάιτόν)

ΒΕΡΜΙΟ, Ο ΖΩΟΔΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

γράφει ο Αναστάσιος Κων. Καραμπατζός, τέως Δήμαρχος Νάουσας

Μια ζεστή κουβέντα με καλή παρέα, αποτελούμενη από ευαίσθητους και αεικίνητους Ναουσαίους και με την ανησυχία για το «αύριο» του τόπου, στάθηκε η αφορμή να γράψω αυτό το κείμενο για το βουνό μας, το Βέρμιο που είναι άρρηκτα δεμένο με την ιστορία, την πορεία, αλλά και το μέλλον της Νάουσας. Είναι όντως πολύ προνομιακή, η γεωγραφική θέση της Νάουσας περιαστικά της Θεσσαλονίκης κοντά στον Θερμαϊκό, χτισμένη μέσα στην αγκαλιά του Βερμίου όπου ο Ηρόδοτος τοποθετεί τους περίφημους «Κήπους του Μίδα».

Στην καρδιά του βουνού, η Αράπιτσα, η μάνα της Νάουσας που σ'αυτήν οφείλει τόσο την ίδρυση και ύπαρξή της, όσο και την ανάπτυξή της (υδροδότηση, άρδευση, κίνηση εργοστασίων, νερόμυλων κλπ). Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, ότι σ'αυτά τα μέρη, την εύφορη γη με την μοναδική βλάστηση και τα πεντακάθαρα νερά της, διάλεξε ο βασιλιάς Φίλιππος να κάνει Σχολή για να διδαχθεί ο γιός του ο

Μεγαλέξανδρος από τον Πανεπιστήμονα Φιλόσοφο Αριστοτέλη. Όλα αυτά βέβαια είναι γνωστά και προσδίδουν σημαντικές ιδιαιτερότητες στην ταυτότητα της Νάουσας. Σ'αυτό που ήθελα εγώ να συμβάλλω με το παρόν κείμενο, είναι η κατάθεση της δικής μου γνώσης και εμπειρίας σε ό,τι αφορά την τελική διαμόρφωση της ιδιοκτησίας του Δήμου στο Βέρμιο και η οποία αγγίζει τις 72.000 στρέμματα και τον καθιστά τον μεγαλύτερο δασοκτήμονα Δήμο στην Ελλάδα, αλλά και με βάση αυτό το «υπόβαθρο», να συνδράμω στη διατύπωση ορισμένων σκέψεων για τις προοπτικές ανάπτυξης του τόπου μας.

Η μεγάλη δασική ιδιοκτησία του Δήμου Νάουσας

Η συζήτηση της συντροφιάς, είχε επίκεντρο την ανάδειξη του παλιού εργοστασίου ξυλείας στο «Γκουρνόσοβο». Έτσι, κατανείμαμε τη δουλειά μεταξύ μας και με βάση τα ακούσματα που είχα από τον μακαρίτη πατέρα μου, την αγάπη που μου μετέδωσε για το βουνό μας και τη μετέπειτα ενεργό ενασχόλησή μου με τα θέματα αυτά ως Δήμαρχος, ανέλαβα να ασχοληθώμετην ιδιοκτησία του Δήμου στο Βέρμιο, πράγμα που θεωρώ πολύτιμο ιστορικό ντοκουμέντο και αξίζει να είναι καταγεγραμμένο στο εξαιρετικό περιοδικό, τη «Νιάουστα». Από τα στοιχεία που συγκέντρωσα λοιπόν, προκύπτει ότι το Δημοτικό μας Δάσος αποτελείται από τέσσερα (4) συνεχόμενα τμήματα, κάθε ένα από τα οποία περιήλθε στην κυριότητα του Δήμου κατά διαφορετικό τρόπο και χρόνο. Το ιστορικό του καθενός:

Α. Δάσος Προφήτη Ηλία: Έχει έκταση 3.146,50 στρέμματα, περιήλθε αρχικά στο Δημόσιο και αφού χαρακτηρίσθηκε ως «προστατευτικό δάσος του τοπίου και των πηγών Αγίου Νικολάου», παραχωρήθηκε κατά δικαίωμα νομής στον Δήμο Νάουσας, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 12 του Ν.Δ. 29-7-1927 και με τις σχετικές 144166/28-2-1929 και 9373/6-2-1930 διαταγές του Υπ. Γεωργίας. Σ' αυτό το τμήμα, το Δημόσιο διατηρεί την ψιλή κυριότητα.

Β. Δάσος Αγίου Νικολάου: Έχει έκταση 13.494,41 στρέμματα και είναι γνωστό ως «παλιό δημοτικό δάσος». Επί Τουρκοκρατίας αποτελούσε μέρος του μεγάλου συγκροτήματος δασών και βοσκοτόπων με την ονομασία «Μεράς Σελίου», ο οποίος με την απελευθέρωση της Μακεδονίας βρέθηκε υπό την κυριότητα τούρκων Μπέηδων. Από αυτούς αγόρασε το Ελληνικό Δημόσιο και το ...δώρισε στον τότε βασιλιά Κωνσταντίνο Β'. Μετά τον θάνατο του βασιλιά Κωνσταντίνου, το δάσος περιήλθε στους κληρονόμους του, δηλ. στη βασιλομήτορα Σοφία κατά 2/8 και στους: βασιλιά Γεώργιο Β', διάδοχο Παύλο, πριγκίπισσα Ελένη, Ειρήνη, Αικατερίνη και Αλεξάνδρα θυγατέρα Αλεξάνδρου κατά 1/8 εξ αδιαιρέτου στον καθένα.

Το 1925, με την απομάκρυνση της βασιλικής οικογένειας και βάσει του από 8/4/1925 ψηφίσματος της Δ' Συντακτικής Συνέλευσης στην Αθήνα, ό,τι απέμεινε από το Δασόκτημα μετά την πώληση του «Μικρού Μερά» και της δασοβοσκής «Άνω Βερμίου», κηρύχθηκε απαλλοτριωτέο. Με την υπ'αριθ. 36732/1925 απόφαση του Υπ. Γεωργίας, η απαλλοτρίωση περιορίσθηκε μόνο σε μέρος του κτήματος, ακριβώς το σημερινό Δημοτικό Δάσος του Αγίου Νικολάου, το οποίο με την 128782/1925 απόφαση Υπ.Γεωργίας (ΦΕΚ Β'105/13-11-1925) αγοράσθηκε από τον Δήμο Νάουσας με τίμημα 800.000 δρχ. Σ' αυτή την έκταση, συγκαταλέγεται και το Εκτροφείο θηραμάτων που διαχειρίζεται το Δασαρχείο και κάποια στιγμή θα πρέπει να περιέλθει και πάλι στο Δήμο.

Γ. Δάσος Σκοτίνας: Η συνολική του έκταση είναι 7.882,3 στρέμματα. Το δάσος αυτό ανήκε στους τούρκους Μπέηδες και μετά σε κάποια Λεϊλά Χανούμ. Με την απελευθέρωση της Μακεδονίας, βρέθηκε υπό την κυριότητα των θυγατέρων της Λιμπακέ και Χατιτζέ Χανούμ. Το δασόκτημα αυτό περιήλθε στην ανταλλάξιμη περιουσία με την από 30-11-1923 σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και με την από 31-6-1924 απόφαση της μικτής Ελληνοτουρκικής Επιτροπής του Ν. 4793.

Στη συνέχεια, με τα από 29-12-1925 και 17-7-1930 πρωτόκολλα, παραδόθηκε στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ως διαχειρίστρια του Ελληνικού Δημοσίου. Σαν ανταλλάξιμο, το δασόκτημα «Σκοτίνας» αγοράσθηκε από τον Δήμο Νάουσας με τίμημα 2.418.420 δρχ. που καταβλήθηκε σε 20 ετήσιες τοκοχρεωλυτικές δόσεις, σύμφωνα με το υπ'αριθ. 21812/8-9-1937 συμβόλαιο του άλλοτε συμβ/φου Βέροιας Γ. Μανωλίδη, που μεταγράφηκε στις 29-9-1937 στα βιβλία μεταγραφών του Υποθ/κείου Νάουσας στον τόμο 14 και με αριθμό 283. Εδώ, θα πρέπει να αναφερθεί και η τεράστια συμβολή του τότε Δημάρχου Νάουσας Φιλώτα Κόκκινου για αγορά από τον Δήμο, τόσο για την εξεύρεση

του χρηματικού ποσού, όσο και τον ανταγωνισμό για την αγορά, που υπήρχε με τον όμορο συνεταιρισμό Σελίου.

Δ. Δάσος «Κανέλλη» (ή Τρόμπακα): Η συνολική του έκταση είναι 47.250 στρέμματα.Πρόκειται για το μεγαλύτερο τμήμα του δημοτικού δάσους. ΕπίΤουρκοκρατίας ήταν μέρος του «τσιφλικιού» του Τούρκου Ραϊσάρ Μωϋσή υιού του Χασήπ Πασά. Από αυτόν το αγόρασε το έτος 1882 ο Έλληνας Αντώνιος Θ. Κανέλλης καταγόμενος από την Κωνσταντινούπολη, από τον οποίο και πήρε το όνομά του.

Αργότερα, περιήλθε ως κληρονομιά στον υιό του Θεόδωρο Κανέλλη, με τον θάνατο του οποίου η κυριότητα περιήλθε στη σύζυγό του Βιολέτα, Αγγλικής καταγωγής και κατόπιν σύζυγο του Άγγλου υπηκόου L.S. Kingston. Το όλο Δάσος Κανέλλη, διαχωρίστηκε σε διάφορα τμήματα που με αποφάσεις του Υπ. Γεωργίας δόθηκαν για την αποκατάσταση ακτημόνων της Μεταμόρφωσης, Αγίου Παύλου, Ροδοχωρίου κλπ. και απέμεινε έκταση 46.687 στρ. από τα οποία το έτος 1958, με πρωτοβουλία του αείμνηστου Δημάρχου Νάουσας Αλέκου Χωνού (σε πρώτη φάση) και με βάση το υπ'αριθ. 8.108/22-12-1958 συμβόλαιο του τότε συμβ/φου Νάουσας Νικ. Πεχλιβάνου (μεταγράφηκε στο Υποθ/κείο στον τόμο Η και αριθμό 43), ο Δήμος Νάουσας αγόρασε έκταση 46.250 στρ.όπως αυτή περιγράφεται με λεπτομέρεια και κατά ακριβή σύνορα (ράχες, ρέματα, κορυφογραμμές κλπ) στο ανωτέρω συμβόλαιο.

Τα ιδιαίτερα στοιχεία του συμβολαίου αγοράς

Αξίζει νομίζω να αναφέρω ορισμένα χρήσιμα στοιχεία του ανωτέρω συμβολαίου αγοράς του δασοκτήματος «Κανέλλη», που συνέταξε ο τότε συμβ/φος Νικόλαος Γ. Πεχλιβάνος, με παρουσία τότε και δύο μαρτύρων του Γρηγορίου Κολτσάκη του Πτολεμαίου, εμπόρου και Δημητρίου Χατζηδημητρίου του Ιωάννη, ιατρού. Ως πωλητής, εμφανίσθηκε ο Χρήστος Χρηστίδης του Αναστασίου, πληρεξούσιος και εντολοδόχος της Βιολέτας-Μαρίας-Ιωάννας συζ. ΛέσλιΣάμουελ Κίνγκστον (Lesly Samuel Kingston) θυγατρός Αλφρέδου Πότερ, κατοίκου Λονδίνου.

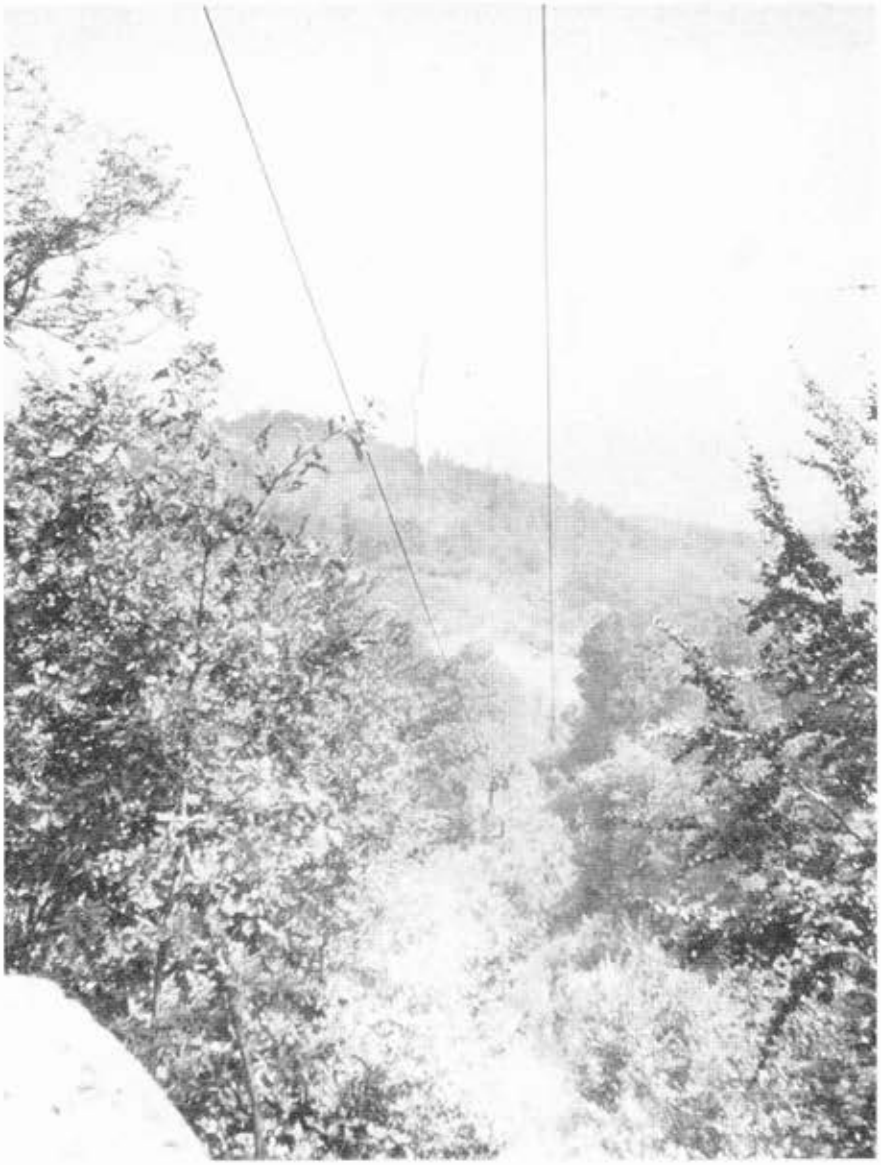

Το συρματόσχοινο που μετέφερε την ξυλεία (Αρχείο Τ. Μπάιτση)

Αυτή ήταν εκ διαθήκης κληρονόμος του πρώην συζύγου της Θεοδώρου Αντωνίου Κανέλλη, ο οποίος πέθανε το έτος 1922 στο Πόρτλαντ-Καρ Λονδίνου Αγγλίας και συγκεκριμένα κατά ποσοστό 4/5 εξ αδιαιρέτου (το άλλο 1/5 ανήκε στο Ελληνικό Δημόσιο) του ιδιωτικού δάσους γνωστού με το όνομα «Δάσος Κανέλλη», αρχικής έκτασης 90.000 στρεμμάτων.

Ο Θ. Κανέλλης άφησε την από 12-5-1922 διαθήκη του, η οποία επικυρώθηκε στο κεντρικό πρωτόκολλο επικυρώσεως διαθηκών του ανωτάτου Δικαστηρίου της Αυτού Μεγαλειότητος του Βασιλείου της Αγγλίας την 20-7-1922.

Στο όνομα της Βιολέτας και σύμ-

Η ξύλινη γέφυρα του τρένου στην τοποθεσία «Στάικα» (Αρχείο Τ. Μπάιτση)

φωνα με την 62/1925 απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου Υπ. Γεωργίας, το εν λόγω δάσος αναγνωρίσθηκε ως «Ιδιωτικό», κατά δε το έτος 1927 τμήματά του απαλλοτριώθηκαν προς αποκατάσταση προσφύγων και στη συνέχεια αγοράσθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο, άλλα δε τμήματα πουλήθηκαν προπολεμικώς από την ιδιοκτήτρια στις Κοινότητες Πλατάνης και Μεγάλου Ρέματος και άλλα απαλλοτριώθηκαν με την 42/1956 απόφαση της Επιτροπής Απαλλοτριώσεων προς αποκατάσταση ακτημόνων καλλιεργητών και μικρών κτηνοτρόφων Νάουσας. Έτσι, απέμεινε τμήμα δάσους εξαιρεθέν της απαλλοτρίωσης, από 46.600 στρ. του οποίου ο Θεόδωρος Αντ. Κανέλλης ήταν κάτοχος και νομέας με βάση τους υπ'αριθ. 13/1880, 32,33,34,35,62 του 1881, 63,64 του 1883 και 68 έως 124 του 1881 τίτλους του Οθωμανικού Κτηματολογίου Έδεσσας.

Επομένως, από την έκταση αυτή των 46.600 τμ. ή όσης και αν είναι (όπως αναφέρει το συμβόλαιο αγοράς), εμφανιζόμενης στο από Δεκέμβριο 1955 συνημμένο σχεδιάγραμμα του μηχανικού δασολόγου Αθανασίου Πανδέκτη,πωλήθηκαν στον Δήμο Νάουσας τα 46.250 στρέμματα, δηλ. αφέθηκε έξω έκταση 350 στρεμμάτων (ή 1.000 στρ.) η οποία βρίσκεται στην περιοχή «Ιταλικά», (όπου και η παλιά ερειπωμένη διώροφη αγροικία που κατοικούσε η οικογένεια «Κανέλλη», ονομαζόμενη και «Άσπρο Σπίτι» ή «Εργοστάσιο», το δε κέλυφός της σώζεται και σήμερα), βρισκόμενη επί του ρέματος «Γκιόργκεβα-Ρέκα», άλλως «Πριόνι» και την οποία αυτή έκταση παρακράτησε η πωλήτρια Βιολέτα Κανέλλη, η οποία με το 10615/20-2-1960 συμβόλαιο του Ν. Πεχλιβάνου, πούλησε στον Χρήστο Αναστ. Χρηστίδη.

Το συμφωνηθέν τίμημα το οποίο και αναφέρεται στο επίσημο με αριθμό 8.108/1958 συμβόλαιο, ήταν 3.607.500 δρχ. δηλ. αγοράστηκε με 70 δρχ. περίπου το στρέμμα. Από το ποσό αυτό, τμήμα από 1.200.000 δρχ. ήτοι 40.000 δολάρια (προς 30 δραχμές το δολάριο) **κατεβλήθη από τους δωρητές και μεγάλους ευεργέτες του Δήμου Νάουσας Γρηγόριο Δημητρίου Τρόμπακα και τη σύζυγό του Δήμητρα Γρηγορίου Τρόμπακα**, κατοίκων Σαν Ντιέγκο Καλιφόρνιας Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, απ' ευθείας στην πωλήτρια. Για τη μεγάλη αυτή δωρεά, ο Δήμος με απόφασή του -και πολύ ορθά- ονόμασε την πλατεία μπροστά στο Διοικητήριο (άλλοτε «Καμένα»), πλατεία «Τρόμπακα».

Άλλο ποσό από 912.500 δρχ. που αντιστοιχούσε σε 10.798,80 λίρες Αγγλίας (προς 84,50 εκάστη), κατέβαλε απ'ευθείας ο Δήμος Νάουσας στην πωλήτρια στο Λονδίνο, το δε υπόλοιπο από 1.495.000 δρχ. συμφωνήθηκε να καταβληθεί άτοκα σε οκτώ εξαμηνιαίες δόσεις από 31-3-1959 μέχρι 31-12-1962. Στο συμβόλαιο καταγράφονταν επίσης, ότι

και το προσωπικό του πωλούμενου δάσους αποτελούμενο από τον δασοφύλακα Αβραάμ Σουμελίδη και τον επιστάτη Μάρκο Οσλιανίτη, θα συνέχιζε να παρέχει τις υπηρεσίες του στον Δήμο Νάουσας ως νέο εργοδότη.

Πρόκειται επομένως για μια πολύ σημαντική αγορά των 46.250 στρ. για το Δήμο μας και αξίζουν πολλά «μπράβο» στον τότε Δήμαρχο Αλέξανδρο Χωνό, αλλά και στους τότε μεγάλους ευεργέτες της Νάουσας Γρηγόριο και Δήμητρα Τρόμπακα. Αξίζει να σημειώσω ότι στην υπ'αριθ. 128/7-10-1958 απόφαση του Δημ. Συμβουλίου με την οποία εξουσιοδοτήθηκε ο Δήμαρχος για την αγορά, ο Αλ. Χωνός είχε εισηγηθεί τότε τα εξής: *«...πρότεινε στο Συμβούλιον όπως λάβει απόφασιν περί εξαγοράς του δασοκτήματος τούτου και ...μη μας διαφύγει η ευκαιρία αυτή, διότι... η αγοραπωλησία αυτή είναι λίαν επωφελής εις τον Δήμον και θα τον καταστήσει τούτον οικονομικώς αυτάρκην».* Αργότερα ο Δήμος μας επί Δημάρχου Δ. Βλάχου και σε δεύτερη φάση, με το υπ'αριθ. 23.383/29-4-1987 συμβόλαιο του Ιω. Τζαμπάζη (που μεταγράφηκε στον τόμο ΜΖ-583),αγόρασε από τον Χρ. Χρηστίδη τα 4/5 σε ακόμη 1.000 στρ. στην περιοχή «Ιταλικά» (είναι τα προαναφερθέντα 350 στρ. που είχαν παρακρατηθεί με την πώληση του 1958, που μετά από λεπτομερή εμβαδομέτρηση αποδείχθηκαν τελικά 1.000 στρ), οπότε το σύνολο του δάσους «Κανέλλη» αποτελείται από 47.250 στρ.

Απέμειναν δε, γύρω στα 17 στρέμματα όπου μέσα σ'αυτά βρίσκεται οπωρώνας, το γνωστό «Άσπρο Σπίτι» και τα άλλα ερειπωμένα κτίριατα οποία ανήκουν-στον Χρ. Χρηστίδη που και αυτός

Η γέφυρα από την οποία περνούσε το τρενάκι σήμερα (φωτό: Αν. Καραμπατζός)

τα είχε αγοράσει από την Βιολέτα Κίνγκστον με το συμβόλαιο 10615/1960 του Ν. Πεχλιβάνου.

Επομένως, ο Δήμος Νάουσας έχει στην ιδιοκτησία του τα 4 ανωτέρω δασικά τμήματα, συνολικής έκτασης: 71.773,21 στρέμματα.

Ο επιτυχής αγώνας μας για την κατάργηση του 1/5 του Δημοσίου

Έχει σημασία να αναφερθεί, ότι στο παραπάνω συμβόλαιο αγοράς του 1958, ο ίδιος ο Δήμος μας αποδέχονταν το ποσοστό από 1/5 εξ αδιαιρέτου που είχε το Ελληνικό Δημόσιο στο δάσος «Κανέλλη» (κατά το άρθρο 33 εδαφ. 9 του Αν.Νόμου 842/1941). Η δέσμευση αυτή σήμαινε ότι από τα δικαιώματα που είχε ο Δήμος (κυρίως από την ξύλευση και τις βοσκές) κατά το 1/5 ανήκε στο Δημόσιο. Από τότε λοιπόν έγιναν πολλές προσπάθειες για να φύγει αυτή η δέσμευση. Ενδεικτικά κράτησα στο αρχείο μου την υπ'αριθ. 46/11-3-1970 απόφαση του Δ. Σ. Νάουσας, με το οποίο εξουσιοδοτούνταν ο τότε Δήμαρχος Χαρ. Χρυσοχόου να προβεί στις σχετικές ενέργειες προς το Υπ. Γεωργίας *«ίνα καθορισθεί το τίμημα του 1/5 του μεριδίου του Δημοσίου επί του Δάσους Τρόμπακα...».*

Ακολούθησαν αργότερα και άλλες προσπάθειες από τον τότε Δήμαρχο Δημήτρη Βλάχο (η 1246/10-5-2000 επιστολή του), στην οποία η Περιφ. Κ. Μακεδονίας, πρότεινε τρεις λύσεις: α) παραχώρηση μόνον της χρήσης, β) παραχώρηση της κυριότητας του 1/5 με τίμημα και γ) την αυτούσια διανομή, με αποχωρισμό του 1/5 του Δημοσίου. Ούτε και αυτό ολοκληρώθηκε.

Το 2003 που ανέλαβα τη διοίκηση του Δήμου, μια από τις πρώτες φροντίδες μου ήταν να τελειώσουμε και μ'αυτό το θέμα. Πράγματι, ο αγώνας ήταν επίμονος και συνεχής, ξεκινώντας από την υποβολή αίτησής μας (αριθ. 4.200/9-7-2003) προς τον Υπουργό Γεωργίας για την «Δωρεάν Παραχώρηση» στον Δήμο Νάουσας του 1/5 του Δημοσίου. Τονίζω, ότι μεγάλη βοήθεια και συμπαραστάτη στην προσπά-

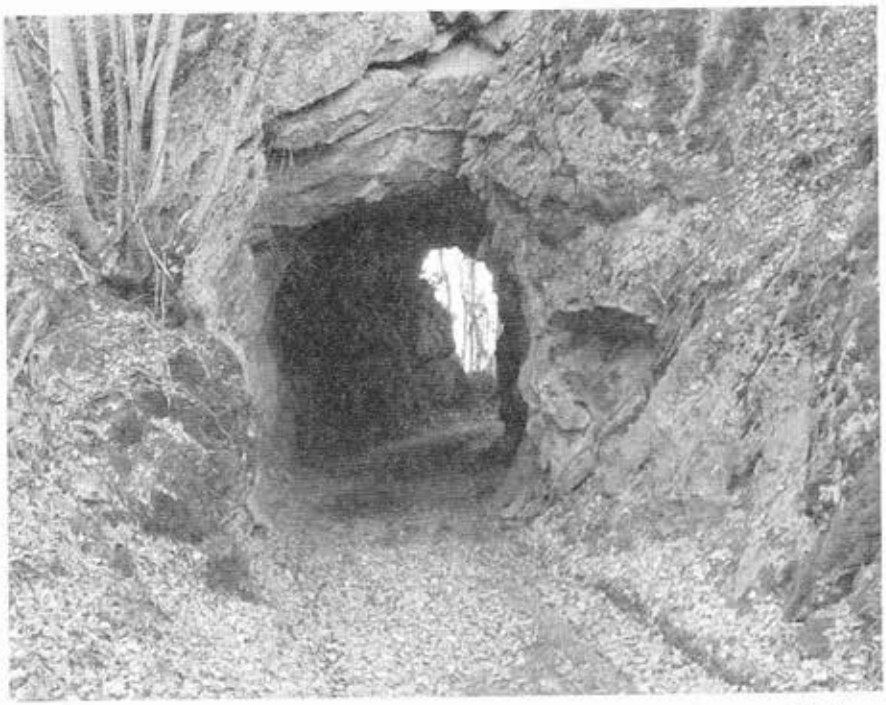

Σήραγγα της πρώην σιδηροδρομικής γραμμής σήμερα (φωτό: Αν. Καραμπατζός)

θειά μου αυτή, είχα τον συμπολίτη μας Αλέκο Τορορή, διευθυντικό στέλεχος του Υπουργείου Γεωργίας, όπου συντάξαμε από κοινού τη σχετική διάταξη και την προωθήσαμε προς ψήφιση.

Έτσι, με το νόμο 3.208/2003 (ΦΕΚ Α'303/24-12-2003) παραμονή Χριστουγέννων, **μας ήρθε ένα απίθανο «χριστουγεννιάτικο δώρο» στον Δήμο**, δηλ. αντικαταστάθηκε το άρθρο 34 του Ν.Δ. 86/1969 που δημιουργούσε το πρόβλημα, απαλείφθηκε το ποσοστό του 1/5 που είχε το Ελληνικό Δημόσιο στο δάσος «Κανέλλη» (έγγραφο 1070/21-4-2004 της Δ/νσης Δασών της Περιφέρειας Κ.Μακεδονίας περί αυτοδίκαιης μεταβίβασης του 1/5) και έτσι ο Δήμος μας -μαζί και με τα άλλα τρία δασικά τμήματά του- έγινε ο μεγαλύτερος δασοκτήτης στην Ελλάδα.

Με λίγα λόγια, όλη η ανατολική πλευρά του βουνού όπως το βλέπουμε από τη Νάουσα, δηλ. από το Σέλι (Τζιάνα) μέχρι και πέρα από την Κουτσούφλιανη (προς Άνω Γραμματικό), είναι Δημοτική μας περιουσία!!! Η απόλυτη αυτή ιδιοκτησία μας, πιστεύω ότι αποτελεί το ισχυρότατο θεμέλιο για την περαιτέρω ανάπτυξη και αξιοποίηση του βουνού **με επίκεντρο το δίπολο και τη διασύνδεση «Άγιος Νικόλας» - «Χιονοδρομικό Κέντρο - Πηγάδια»**, τον άξονα Αρκοχώρι - Μπέϊκου - Γραμμένη - Σέλι, και την ανάδειξη όλων των παλιών ορεινών οικισμών (Άνω Σέλι, Άγιος Παύλος, Μεταμόρφωση, Περισιόρι κλπ), όλων των βασικών μονοπατιών του βουνού (Ε-4, Πριόνια-Σέτα, Άγιο Πνεύμα-Καρατάσι κλπ), των όμορφων εξωκκλησιών, του Εκτροφείου θηραμάτων, των διαφόρων ιστορικών τοποθεσιών όπου διαδραματίσθηκαν σημαντικά γεγονότα κατά τη Γερμανική κατοχή και τον εμφύλιο, καθώς και πολλών άλλων περιοχών.

Το εργοστάσιο (πριστήριο) στο «Γκουρνόσοβο» και οι γραμμές του «ντεκοβίλ»

Έλεγα λοιπόν στην αρχή, ότι μαζευτήκαμε μια ωραία συντροφιά προκειμένου να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε για την ανάδειξη του παλιού εργοστασίου -πριστηρίου στη θέση «Γκουρνόσοβο» (Γκουρνόσοβο ή Γουρουνόσοβο, είναι ονοματοθεσία που κατά μία εκδοχή σημαίνει «τόπος όπου ενδημούν αγριογούρουνα», στο δε τοπογραφικό σχέδιο που συνοδεύει το συμβόλαιο αγοράς, αναφέρεται ως «Κορνόσυβον») και βρίσκεται στο 10 χιλ. του δρόμου Νάουσα -Τρία Πηγάδια, σε υψόμετρο 1.050 μέτρα.

Οι πολύ παλιοί στην ηλικία, θυμούνται ότι το εργοστάσιο αυτό -πρωτοποριακό για την εποχή του- λειτούργησε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα από την εγγλέζικη εταιρία «Millars Timber & trading company Limited». Αυτή εκμεταλλεύθηκε την πλούσια ξυλεία του βουνού (κυρίως το δάσος οξιάς), με τα ακατέργαστα δασικά προϊόντα αρχικά να συγκεντρώνονται με τα βαγονάκια και την ατμομηχανή (τύπου ντεκοβίλ) που τα έσερνε,στο κεντρικό «εργοστάσιο» στο Γκουρνόσοβο όπου και τεμαχίζονταν σε μικρότερα (τραβέρσες, πέλες κλπ) από τα νεροπρίονα που ήταν εκεί εγκατεστημένα.

Το νερό το έφερναν με αυλάκι από το ποτάμι που κατεβαίνει από την πηγή των Τριών Πηγαδιών και κάτω από τη θέση «Γεφυρούδια», του οποίου σημάδια υπάρχουν μέχρι σήμερα. Μετά την κατεργασία της ξυλείας, μεταφέρονταν με εναέριο τελεφερίκ (με συρματόσχοινο) από το πριστήριο μέχρι το «Γκολισιάνι» (Λευκάδια) και από εκεί με τα μεγάλα πλέον τραίνα,κατευθύνονταν και εξάγονταν σε ξένες χώρες (Αραβία κλπ), για να αποτελέσουν την ξύλινη υπόβαση των εκεί σιδηροδρομικών γραμμών που κατασκευάζονταν.

Ορισμένες βάσεις των πυλώνων

που στήριζαν τον εναέριο, σώζονται και σήμερα σε διάφορα σημεία (στο «Περισιόρι», στη «Βίγλα», κάτω από τη μονή Προδρόμου κλπ). Θυμάμαι επίσης τον παππού μου τον ΔημητρόΚαραμπατζό (γεννημένο το 1887),που είχε κρατήσει και μια «κουλούρα» συρματόσχοινο από τον «εναέριο» και ο οποίος μου έλεγε χαρακτηριστικά ότι το Δάσος Κανέλλη είχε να υλοτομηθεί από «κτίσεως κόσμου», θέλοντας να πει ότι τέτοια εντατική υλοτόμηση μέσα στην καρδιά του βουνού όπου είχαν διανοιχτεί οι υπάρχουσες ακόμη και σήμερα «γραμμές» για το τραινάκι μεταφοράς ξυλείας, δεν είχε ξαναγίνει στο παρελθόν. Άρα, η μισθώτρια εγγλέζικη εταιρία και για όσα χρόνια το εκμεταλλεύθηκε,πρέπει να έβγαλε εκατομμύρια τόνους ξύλο (κυρίως οξιάς) και φυσικά πάρα πολλά κέρδη.

Τα αρχεία Τάκη Μπάϊτση και η επιστολή Κώστα Πουρέγκα

Για το πριστήριο στο «Γκουρνόσοβο» όμως, αντί άλλων θα ήθελα να παραπέμψω και στο πολύ σημαντικό βιβλίο του συμπολίτη μας Τάκη Μπάϊτση **«Οι Βιομηχανίες του χθες»** όπου έχει αρκετές φωτογραφίες και άλλα ντοκουμέντα της εποχής. Ήθελα επίσης να παραθέσω απ' το αρχείο μου σχετική επιστολή που έστειλε στην «Φωνή Ναούσης» (στις 27-7-1991) ο αδελφός της γιαγιάς μου **Κώστας Πουρέγκας** (γενν. το 1914), που ήταν κτηνοτρόφος στο Βέρμιο όλη του τη ζωήκαι μας έπαιρνε μικρά παιδιά μαζί στα πρόβατα και ο οποίος θυμόταν πολλά πράγματα από τον πατέρα του που δούλεψε στο πριστήριοκαι έγραφε τα εξής: *«Η Εγγλέζικη Εταιρία είχε μισθώσει το δάσος Κανέλλη για 20 χρόνια, από το 1904 μέχρι το 1924*

Η αρχή της εναέριας διαδρομής και το εργοστάσιο στο «Γκουρνόσοβο» (Αρχείο Τ. Μπάϊτση)

και προσέλαβε ως διευθυντή τον Πασχάλη Ιωάννου και γραμματέα τον Στάθη Γούλα. Η πρώτη δουλειά τους ήταν να δημιουργήσουν ένα τουβλοποιείο και κεραμοποιείο για να κτίσουν μονόροφα χαμηλά σπιτάκια για το προσωπικό (εργάτες, υλοτόμους, μεταφορείς κλπ.) που ήταν γύρω στις 5.000 άτομα! Παράλληλα οι εγγλέζοι μηχανικοί άρχισαν να κατασκευάζουν τις γραμμές του ντεκοβίλ που έζωνε όλο το δάσος (Γουρνόσοβο, Μεταμόρφωση, Γαλαρία, Πηγή Πέτσου, Μπάμπες, Γεφυρούδια, Ντορντόπολη)[-εγώ θα προσθέσω και τις γνωστές θέσεις «ψαλίδια», «Τρισάκουλη», «Λαγατάρι», «Τσάι-Βράχοι Κοράκων», «Καψούρα», «πηγή Τσουτσιουλίγκα» κλπ.].

Από το Γουρνόσοβο ξεκινούσε το εναέριο τραινάκι που κατηφόριζε προς Περισιόρι, Κούλα, Πλάκες, Βίγκλα κλπ. για να καταλήξει στο χωριό Λευκάδια. Κοντά στους εγγλέζους μηχανικούς, δούλεψαν ως βοηθοί και έμαθαν καλά τη δουλειά τους οι Ναουσαίοι Αφοί Τασιούκα, ο Κων. Βαρβαρέσος και ο Θεμιστοκλής Θανασούλης. Την καλή την ξυλεία από την οποία έβγαιναν σανίδια, πέλλες, πατόξυλα, ντερέκια κλπ. τη δούλευαν ειδικοί τεχνίτες μεταξύ των οποίων ήταν ο Γρηγ. Τοροφής με τα δυο παιδιά του, ο Πέτρος Φειδάντσης με τα τρία παιδιά του, οι αδελφοί Κατσιούρα, οι Καραγιώργος, Πουρέγκας, Ν. Τσιόγκας, Αφοί Τσιλιάλη, Γάκης κλπ. Τα βλάχικα καραβάνια με μουλάρια και άλογα, κουβαλούσαν την ξυλεία και τα κάρβουνα μέχρι το Σ.Σ. Νάουσας.

Τα μεγάλα κούτσουρα από τη θέση «Ασβεσταριές» τα φόρτωναν τα κάρα του Μπακαλιού και του Σιούλα. Παρά την εντατική εκμετάλλευση στα 20 χρόνια, το δάσος δεν τελείωσε, αλλά τελείωσε η συμφωνία και αποχώρησαν οι Εγγλέζοι και το 1/4 του δάσους έμεινε στον Κανέλλη».

Ο τότε Δ/ντής της «Φωνής» αείμνηστος Πέτρος Δεινόπουλος, συμπλήρωνε κάτω από την επιστολή του Κ.Πουρέγκα: *«Σ'αυτά που διηγείται ο κ. Πουρέγκας, πρέπει να προσθέσουμε ότι οι Εγγλέζοι πριν φύγουν, επεδίωξαν*

Ερείπια των εγκαταστάσεων του εργοστασίου στο «Γκουρνόσοβο» (φωτό: Αν. Καραμπατζός)

να παραχωρήσουν το δίκτυο του «ντεκοβίλ» και του εναέριου τραίνου, αντί μικρού τιμήματος, αλλά δε βρήκαν ανταπόκριση. Έτσι, τα ξήλωσαν όλα και πήραν μαζί τους όσα μηχανήματα άξιζαν. Σήμερα μόνο η Γαλαρία και τα σημεία απ'όπου περνούσε το τραινάκι, θυμίζουν τα «περασμένα μεγαλεία».

«Περασμένα μεγαλεία». Πώς τα αναδεικνύουμε

Δυστυχώς, τη δεκαετία του 1920 χάθηκε η ευκαιρία να πάρει ο Δήμος όλη την εναπομείνασα κατασκευή (γραμμές τραίνου, βαγονέτα, μηχανές, εργαλεία, ξυλοκατασκευές, νεροπριόνια, μηχανήματα κλπ). Για όσους έχουν περπατήσει τις γραμμές του ντεκοβίλ που έσερνε τα βαγονάκια με τους κορμούς των δέντρων από τις πιο απόμακρες περιοχές όπου έφτανε η «γραμμή», δηλ. από την «Καψούρα» μέχρι το δάσος «Τοβαρίτσι» (όρια Ν. Πέλλας προς βορρά), αλλά και από τις άλλες διανοιγμένες «γραμμές»μέχρι «Ντορντόπολη» και «Τρία Πηγάδια», άθελά τους φαντάζονται τους ήχους μηχανών και δασεργατών που διέκοπταν την απέραντη σιωπή του Δάσους.

Όλες αυτές οι στιβαρές και μοναδικές κατασκευές, που αρκετές σώζονται εδώ και 100 χρόνια (όπως π.χ. και το πέτρινο τοιχίο σε απότομη στροφή της διαδρομής κάτω από τα «Τρία Πηγάδια»), είναι οι «ζωντανοί μάρτυρες» μιας άλλης εποχής, παράλληλης -ίσως και «πρόδρομης»- των εργοστασίων κλωστουφαντουργίας και των νερόμυλων, που τόσα πολλά πρόσφεραν στη Νάουσα και στους Ναουσαίους. Για όσους λοιπόν διάβηκαν τα αριστουργηματικά φτιαγμένα τοξωτά πέτρινα γεφυρούδια, γι' αυτούς που διέσχισαν τα «Ψαλίδια» ή τη «Γαλαρία» μέχρι τον μεγάλο καταρράκτη στο «Αγίασμα» όπου και το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα, γνωρίζουν «από πρώτο χέρι» ότι πρόκειται για μια διαδρομή απίστευτης ομορφιάς και κάλους. Λέγεταιδε και ένα ακόμη ιστορικό, ότι εκεί μέσα βαθιά στο φαράγγι του μεγάλου καταρράκτη, είχαν καλά «κρυμμένα» οι αντάρτες τα ραφεία τους.

Το 2004, κάναμε μια προσπάθεια ως Δημοτική Αρχή για τοποθέτηση στρατιωτικής γέφυρας στη θέση του μεγάλου «Καταρράκτη», όμως δεν μπορέσαμε κατασκευαστικά να την προσαρμόσουμε, λόγω του μεγάλου (25 μ. περίπου) ανοίγματος του ποταμού «Μέγα Ρέμα» που κατεβαίνει από την πηγή «Καραμπουνάρ» και μέχρι εκεί συγκεντρώνει -ως λεκάνη απορροής -πολλά ακόμη μικρότερα ρέματα. Άλλωστε, μεγάλα μηχανήματα δεν μπορούν να διασχίσουν τη στενή Γαλαρία, οπότε, η πρόσβαση αναγκαστικά θα γίνει από την πλευρά της Μεταμόρφωσης ή με διάνοιξη άλλου δασικού δρόμου. Όμως, η προσπάθεια ανάδειξης της διαδρομής, των λιθόκτιστων γεφυριών,της Γαλαρίας και των καταρρακτών, πρέπει να συνεχισθεί ώστε με χρηματοδότηση από κονδύλια της Ε.Ε., να μπορέσει να γίνει επισκέψιμη αυτή η απαράμιλλης ομορφιάςπεριοχή και γιατί όχι, με μια αποκατάσταση και επαναλειτουργία του «ντεκοβίλ», έστω σε μια μικρή αρχικά,αλλά με φοβερή θέα και καταπληκτική διαδρομή (Γκουρνόσοβο –Γαλαρία-γεφύρια – καταρράκτης-Αγίασμα-Μεταμόρφωση (Δραζίλοβο).

Είμαι βέβαιος ότι μπορεί να γίνει κάτι αντίστοιχο με το τραινάκι του Πηλίου ή ακόμη και του Βουραϊκού. Το ίδιο φυσικά, μπορεί να γίνει και για την ανάδειξη του παλιού εργοστασίου στο «Γκουρνόσοβο» δίπλα ακριβώς στον κεντρικό δρόμο προς Τρία Πηγάδια, όπου όλες οι βαριές τσιμεντένιες εγκαταστάσεις, τα τοιχεία κλπ. με τις βίδες και τα χοντρά «μπουλόνια» με τα πάσα τους, σώζονται εδώ και 100 χρόνια, λες και μας περιμέ-

νουν να τα αξιοποιήσουμε.

Και η αξιοποίηση μπορεί να αφορά όχι μόνο την ανάδειξή τους ως ιστορικά μνημεία, αλλά και ως παράδειγμα εκμετάλλευσης του δασικού ξυλαποθέματος (ήδη από 2013 στο Δήμο έχουμε εγκεκριμένη τη Διαχειριστική Μελέτη για τα επόμενα 10 χρόνια), τόσο με την ξύλευση για ατομικές ανάγκες των φτωχότερων συμπολιτών μας, όσο και με την περισυλλογή των κατακείμενων ξερών κλαδιών, ξύλων κλπ. για την **παραγωγή βιομάζας με σύγχρονα πλέον μέσα**, κάτι που θα δώσει και θέσεις εργασίας σε δημότες μας, πάντα όμως με τον απαιτούμενο σεβασμό στο περιβάλλον.

Σε πρώτη φάση μπορεί να καθαρισθεί από τα δέντρα ο χώρος του πριστηρίου, να αναδειχθούν οι βάσεις, τα καναλέτα κλπ. και να γίνει μια μικρή καλαίσθητη ξυλοκατασκευή με ορισμένες παλιές φωτογραφίες που υπάρχουν και ένα πολύ σύντομο ιστορικό του εργοστασίου και των λοιπών εγκαταστάσεων, ώστε να μπορεί ο κάθε επισκέπτης του Χιονοδρομικού Κέντρου, να κάνει ένα μικρό διάλλειμα αναψυχής και να πληροφορείται για την ιστορία του τόπου.

Η μελέτη αξιοποίησης Χ.Κ. «Τριών Πηγαδιών-Ντορντόπολης-Μπαλκόνι»

Με «όπλο» λοιπόν την απόλυτη και «καθαρή» ιδιοκτησία μας, το 2005/6 έγινε αποδεκτός από την Ελληνική Πολιτεία και τηντότε κυβέρνηση, ο σχεδιασμός μας για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και του Χιονοδρομικού μας Κέντρου, αλλά και της Ντορντόπολης και του Μπαλκονιού. Αξιολογήθηκε η πρότασή μας και με κρατική χρηματοδότηση 260.000€, προχωρήσαμε σε όλες τις απαραίτητες μελέτες, εγκρίσεις και αδειοδοτήσεις, φτάνοντας το 2013 σε Διεθνή Διαγωνισμό, που λόγω της οικονομικής κρίσης δεν καρποφόρησε.

Το «Άσπρο Σπίτι» της οικογένειας Κανέλλη στη θέση «ιταλικά» (Αρχείο Τ. Μπάιτση)

Οι διαγωνιστικοί φάκελοι στόχευαν στο να υπάρξει Ανάδοχος επιχειρηματίας, που θα μπορεί σε βάθος 40 ετών να κάνει μεγάλες επενδύσεις με αναβάθμιση και επέκταση των πιστών του Χ.Κ. στην περιοχή «Μπαλκόνι» και «Ορματζίκ», με νέους αποσυμπλεκόμενους σύγχρονους αναβατήρες – τελεφερίκ, με γήπεδα ποδοσφαίρου κλπ. και με 100 περίπου μικρά ξύλινα σπιτάκια για αναψυχή καθώς και εμπορικό κέντρο στη Ντορντόπολη, όπως γίνεται σε όλα τα σύγχρονα Χ.Κ. της Κεντρικής Ευρώπης.

Η κοινή μας προσπάθεια αυτή, και εννοώ όλους τους συνεργάτες μου, τα στελέχη του Δήμου, του Δασαρχείου Νάουσας κλπ. ανακόπηκε -προσωρινά πιστεύω- λόγω της ύφεσης και των «μνημονίων» στη χώρα μας. Όμως όλος αυτός ο αγώνας που έγινε για πρώτη φορά τόσο οργανωμένα, καθώς και το σημαντικότατο υλικό που είναι συγκεντρωμένο (ογκώδεις φάκελοι με ολοκληρωμένες και ώριμες μελέτες, άδειες, εγκρίσεις, αποχαρακτηρισμοί δάσους κλπ), παραμένει ένα εξαιρετικό και ισχυρό εργαλείο στη «φαρέτρα» της κάθε δημοτικής αρχής, για την μελλοντική αξιοποίηση και ανάπτυξη του τόπου.

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα «ΒΕΡΜΙΟ»

Σαν παρακαταθήκη επίσης στον Δήμο μας, αφήσαμε και την επιτυχή έκβαση της Πρωτοβουλίας μας να ενώσουμε για πρώτη φορά όλους του Δήμους γύρω από το Βέρμιο, σε μια προσπάθεια συντονισμένων ενεργειών, ώστε να μην κάνει ο καθένας ό,τι νομίζει, αλλά να υπάρχει έναν ολοκληρωμένος σχεδιασμός ανάπτυξης του ορεινού όγκου. Αυτό το ξεκινήσαμε το 2007, μαζεύοντας στη Νάουσα τους τότε Δήμους Έδεσσας, Βέροιας, Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Βερμίου,

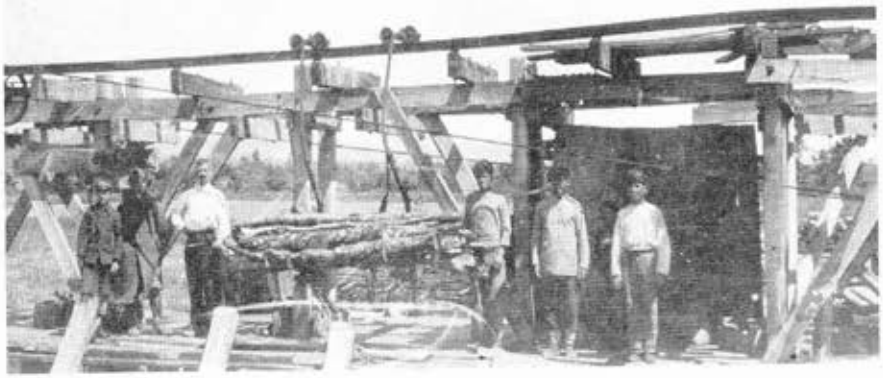

Το τέλος της εναέριας διαδρομής στα σημερινά Λευκάδια (Αρχείο Τ. Μπάιτση)

Ελληνσπόντου κλπ. (τώρα πια έγιναν Καλλικρατικοί οι Δήμοι) και βάλαμε ως άξονα τη συνοχή και τη συνεργασιμότητα μεταξύ μας.

Γιατί το Βέρμιο είναι το μοναδικό βουνό στη χώρα με 2 χιονοδρομικά, με τη λίμνη Βεγορίτιδα δίπλα του, με τεράστια φυσική ομορφιά, με άφθονα νερά, με ατελείωτες βοσκές, τους λιγνίτες που τροφοδοτεί τη χώρα με ρεύμα και πρέπει να αποκατασταθεί η εκεί περιβαλλοντική του επιβάρυνση και με πολλά άλλα θετικά στοιχεία ανάπτυξης. Όλα αυτά όμως, χρειαζόταν πρωτίστως μια συνεννόηση και στη συνέχεια έναν σοβαρό και Ολοκληρωμένο Σχεδιασμό. Απότοκος αυτών των προσπαθειών μας - και η Νάουσα μπορεί να είναι υπερήφανη ως προς την πρωτοβουλία που πήρε- ήταν η θετική ανταπόκριση της Πολιτείας και η υπογραφή της σχετικήςυπ'αριθ. 35403/ΔΕ3671/12-8-2010 Υπουργικής Απόφασης (υφυπουργός Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας ο κ. Σταύρος Αρναουτάκης), με την οποία εγκρίθηκε το «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΜΙΟΥ» με 200 εκ. ευρώ, πολυτομεακό και συγχρηματοδοτούμενο για έργακαι δράσεις, από τα οποία -και λόγω των ιδιαίτερων προβλημάτων της Νάουσας- τα 50,2 εκ. ευρώ προορίζονταν για τον Δήμο μας.

Στους άξονες μελλοντικής αξιοποίησης του φυσικού πλούτου, στοχεύαμε μεταξύ άλλων και στην αξιοποίηση των ήπιων και εναλλακτικών μορφών ενέργειας (υδροηλεκτρικά, φωτοβολταϊκά, ανεμογεννήτριες, βιομάζα κλπ). Άρα, ένα ακόμη εργαλείο υπάρχει στο Δήμο και είναι διαθέσιμο για την περαιτέρω αξιοποίηση προς όφελος του τόπου και των κατοίκων.

Επίλογος

Για μια ακόμη φορά, διαπιστώνουμε ότι για να γίνει κάτι σπουδαίο στον τόπο, ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ πρώτα όραμα και στόχος, και μετά συνεννόηση, συνεργασία, συναίνεση, κινητοποίηση όλων των τοπικών δυνάμεων και συνεχής αγώνας μέχρι την υλοποίηση. Τίποτε δεν χαρίζεται και τίποτε δεν γίνεται με εγωισμούς και «αποκλεισμούς». Παράδειγμα ας έχουμε τα διδάγματα των παλαιότερων που πρόκοψαν αξιοποιώντας τους «τοπικούς πόρους» (δασικό πλούτο, υδατοπτώσεις, εύφορο κάμπο, αμπελώνες κλπ). Τις δυσκολίες που ζούμε, είμαι βέβαιος ότι μπορούμε να τις ξεπεράσουμε με τη βέλτιστη αξιοποίηση όλων αυτών των δυνατοτήτων και **να μετατρέψουμε την κρίση σε ευκαιρία**, στο πλαίσιο μιας νέας ολοκληρωμένης στρατηγικής. Είναι ευκαιρία λοιπόν να ξαναπιάσουμε το νήμα από την αρχή, να αφουγκραστούμε και να διδαχθούμε από την ιστορία μας και να αγωνισθούμε για το μέλλον των παιδιών μας. Δεν πρέπει να μένουμε με «σταυρωμένα τα χέρια» και να περιμένουμε το «μάνα εξ ουρανού».

Τον πλούτο της γης -και του βουνού- τον έχει η Νάουσα και ο νέος διευρυμένος Δήμος μας. Σε συνδυασμό δε και με τις πρόσφατες θετικές εξελίξεις για τη σύνδεσή μας με την «Εγνατία Οδό» που για να προκύψουν αγωνισθήκαμε σκληρά όλα τα προηγούμενα χρόνια, έχουμε σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης σε όλους τους τομείς (πρωτογενής/αγροδιατροφικός, δευτερογενής/μεταποίηση, τριτογενής/πολιτιστικο-τουριστικός). Μπορούμε λοιπόν, να «πατήσουμε» σταθερά σε όλα αυτά τα βήματα που δημιούργησαν οι προκάτοχοί μας, να αντλήσουμε απ' αυτά γνώση, εμπειρία και δύναμη, και να πάμε μπροστά. Άλλωστε, όπως έλεγε ένας φιλόσοφος: **«ένα ταξίδι μιλίων, αρχίζει με το πρώτο βήμα».** Εμείς, οφείλουμε να κάνουμε το ...δεύτερο. ■

Η οικογένεια του Κανέλλη με Άγγλους στο Βέρμιο

ΤΟ ΔΑΣΟΣ «ΚΑΝΕΛΛΗ» ΣΤΟ ΒΕΡΜΙΟ

γράφει ο Τάκης Μπάιτσης, Λαογράφος-Συγγραφέας

Το Βέρμιο, το πανέμορφο αυτό βουνό με τη χλωρίδα και την πανίδα του, στάθηκε για τους Ναουσαίους και τους κατοίκους της περιοχής αρωγός και συμπαραστάτης σε κάθε πρόβλημά τους. Ο φτωχόκοσμος της Νάουσας έβρισκε στο δάσος την πηγή για την οικονομική του επιβίωση, αφού ξύλευε και αξιοποιούσε την παραγωγή του με ποικίλες χρήσεις.

Πολλά από τα δασικά τεμάχια ανήκαν σε ιδιώτες ιδιοκτήτες ή σε μοναστήρια. Το μεγαλύτερο απ' αυτά, που αριθμούσε περίπου 90000 στρέμματα στη βορειοδυτική πλευρά του βουνού ήταν ιδιοκτησία του Θεόδωρου Κανέλλη, ο οποίος και είχε την οργανωμένη εκμετάλλευσή του. Η κατάσταση αυτή ίσχυε ως το 1913, χρονιά κήρυξης του πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Τη χρονιά αυτή εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για την εκμετάλλευση του δάσους από την αγγλική εταιρία Millars Timber & Trading Company Limited, η οποία μετά από συμφωνία με τον Κανέλλη φρόντισε για τη σύγχρονη πλέον αξιοποίηση του παρθένου σχεδόν δασικού πλούτου. Για το λόγο αυτό εγκατέστησαν το εργοστάσιό

τους στην περιοχή Γκουρουνόσοβο. Διέθετε μηχανισμούς, καζάνι για βράσιμο ξύλων, πριονοκορδέλες, καταρράκτη κ.α.. Στην ίδια περιοχή έκτισαν καταλύματα για το προσωπικό (περίπου 100 άτομα) και ένα κτήριο για τη διαμονή των διευθυντικών στελεχών, που οι Ναουσαίοι το ονόμασαν άσπρο σπίτι. Χάραξαν επίσης σιδηροδρομική γραμμή πλήρως οργανωμένη, με τούνελ και γέφυρες, για το τρενάκι τύπου Ντεκοβίλ, που μετέφερε την ξυλεία από τα απόμακρα μέρη του βουνού στον τόπο του εργοστασίου. Από εκεί, εναερίως με συρματόσκοινα, η επεξεργασμένη πλέον ξυλεία μεταφερόταν στο χωριό Γκολισιάνη, τα σημερινά Λευκάδια. Οι διαδρομές αυτές κάλυπταν απόσταση τριάντα περίπου χιλιομέτρων.

Από το 1916 έως το 1921 η επιχείρηση βρισκόταν στο αποκορύφωμα της απόδοσής της με Οικονομικό διευθυντή τον Ιπποκράτη Βασματζίδη. Σημειώνουμε ότι η εγκατάσταση της Νάουσας ήταν η μικρότερη από τις δέκα που διέθετε η εταιρία Millars Timber & Trading Company Limited σε Ευρώπη και Μέση Ανατολή.

Χαρακτηριστικό της εποχής είναι ότι εδώ έβρισκαν εργασία όλοι οι ανυπότακτοι Ναουσαίοι στρατιώτες με βασιλικά φρονήματα. Σαν παράδειγμα αναφέρεται ότι, σύμφωνα με μαρτυρία του Νικόλα Μητσιάνη, υπεύθυνος για τη λειτουργία του τρένου ήταν ο Δημήτριος Μπάιτσης. Είχε τεχνικές γνώσεις του αντικειμένου από την Αμερική, όπου εργάστηκε για

Η Λέολυ Κανέλλη με τους συγγενείς της μπροστά στο «Άσπρο Σπίτι» (αρχείο Τάκη Μπάιτση)

20 χρόνια στους σιδηροδρόμους. Γνώριζε άπταιστα τα αγγλικά και συνεννοούνταν με τα στελέχη της εταιρίας. Ως ανυπότακτος βασιλόφρων, κατέφυγε στο βουνό. Τα πρώτα χρόνια απαγορευόταν αυστηρά να εμφανιστεί στη Νάουσα. Ακόμα και για να παντρευτεί το 1916 με την Ολυμπιάδα Νούση-Λάζου ήρθε κρυφά μια νύχτα. Την ίδια βραδιά κατέβηκε και παντρεύτηκε κι ο φίλος του Γιάννης Μανάκας με τη Μαριγούλου Ζιάνη. Ξανάφυγαν την επόμενη μέρα όπως ήρθαν, κυνηγημένοι.

Αργότερα η ελληνική κυβέρνηση, με τις συμμαχικές δυνάμεις της Αντάτ νομιμοποίησε το διάστημα εργασίας των ανυπότακτων, εκλαμβάνοντάς το ως μέρος της στρατιωτικής τους θητείας. Ως αιτιολογία προβλήθηκε ότι η παραγωγή του δάσους χρησιμοποιούνταν από τους συμμάχους για την εγκατάσταση σιδηροδρόμων στη Μέση Ανατολή. Οι τεράστιες ποσότητες ξύλων που είχαν συγκεντρωθεί σε αποθήκες του βουνού, των Λευκαδίων και της Θεσσαλονίκης φορτώθηκαν μέσα σε μία εβδομάδα με προορισμό τη Μέση Ανατολή. Έτσι λύθηκε και ο προβληματισμός πολλών Ναουσαίων σχετικά με το πώς θα αξιοποιούνταν η ξυλεία.

Το 1921 οι Άγγλοι έκριναν ασύμφορη τη λειτουργία της επιχείρησής τους και τη σταμάτησαν. Πρότειναν στο δασοκτήμονα Κανέλλη την αγορά των εγκαταστάσεων στην κατάσταση που βρίσκονταν εκείνη τη στιγμή. Ο Κανέλλης όμως αρνήθηκε και οι Άγγλοι πήραν ό,τι μπορούσε να μεταφερθεί από τις εγκαταστάσεις τους κι έφυγαν. Από κει και πέρα η εκμετάλλευση του δάσους επανήλθε στις παλαιότερες συνθήκες. ■

Βιβλιογραφία

- Τάκης Μπάιτσης, Νάουσα οι Βιομηχανίες του Χθες, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας 1997
- Κοβίτης Θεόδωρος, Μαλούνας Θωμάς, Μητσιάνης Νικόλαος, Παραχώρηση ανέκδοτου υλικού

Η Νάουσα στις δεκάδες του 2000 πόντα

Ο ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

γράφει ο Θεόδωρος Ζιώτας

Τον Απρίλη του 1914 ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας, Ελευθέριος Βενιζέλος περιόδευσε στη Μακεδονία και επισκέφτηκε σχεδόν όλες τις μεγάλες πόλεις τις Μακεδονίας. Επισκέφτηκε την Θεσσαλονίκη, την Δράμα, την Καβάλα, τις Σέρρες, την Φλώρινα, την Έδεσσα, την Βέροια, και την Νάουσα. Τον Ελευθέριο Βενιζέλο τον συνόδευαν και οι υπουργοί Εμμανουήλ Ρέπουλης, υπουργός Εσωτερικών, ο Κωνσταντίνος Ρακτιβάν, υπουργός Δικαιοσύνης, ο Θεμιστοκλής Σοφούλης που ευθύς αμέσως διορίστηκε γενικός διοικητής της Μακεδονίας, ο Μαρκαντωνάκης καθώς και άλλα στελέχη της κυβέρνησης. Μαζί του είχε ο Βενιζέλος και τον διευθυντή των σιδηροδρόμων Χάφνερ.

Η περιοδεία του Βενιζέλου ήταν ένα σημαντικό γεγονός για την Μακεδονία και για την Ελλάδα παρόλα ταύτα αρκετές εφημερίδες κυρίως αθηναϊκές, το αγνόησαν ή περιορίστηκαν σε ελάχιστα γενικά σχόλια ενώ μερικές δεν αναφέρουν την επίσκεψή του στη Νάουσα. Οι εφημερίδες αυτές, εκ των οποίων κάποιες είχαν μεγάλη κυκλοφορία εκείνη την εποχή, είναι η «Αθήναι», «Η Ακρόπολις», «Ο Αστήρ», «Η Αστραπή», «Δαναής», «Εστία», «Εφημερίς», «Κράτος», «Νέα Ελλάς», «Τα Πάτρια», «Σημαία», το «Σκρίπ», το «Έθνος». Μάλλον θα πρόκειται για αντιπολιτευόμενες εφημερίδες. Εκτενή ρεπορτάζ για την περιοδεία του Βενιζέλου έχουν κάνει οι εφημερίδες «Νέα Ημέρα Τεργέστης» οι «Νέοι Καιροί» και ιδιαίτερα για την Νάουσα οι εφημερίδες «Εμπρός», «Νέα Αλήθεια», «Πατρίς», «Μακεδονία». Οι εφημερίδες αναμφισβήτητα αποτελούν πηγή της ιστορίας και ταυτόχρονα ο καθρέπτης του πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού γίγνεσθαι.

Καταγράφουν συμπεριφορές και νοοτροπίες οι οποίες έχουν εξαλειφθεί και δείχνουν τον παλμό εκείνης της εποχής. Με αυτή την λογική, πιστεύω, ότι ο περιορισμός των πηγών μόνο στην ειδησιογραφία και στον σχολιασμό των εφημερίδων θα μας δώσουν ζωντανή την εικόνα της Νάουσας εκείνη την εποχή πώς οι ναουσαίοι υποδέχτηκαν τον Βενιζέλο.

Από τα σχόλια και τα ρεπορτάζ των εφημερίδων συμπεραίνουμε ότι είχε ιδιαίτερα μεγάλη σημασία η περιοδεία του Βενιζέλου για τη Μακεδονία. Είναι ο πρώτος πρωθυπουργός που επισκέπτεται την Μακεδονία ύστερα από ενάμισι χρόνο από την απελευθέρωσή της που οι κάτοικοί της αισθάνονται ακόμη ξεκομμένοι από την υπόλοιπη Ελλάδα, με πάρα πολλά προβλήματα που περιμένουν και ελπίζουν στην άμεση λύση τους. Την τακτική που ακολουθούσε ο Βενιζέλος στην περιοδεία του, εκτός που άκουγε τον καθένα, έδινε και λύσεις στα προβλήματα που μπορούσαν άμεσα να λυθούν.

Τέτοιο παράδειγμα θα δούμε και στη Νάουσα. Ή ακόμη μοίραζε επιταγές για την ανέγερση σχολείων ή εκκλησιών που καταστράφηκαν στον πόλεμο. Έδινε την εικόνα ενός ηγέτη που περιοδεύει στη Μακεδονία για να δει από κοντά να καταγράψει και να λύσει τα προβλήματά της. Με την περιοδεία αυτή θέλει να δείξει ο Βενιζέλος ότι εδραιώνεται απόλυτα η Ελληνική κυριαρχία και αποκαθιστά τις σχέσεις της Μακεδονίας με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Σε κάθε πόλη που επισκέπτονταν ο Βενιζέλος άκουγε τα προβλήματά και τα αιτήματα τους όχι μόνο από τους δημάρχους αλλά και από διάφορους συλλόγους και παράγοντες των πόλεων, ακόμη άκουγε και τα παράπονα των απλών ανθρώπων. Επιδίωκε να σχηματίσει μία εικόνα για την Μακεδονία από τον λαό της και όχι από τους διοικούντες. Ιδιαίτερα όμως επιδίωκε να συναντηθεί με του αρχηγούς των μουσουλμανικών κοινοτήτων για να διαπιστώσει αν οι ελληνικές αρχές παραβιάζουν τους νόμους και τους συμπεριφέροντε βάναυσα και ασύδοτα όπως καταγγέλλει η Πύλη. Σημειωτέον ο Γκαλή Μπέης, πρόξενος της Τουρκίας, περιόδευε την ίδια χρονική περίοδο στη Μακεδονία για να διαπιστώσει αν οι Έλληνες βιαιοπραγούν τους Τούρκους. Οι συναντήσεις με τους εκπροσώπους των μουσουλμανικών κοινοτήτων όπλισε τον Βενιζέλο με επιχειρήματα για ν' αντιμετωπίσει τις συκοφαντίες της Πύλης.

Στην περιοδεία του ο Βενιζέλος έγινε αποδέκτης πολλών παραπόνων και αιτημάτων και είδε από κοντά την κατάσταση που επικρατεί στη Μακεδονία. Σε γενικές γραμμές, αν και πέρασε ενάμισι χρόνος που απελευθερώθηκε η Μακεδονία, εξακολουθεί οικονομικά πολιτικά και κοινωνικά να διαφέρει από την υπόλοιπη Ελλάδα. Στο διοικητικό τομέα αν και υπάρχει ελληνική διοίκηση δεν είναι επαρκής. Παρατηρούνται πάρα πολλές αυθαιρεσίες που κυρίως προέρχονται από τα κατώτερα αστυνομικά όργανα. Με την παράλληλη κυκλοφορία του τούρκικου νομίσματος επικρατεί μία νομισματική Βαβυλωνία όπως γράφει η «Μακεδονία». Δεν υπάρχει τηλεγραφική και ταχυδρομική σύνδεση με την υπόλοιπη Ελλάδα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στο εμπόριο. Δεν υπάρχει ελληνικό ταχυδρομείο, αλλά μόνο ξένα.

Παρά την απελευθέρωση της υπάρχουν ακόμα κινήματα των Νεότουρκων που σκοπεύουν στην ανατροπή της. Δρουν ακόμα ομάδες κομιτατζήδων βουλγάρων, που μαζί με άλλες ληστρικές ομάδες λυμαίνονται την ύπαιθρο και δημιουργούν ανασφάλεια στους χωρικούς. Έχει δημιουργηθεί τεράστιο πρόβλημα με την εγκατάσταση των προσφύγων που τα τελευταία χρόνια λόγω των πολέμων έχουν καταφύγει στη Μακεδονία. Υπάρχουν πόλεις που καταστράφηκαν ολοσχερώς από τον πόλεμο και επείγει άμεσα η ανοικοδόμηση τους, όπως επίσης οι κατεστραμμένες γέφυ-

ΕΤΟΣ ΘΚ. Περίοδος Β'—Αριθ. 7307

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΣΠ. Μ. ΣΙΜΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56, ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΤΡΙΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

ΣΑΒΒΑΤΟΝ, 26 Απριλίου 1914

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑΙ

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 5

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ

Η εφημερίδα «Πατρίς» αναφέρει σε δημοσίευμά της για την επίσκεψη Βενιζέλου στη Νάουσα το 1914

ρες δημιουργούν πρόβλημα στις συγκοινωνίες.

Εκτός από αυτά τα προβλήματα, παρατηρείται και μία διαφορετική αντιμετώπιση της Μακεδονίας από ότι στην παλαιά Ελλάδα. Διαφορετική αντιμετώπιση σε επίπεδο διοικητικό, νομοθετικό, δασμολογικό κλπ. Για αυτό αίτημα όλων των πόλεων που επισκέφτηκε ήταν η πλήρης ενσωμάτωσή τους με την Ελλάδα. Η αφομοίωση, όπως την αποκαλούσαν, ήταν και το πρώτο αίτημα των βιομηχάνων και των εργαζομένων, φυσικά ο καθένας για το δικό όφελος. Το πρόβλημα των μακεδόνων βιομηχάνων ήταν ότι τα προϊόντα που παράγονταν στην Μακεδονία έμπαινε φόρος, όταν αυτά πουλιόταν στη Παλαιά Ελλάδα, ενώ της παλαιάς Ελλάδας δεν φορολογούταν όταν αυτά πουλιόταν στη Μακεδονία. Επίσης την ατέλεια στην αγορά μηχανημάτων πού απολαμβάνουν οι βιομήχανοι της παλαιάς Ελλάδας δεν την απολάμβαναν οι βιομήχανοι της Μακεδονίας.

Με την αφομοίωση θα είχαν την ίδια αντιμετώπιση. Αλλά αντί να λυθούν οποιεσδήποτε διαφορές, η κυβέρνηση ψηφίζει, λίγο πιο νωρίς από την περιοδεία του Βενιζέλου, το νόμο 200/3/4/1914 που οξύνει ακόμη περισσότερο τις διαφορές που επηρεάζει άμεσα τις μακεδονικές βιομηχανίες. Γι' αυτό ο Σύνδεσμος Βιομηχάνων Μακεδονίας αποφάσισε να ορίσει μία επιτροπή για να εκθέσει το πρόβλημα στον Βενιζέλο όταν αυτός θα επισκέπτονταν την Μακεδονία. Την επιτροπή αυτή την αποτελούσαν ο Π. Χατζηλαζάρου, Μ. Μορπούργος, Κ. Πλατσιούκας, Δ. Τουρπάλης και Ηρ. Χατζηδημούλας[1].

Για τους εργαζόμενους η αφομοίωση σήμαινε εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας. Στη Μακεδονία δεν υπήρχε εργατική νομοθεσία, ο βιομήχανος αποφάσιζε το ημερομίσθιο, τις ώρες εργασίας κλπ. Όταν ο Ρέπουλης είπε στους Εδεσσαίους βιομήχανους ότι με την αφομοίωση θα εφαρμοσθεί και η εργατική νομοθεσία η απάντηση ήταν *...ας γίνη αφομοίωσις και τα δεχόμεθα όλα*[2] . Την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας ζήτησε από τον Βενιζέλο και η επιτροπή των καπνεργατών όταν επισκέφτηκε την Καβάλα και ο οποίος τους το υποσχέθηκε ότι θα εφαρμοσθεί[3].

Ο Βενιζέλος στη Νάουσα

Την είδηση ότι ο πρωθυπουργός θα επισκεφτεί την Νάουσα την έφερε ο Χ΄΄Κωνσταντίνος Μαλούσης, ο οποίος επισκέφτηκε τον πρωθυπουργό στη Θεσσαλονίκη, γράφει η «Νέα Αλήθεια»: *Ο κ. Χατζή Κωνσταντίνος Μαλούσης τυχών ακροάσεως παρά τω κ. Πρωθυπουργώ και εγχειρίσας ούτω δύο υπομνήματα έλαβε συγχρόνως την συγκατάθεσιν της Α. Ε. ότι ασφαλώς θα επισκεφθή και την Νάουσαν επιστρέφων εκ Φλωρίνης*[4].

Από τα δύο υπομνήματα (το ένα το δημοσιεύει η «Μακεδονία») φαίνεται ότι τα προβλήματα της Νάουσας, εκείνη την εποχή, ήταν κυρίως διοικητικά. Αν και ακμάζουσα της έλειπαν οι διοικητικές υπηρεσίες. Το αίτημα των Ναουσαίων ήταν να συμπεριλάβει στο σχεδιασμό της νέας γραμμής Κοζάνης – Βέροιας και τη Νάουσα.

Το υπόμνημα πού παρέδωσε ο Χ΄΄ Κωνσταντίνος Μαλούσης έχει ως εξής: *«Εξοχώτατε, οι υποφαινόμενοι, αντιπρόσωποι του δήμου Ναούσης, εκπληρούντες συνάμα ομόθυμον επιθυμίαν απαξάπαντος του λαού της κατ' εξοχήν γεωργικής*

1. «Μακεδονία» 12/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 841
2. «ΠΑΤΡΙΣ» 25/4/1914 αρ. φύλ. 7306 περίοδος Β
3. «ΕΜΠΡΟΣ» 22/4/1914 αρ. φύλ. 6287
4. « Μακεδονία» 12/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 841

ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» αναφέρει σε δημοσίευμά της για την επίσκεψη Βενιζέλου στη Νάουσα το 1914

και βιομηχανικής πόλεως ταύτης εν Μακεδονία λαμβάνομεν την τιμήν όπως και δια ζώσης παρακαλέσωμεν υμάς θερμώς υπέρ την ευμενούς αποδοχής της γενικής των κατοίκων Ναούσης αναφοράς, της εξαιτουμένης την διέλευσιν της σιδηροδρομικής γραμμής Κοζάνης – Βερροίας διά της πόλεώς μας. Η Νάουσα στερουμένη των αγαθών των διοικητικών και δικαστικών ιδρυμάτων, ών απολαμβάνουσιν αι πλησιέστεραι πόλεις Βερροίας και Εδέσσης, στερείται προς τούτοις και κυρίως συγκοινωνίας. Μ' όλον ότι υπερτερεί των άνω γειτονικών πόλεων και υπό έποψιν γεωργικής παραγωγής και υπό έποψιν βιομηχανικής κινήσεως. Και η μεν προκάτοχος Κυβέρνησις σκοπίμως παραμέλησε την συγκοινωνίαν της πατρίδος μας, ην δικαίως εθεώρει ως δυναμένην να τη παρέχει πράγματα ως εκ του αμιγούς ελληνικού πληθυσμού με τας εθνικάς του παραδόσεις. Ουδεμίαν εν τούτοις τρέφομεν αμφιβολίαν ότι η υπό την προεδρείαν του λαοφιλούς της Ελλάδος Πρωθυπουργού Σεβαστή Κυβέρνησις, επωφελουμένη της μοναδικής ευκαιρίας της παρουσιαζόμενης προς προαγωγήν της πόλεως και περιφέρειας μας θέλει ικανοποιήσει την αίτησίν μας, επιούρουσα την ευγνωμοσύνην πάντων των Ναουσαίων.

Υπογραφαί Γρηγ. Περδικάρης Δήμαρχος Ναούσης. Κ. Λαγούδης πρόεδρος Γεωργικής Ενώσεως, Ο. Τσίτσης Εμποροβιομήχανος[5].

Το δεύτερο υπόμνημα αναφέρεται ειδικά τους λόγους που πρέπει να περάσει η σιδηροδρομική γραμμή από τη Νάουσα. Αυτό μας το κάνει γνωστό η εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» σε άρθρο της «Η Νάουσα διά τον Σιδηρόδρομο»[6], όπου αναφέρει επιγραμματικά τις απόψεις των Ναουσαίων για τον σιδηρόδρομο. Λίγες μέρες αργότερα, στις 15 Μαΐου, η εφημερίδα «Μακεδονία» το δημοσιεύει πρωτοσέλιδο τρίστηλο με τίτλο «Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ – ΚΟΖΑΝΗΣ ΚΑΙ ΒΕΡΟΙΑΣ ΔΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΕΛΘΗ ΕΚ ΝΑΟΥΣΗΣ»[7]. Το υπόμνημα αυτό έχει μεγάλο ενδιαφέρον γιατί παρέχει πολλά στοιχεία για την οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης την περίοδο αυτή και ακόμη δίνει τις προοπτικές για την ανάπτυξή της.

Λαμβάνωμεν την τιμήν να υποβάλωμεν τη Υμετέρα Εξοχότητα τα εξής: Εκ των δημοσιευομένων πρακτικών των συνεδριάσεων της Βουλής, ελάβομεν γνώσιν των σχεδιαζομένων νέων σιδηροδρομικών γραμμών της Νέας Ελλάδας ών την κατασκευήν η Υ. Ε. εχαρακτήρισεν ως επείγουσαν, ζητήσασα και τας αναγκαίας πιστώσεις δια τας σχετικάς μελέτας. Μεταξύ των γραμμών τούτων φέρεται και η γραμμή Ιωαννίνων – Καλαμπάκας – Κοζάνης – Βερροίας. Η γραμμή αύτη τόσον προς το συμφέρον της Ναούσης όσον και προς το γενικόν συμφέρον ενδείκνυται να διέλθη δια της πόλεως Ναούσης. Προς τούτο δε οι κάτοικοι της πόλεως της Ναούσης παρακαλούμεν την Υ. Ε. να δώση ευμενή προσοχήν εις την παρούσαν αίτησιν, εν ή εκτίθενται τα υπέρ της γνώμης ταύτης συνηγορούντα. Ίνα δώσωμεν Υμίν ιδέαν της μεγάλης εμπορικής και βιομηχανικής σπουδαιότητος ήν θα είχεν η διέλευσις της γραμμής ταύτης δια της πόλεώς μας, επιτρέψατε μας τα σας εκθέσωμεν εν ολίγοις τας συνθήκας υφ' άς διατελεί ο τόπος μας.

Η Νάουσα μετά την τελείαν καταστροφή ήν υπέστη κατά τω 1822 μόλις κατά το 1830 ήρχισε να συνοικίζηται αραιώς υπό των λειψάνων του Ναουσαίου πληθυσμού,

5. «Μακεδονία» 23/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 851
6. «ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ» 24/4/1914 αρ. φύλ. 2489
7. «Μακεδονία» 15/5/1914 Έτος Γ αρ. φύλ. 874

άτινα διέφυγον τον θάνατον κατά την μαρτυρικήν της πόλεως υπέρ της εθνικής ιδέας αυτοθυσίαν, οι κόποι των πατέρων μας καταναλώθησαν επί δεκαετίαν και πλέον εις το να δημιουργήσωσι λύτρα προς απελευθέρωσιν των γυναικών όσαι, μη προλαβούσαι ν' αυτοκτονήσωσι μετά του πλείστου γυναικείου πληθυσμού κατά την κατάληψιν της πόλεως υπό των Τουρκικών ορδών, συνελήφθησαν αιχμάλωτοι και απήχθησαν εις Σκόπια, Κουμάνοβον, Θεσ/νίκην και αλλαχού.

Παρακαλούμεν την Υ.Ε. να μας συγχωρήση την ιστορικήν ταύτην παρέκβασιν σκοπόν έχουσαν να εξάρη την αλματικήν πρόοδον ήν επετέλεσεν η πατρίς μας γοργώ τω βήματι χωρήσασα έκτοτε προς τα πρόσω, αριθμούσα δε σήμερον 20.000 κατοίκων ευπορούντων οχεδόν πάντων. Εάν η Νάουσα ής η συγκοινωνία σκοπίμως παραμελήθη υπό της προκατόχου κυβερνήσεως λόγω της ζωτικότητας και του ακμαίου φρονήματος των κατοίκων απάντων Ελλήνων, επετέλεσε υπό τας δυσμενεστέρας των περιστάσεων τοιαύτας προόδους, αναλογίσατε, εξοχώτατε, που δύναται να φθάση εάν συνδεθή δια της νέας χαραχθησομένης γραμμής με τα δύο άκρα της Ελλάδας.

Πρώτοι οι Ναουσαίοι επελήφθησαν της εκμεταλλεύσεως των παρ' ημίν καταρρακτών, αυτοί δε ανήγειραν ού μόνον εν Ναούση, αλλά και εις Βοδενά και εις Βέρροιαν και εις Θεσσαλονίκη καλλιπρεπή βιομηχανικά ιδρύματα, σκορπίσαντες καθ' όλην την περιφέρειαν σχετικήν ευημερίαν.

Η Νάουσα σήμερον έχει εμπορικήν κίνησιν εις εισαγωγήν και εξαγωγήν κατ' ακριβούς υπολογισμούς την εξής: Βιομηχανικών ιδρυμάτων δρχ. 12.000.000. Κρασιών και κουλιών δρχ. 1.000.000. Ξυλεία και καρβούνων δρχ. 600.000. Κασκαβαλίων Σελίου και λοιπών τυριών δρχ. 200.000. Δερμάτων, σιτηρών και λαχανικών δρχ. 200.000. Εισαγωμένων τροφίμων και διαφόρων δρχ. 400.000. Το όλον Δραχμάς 14.000.000. Παραλείπομεν ενταύθα την παραγωγήν των ιδρυομένων ξυλουργείων υπό Αγγλικής Εταιρείας ως και την του ιδρυομένου επίσης εργοστασίου παρασκευής τανίνης κ. Θ. Κανέλλη.

Την κίνησιν ταύτην εξυπηρετεί ο σταθμός Ναούσης απέχων μίαν και ημίσειαν περίπου ώραν από της πόλεως, η δε συγκοινωνία μεταξύ σταθμού και πόλεως είναι ου μόνον ελλιπής, αλλά και απελπιστικώς ανεπαρκής, συνεπώς πολυδάπανος και επιζήμιος εις τα συμφέροντα του εμπορίου και της βιομηχανίας.

Υπέρ την Νάουσαν και συνεχόμενη μετ' αυτήν οροσειρά του Βερμίου όρους, με βαθύσκια και πλουσιώτατα δάση του ένθα αφθόνως φύονται η οξυά, η δρύς, η καστανέα,ο πυξός, και η πεύκη πλαισιεί το μαγευτικόν πανόραμα της θέσεώς της. Τα δάση δε ταύτα υπό τας ονομασίας: Τσόρνοβον, Αρκουδοχώρι, Μαρούσια, Σκουτίνα, Σέλι, Τσαναξή, Περισιώρι, εκτεινόμενα αμφιθεατρικώς πέριξ της πόλεως της Ναούσης, αντιπροσωπεύουσι περί 550.000 στρεμμάτων τουρκικών ήτοι περί τας 900.000 ελληνικών βασιλικών στρεμμάτων. Μόνον το Σέλι μεταξύ αυτών τρέφει 40.000 πρόβατα, άπειρα δι' αιγοπρόβατα τα λοιπά δάση διευκολυνομένης δε της συγκοινωνίας τόσον η υλοτομία όσον η κτηνοτροφία δύναται να λάβωσι καταπληκτικούς προόδους, τα δάση δε ταύτα είναι καταλληλότατα προς νομήν ίππων ευγενών δια τας ανάγκας του στρατού και λοιπών μεγάλων κτηνών.

Η γραμμή Κοζάνης - Βεροίας διερχομένη διά Σελίου και Ναούσης διά να καταλήξη και πάλιν εις Βέρροιαν παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα: 1ον Εξυπηρετεί την συγκοινωνίαν των μεταξύ Σελίου - Κοζάνης χωρίων. 2ον Εξυπηρετεί την συγκοινωνίαν των καλυβιών Σελίου και Τσαναξή ανερχομένων εις 1200 περίπου. 3ον Δίδει ώθησιν σπουδαίαν εις την εκμετάλλευσιν του φυσικού πλούτου των δασών των προσκειμένων τω Σελίω και τη Ναούση ως και εις την γεωργίαν της περιφέρειας ταύτης. 4ον συντελεί εις την ανάπτυξιν της κτηνοτροφίας και τυροκομίας των εν λόγω δασών παρουσιαζόντων προσφορώτατον έδαφος προς δι-

ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ο κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΝΑ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΙΑΟΥΣΑΝ

ΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΑΡΙΣΤΑΙ

Απόκομμα του τύπου της εποχής για την επίσκεψη του Ελ. Βενιζέλου

ατροφήν κτηνών εικοσαπλασίων των σημερινών. 5ον Λύει το ζήτημα της συγκοινωνίας Ναούσης, ήτις εισερχομένη ως διάμεσος σταθμός εις την αρτηρίαν Ιωαννίνων ταχέως θέλει εισέλθει εις στάδιον νέας προόδου, έχομεν δε δι' ελπίδος ότι δεν θέλει αργήσει εν ταύτη περιπτώσει να θέσι εις βιομηχανικήν εκμετάλευσιν και την αργούσαν υδατίνην δύναμιν των υπολειπομένων 2000 ίππων. 6ον Τόσον το Σέλι ως εκ του ύψους των 1400 μέτρων του, του γλυκυτάτου κλίματος του και των μαγικών λόφων του των σκιαζομένων υπό πυκνής ελάτης, όσον και η Νάουσα θ' αποβώσι κέντρα παραθερισμού αξιόλογα και ευάρεστα. Το δε Σέλι θεωρείται και ως έξοχος θέσις προς ίδρυσιν σανατορίων.

Εν τω χάρτη του επιτελείου ευρίσκομεν ότι η ευθεία οδός από Κοζάνης εις Βέροιαν διά Σελίου παρουσιάζει συντομίας 15% εν σχέσει με το μήκος της οδού Βερροίας – Χαδόβων – Κοζάνης, οι δε ταξιδεύοντες εις Κοζάνης δια ζώων και γνωρίζοντες τας δύο οδούς βεβαιούν ότι το μεταξύ Κοζάνης – Ναούσης ταξείδιον δι' ίππου είναι τρείς ώρες συντομώτερον. Ώστε ουδεμίαν ζημίαν έχει να υποστή εν σχέσει προς το ζήτημα των στρατιωτικών κινήσεων η ταχύτης, εάν η γραμμή αύτη διέλθη διά Ναούσης, απεναντίας προς τον σκοπόν τούτον νομίζομεν ότι θέλει είναι λυσιτελεστέρα δια τας στρατιωτικάς συγκεντρώσεις, διότι συντομεύεται η απόστασις ήτις δέον προπαντός να λαμβάνηται υπ' όψιν, η δε διαμόρφωσις του εδάφους της οδού Σελίου είναι τοιαύτη, ώστε να μη απαιτήση και υπερόγκους δαπάνας, λόγω της τεμνούσης το όρος ομαλής χαράδρας. Κατ' αντιπαραβολήν, η γραμμή διερχομένη των Χαδόβων ή Τριποτάμου, ουδέν εμπορικόν συμφέρον έχει να εξυπηρετήση επί της κατά πλείστον ερήμου ταύτης οδού, λαμβανομένου υπ' όψιν, ότι τα παρακείμενα ολίγα τουρκικά χωρία, ουδεμίαν γεωργικήν ή άλλην τινά σπουδαιότητα κέκτηνται. Η δε πόλις της Βερροίας ουδέν έχει να ζημιωθή αφού πάντως η γραμμή εκεί θέλει καταλήξη.

Επί τέλους, εξοχώτατε, ανεξαρτήτως των εν τω παρόντι φερομένων επιχειρημάτων η Νάουσα προμαχήσασα υπέρ των εθνικών ιδεωδών, η κατά τον ιερόν αγώνα προσενεγκούσα εαυτήν ολοκαύτωμα εις τον εθνικόν βωμόν, η δια της σημερινής ακμής της παρουσιάζουσα σπάνιον παράδειγμα ζωτικότητας στήσασα επί των ερειπίων της την νυν ανθούσαν πόλιν, η κατά τον τελευταίον Μακεδονικόν αγώνα αποτελέσασα το προπύργιον και ορμητήριον του Ελληνισμού κατά των Βαρβάρων, η κατά την κατάληψιν της Μακεδονικής Χώρας υπό του Ελλ. στρατού μεταβληθείσα εις απέραντον εργαστήριον, ίνα μην αφήση νήστεις τους ελευθερωτάς μας, έχει ελπίζομεν αμέριστον την Υμετ. συμπάθειαν, δεν αμφιβάλλομεν δε ότι το παρόν μας θέλει τύχη ευμενούς εκ μέρους της Υ. Ε. εξετάσεως και θέλει ληφθή υπ' όψιν εάν ως υποθέτομεν η ικανοποίσις των πόθων μας δεν παραβλάπτει γενικώτερα της Πατρίδος συμφέροντα.

Της Υ. Ε. ευπειθείς θεράποντες
(υπογραφαί)

Νάουσα 31 Μαρτίου 1914

ΟΙ ΝΙΑΟΥΣΑΙΟΙ
ΔΙΑ ΤΟΝ ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ
ΜΕΤΕΒΗΣΑΝ ΠΡΟΣ ΥΠΟΔΟΧΗΝ

Απόκομμα του τύπου της εποχής για την επίσκεψη του Ελ. Βενιζέλου

Ο Βενιζέλος ξεκίνησε την περιοδεία του στην δυτικήΜακεδονία με το τρένο από την Θεσσαλονίκη. Το πρόγραμμά του ήταν να επισκεφθεί την Έδεσσα την Φλώρινα και στην επιστροφή τη Νάουσα και την Βέροια. Για τη Νάουσα αυτή η επίσκεψη του Πρωθυπουργού ήταν σημαντική. Είναι η πρώτη φορά που την επισκέπτεται έλληνας πρωθυπουργός και θα δοθεί η ευκαιρία στους κατοίκους της να θέσουν τα προβλήματα και τα αιτήματα που έχουν και ασφαλώς θα ελπίζουν σε κάποιες υποσχέσεις για την λύση τους, για αυτό η υποδοχή έπρεπε να είναι όσο το δυνατόν μεγαλοπρεπέστερη. Οι πρώτοι που κινητοποιήθηκαν ήταν οι βιομήχανοι της πόλης που διέμεναν στην Θεσσαλονίκη. Πως περιγράφει η «Μακεδονία»:

(τίτλος) ΟΙ ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ

(υποτ.) ΜΕΤΕΒΗΣΑΝ ΠΡΟΣ ΥΠΟΔΟΧΗ.

Προκειμένου σήμερον να φθάση εις Νάουσαν ο κ. πρωθυπουργός

μετά της συνοδείας του πυρετώδεις προετοιμασία γίνονται δια την όσον ενέστι μεγαλοπρεπεστέραν υποδοχή αυτού. Εις την υποδοχήν θα λάβουν μέρος και οι ενταύθα εγκατεστημένοι Ναουσαίοι βιομήχανοι, οίτινες ενοικίασαν έκτατον αμαξοστοιχίαν, αναχωρήσασαν την 6 και 30 εσπερινήν. Οι αναχωρήσαντες βιομήχανοι είναι οι κ. Κων. Πλατσούκας, Δημ. Τουρπάλης, Γρηγόριος Λόγγος, Αθ. Μακρής, Ιωάννης Λόγγος, Παν. Κύρτσης, Κύρος Κύρτσης, Γ. Ζουρπάνης, Δημ. Χατζόπουλος, Θωμ. Οικονόμου. Δια της ιδίας αμαξοστοιχίας ανεχώρησεν εις Νάουσαν και ο εκ των συντακτών της «Μακεδονίας» κ. Δώρος Ρηγινός για να παρακολουθήση τα της υποδοχής[8].

Η υποδοχή στο Σταθμό

Ο Βενιζέλος με την συνοδεία του έφθασαν στον σταθμό της Νάουσας στις 10.30. *«...ένεκα της Μεγάλης αποστάσεως του σταθμού από της πόλεως αναμένουν εις τον σταθμόν μόνο ο Δήμαρχος κ. Περδικάρης, οι δημοτικοί σύμβουλοι Λαμνίδης και Χασάν Εφένδης, ο Αρχιερατικός επίτροπος και ο αστυνόμος οίτινες υπεδέχθησαν τους επισήμους»* (Μακεδονία)[9]. Η «Νέα Αλήθεια»[10] αναφέρει ότι ήταν και ο Μαλούσης. *«...Ο Βενιζέλος και ο Ρέπουλης κατέρχονται και ακούουν τις προσφωνήσεις του Δημάρχου κ. Περικάρη και του προέδρου των εργατών κ. Μαλούση...».*

Στο σταθμό τους περίμενε και μία ευχάριστη σύμπτωση που έδωσε ενθουσιασμό στην υποδοχή. Στο σταθμό περίμενε και το τρένο που είχε δρομολόγιο για το Μοναστήρι. Σε αυτό επέβαιναν και Σέρβοι που όταν είδαν τον Βενιζέλο άρχισαν να ψέλνουν τον Εθνικό Ύμνο στα ελληνικά *«...και εκείθεν εις τον σταθμόν της Ναούσης όπου συναντώμεν Σερβικήν μουσικήν της αποστολής κυρίων, κυριών και δεσποινίδων, οίτινες έψαλλον τον ελληνικόν ύμνον ελληνιστί και ζητωκραύγασαν. Ο κ. Πρωθυπουργός εξαιρέτησεν τον αρχηγόν της αποστολής μεταβαινούσης εις Μοναστήριον»*, γράφει η εφημερίδα «ΕΜΠΡΟΣ»[11].

Η εφημερίδα «Καιροί» αναφέρει ότι ήταν σέρβοι φοιτητές. *«Εις Νάουσαν ανέμενον ο Μητροπολίτης, ο διοικητικός επίτροπος, η δημογεροντία και οι Σέρβοι φοιτηταί, μεταβαίνοντες εις Μοναστήριον, μετά του μουσικού τμήματος του Πανεπιστημίου έψαλλον ελληνιστί τον Εθνικόν Ύμνον. Ενθουσιασμός ζωηρός επεκράτησεν. Ο κ. Πρωθυπουργός εξέφρασε τας ευχαριστίας του προς τους Σέρβους φοιτητάς διά την συνάντησιν. Επακολούθησαν ζητωκραυγαί υπέρ της Σερβίας και της Ελλάδος.*

Η υποδοχή στη Νάουσα

Οι Ναουσαίοι επιφύλαξαν στον Βενιζέλο μία πολύ θερμή υποδοχή αντάξια για έναν πρωθυπουργό. Η εφημερίδα «Νέα Ημέρα της Τεργέστης»[12] γράφει *«...ο κ. Πρωθυπουργός μετά του κ. Ρέπουλη επιβάντες αυτοκινήτου ανέρχονται εις την πόλιν. Οι κάτοικοι εν συναγερμώ αναμένουν εις τα πρόθυρα της πόλεως εν μαγευτική τοποθεσία «Κιόσκι» όπου έχει στηθή αψίς. Οι μαθηταί και αι μαθήτριαι παρατεταγμέναι κρατούν άνθη και σημαίας, οι ιερείς και διδάσκαλοι και πλήθος άπειρον. Τα καταστήματα είναι κλειστά. Αι οικίαι εστολισμέναι, τα εργοστάσια σταματούν και συρίζουν. Την 11ην φθάνει και σταματά το πρωθυπουργικόν αυτοκίνητον. Ο λαός ζητωκραυγάζει και ραίνει τον κ. Πρωθυπουργόν δι' ανθέων. Η φιλαρμονική παια-*

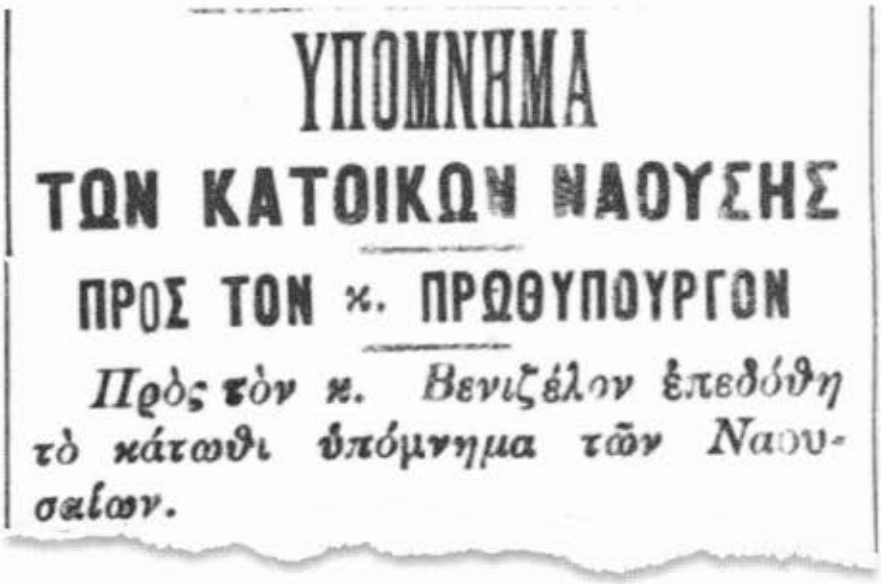

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΝ

Πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον ἐπεδόθη τὸ κάτωθι ὑπόμνημα τῶν Ναουσαίων.

Απόκομμα του τύπου της εποχής για την επίσκεψη του Ελ. Βενιζέλου

8. «Μακεδονία» 25/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 854
9. «Μακεδονία» 26/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 885
10. «ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ» 26/4/1914 αρ. φύλ. 2490
11. «ΕΜΠΡΟΣ» 26/4/1914 αρ. φύλ. 6291

νίζει. Ο κ. Πρωθυπουργός χαιρετά τους προκρίτους. Αι κορασίδες τω προσφέρουν ανθοδέσμας...».

Η εφημερίδα « Μακεδονία» συν τοις άλλοις γράφει *«...Έχει στηθή ωραία αψίς με εικόνα του Βασιλέως και του Βενιζέλου. Όλα τα καταστήματα είναι κλειστά και σημαιοστόλιστα. Τα εργοστάσια σταματούν τας εργασίας των οι δε εργάται και εργάτριαι εξέρχονται εν σώματι προς υποδοχήν. Η Νάουσα παρουσιάζει όψιν πόλεως εορταζούσης... μικρά μαθήτρια συνοδευόμενη υπό θετούς ευζώνου Νίκ. Μπεχλιβάνη προσφέρει ανθοδέσμην. Ακολούθως οδηγούν τον κ. Βενιζέλον και την συνοδείαν του είς ουχί μακράν κειμένην πλατεία του '21, υπό σκιάν δε των πλατάνων προσφωνεί τον Βενιζέλον εκ μέρους του Δήμου ο κ. Θεολ. Τσακμάκης.*

ΟΙ ΕΝΤΑΥΘΑ ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ
ΜΕΤΑΒΑΙΝΟΥΣΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣ ΝΑΟΥΣΣΑΝ

Πληροφορούμεθα ἀσφαλῶς ὅτι οἱ ἐν τῇ πόλει μας ἐγκατεστημένοι ἐμποροβιομήχανοι Ναουσσαῖοι διατρανοῦντες τὰ αἰσθήματά των πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν κ. Βενιζέλον, ὅστις ηὐδόκησε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα ἀποφάσισαν νὰ ἐπιδράμωσι εἰς Νάουσαν ὅπως ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον ὑποδεχθῶσιν αὐτόν.

Οὕτω σήμερον τὴν 6ην πρωϊνὴν ἰδιαιτέρα ἀμαξοστοιχία παραλαμβάνουσα εἴκοσι περίπου ἐγκρίτους τῆς πόλεώς μας Ναουσαίους θὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ναούσσης ὅπου θὰ ἀναμένωσι μετὰ τῶν ἄλλων πατριωτῶν τὴν ἄφιξιν τοῦ κ. Βενιζέλου.

Τηλεγράφημα ἐκ Ναούσσης ληφθὲν ἐνταῦθα τὴν νύκτα ἀναφέρει ὅτι ἐνθουσιώδη ἑτοιμάζουσιν οἱ Ναουσσαῖοι ὑποδοχὴν πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τοῦ κ. Ρεπουλῆ.

Απόκομμα του τύπου της εποχής για την επίσκεψη του Ελ. Βενιζέλου

Οι προσφωνήσεις

Εκ μέρους του Δήμου τον καλώς όρισε ο Θεολόγης Τσακμάκης:

Εξοχώτατε. Η πόλις Νάουσα ελευθέρα ελευθέρως χαίρει και πανηγυρίζει υποδεχόμενη την Υ. Ε. τον σφυρηλατήσαντα τον μοχλόν της απελευθερώσεως της χώρας ταύτης και τον πρωθυπουργόν της μεγαλυνθείσης ευγενούς και προοδευτικής Ελλάδος. Εκφράζει ανεκφράστους ευχαριστίας της διά την τιμήν της οποίας ηξίωσεν αυτήν ο πρώτος έλλην πολίτης. Έτι πλέον ευγνωμονούμεν διότι εν τη εγνωσμένη προνοία της Υμ. Εξοχ. περί της εν τη ελευθερία ευημερία της χώρας, υπεβλήθειτε εις ιδιαιτέρους κόπους και ετάξατε εις το δρομολόγιον του παρατηρητικού όμματος υμών και την Νάουσάν μας την δια λόγους μεν ιστορικούς ενσφηνομένην ενταύθα και σχεδόν ακοινώνητον, περικλείουσαν όμως πλούτον και δύναμιν εθνικήν, χαίρουσιν οι ελευθερωθέντες, χαίρε και Σύ Εξοχώτατε, θερίζων καρπούς δικαίως. Πατείτε το έδαφος το οποίον καλύπτει τα οστά των κατά το 1822 υπέρ πίστεως και πατρίδος βασανισθέντων και καρατομησθέντων. Αλλά συγχρόνος βλέπετε έμπροσθεν Σας τους απογόνους εκείνων εορτάζοντας και ευγνωμονούντας επί τη απελευθέρωσει. Η Νάουσα όλως αφοσιωμένη υμίν θα παρακολουθεί πιστώς τας βουλάς του Υψίστου σοφά πατριωτικά διαβήματα της Υμ. Εξοχότητος υπέρ του μεγαλείου της πατρίδος, και αναφωνεί ολοψύχως: Η Α. Εξοχότης ο Πρωθυπουργός Ελευθερωτής Ελευθέριος Βενιζέλος Ζήτω![13]

Έπειτα τον λόγο τον πήρε ο Τουρπάλης εκ μέρους των βιομηχάνων:

Εξοχώτατε κύριε Πρωθυπουργέ. Πρό του αναπεπτεμένου αυτού λεκανοπεδίου της παλαιμάχου χώρας, ένθα διεσταυρούντο τροπαίου αι Μακεδονικαί σάρισσαι, κάτωθεν του μεγαλοπρεπούς Βερμίου, όπου εκρέμαντο θαυμαστοί κήποι του Μήδα με τα εκατόμφυλλα ρόδα αυτής, ανακόψατε επ' ολίγον το ταξειδιωτικόν βήμα ίνα δροσισθήτε υπό της θαλάσσης αύρας του Θερμαϊκού, ευδοκίσητε δε να δεχθήτε ευγνόμωνα χαιρετισμόν εκ μέρους των τέκνων της επί των θαλερών τούτων κλυτύων υψούμενης Μακεδονικής πολίχνης, της ιστορικής και πολυπαθούς Ναούσης μας μετά του εγκρίτου υπουργού.

Εξοχώτατε. Μεταξύ των άλλων φυσικών δώρων πρό των ποδών σας βλέπετε παφλάζοντας αργυροχρόους καταρράκτας, καταρράκτας οι οποίοι σε χρόνους βαρβάρου δουλείας κατεβρόχθιζον ανθρωπίνους υπάρξεις, ως η παράδοσις μας μαρτυρεί, αλλά τους οποίους το φίλεργον και πρακτικόν πνεύμα των φιλοστόργων τέκνων της Ναούσης εδάμασε και εξημέρωσε δια να θέση εις κίνησιν

12. «ΝΕΑ ΗΜΕΡΑ ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ» 26/4/1914 αρ. φύλ. 648
13. «Μακεδονία» 26/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 885

χιλιάδας αδράκτων ιστών των πέριξ εδώ εγειρομένων εργοστασίων. Η βιομηχανία της Νάουσης, εξοχώτατοι, δημιούργημα αληθινόν των μικρών κεφαλαίων και των στιβαρών βραχιόνων της πολίχνης ταύτης, πολλάς ακανθώδεις και δυσκόλους περιόδους διελθούσα μέχρις ού επιτυχώς χρησιμοποιήσει την ανεξάντλητον ταύτην δύναμιν των λευκών ανθράκων του Βερμίου, ήδη μετά πεποιθήσεως ασαλεύτου ατενίζει πρός ευρύ και ευέλπι μέλλον υπό την θαυμασίαν πατρικήν κυβέρνησιν του μεγάλου Κυβερνήτου. Πάντες δε ημείς οι αφοσιωμένοι θεράποντες της Βιομηχανίας ταύτης, οι βιομήχανοι και οι συνεργάται αυτών εργάται, σας εκφράζωμεν την μεγάλην μας ευγνωμοσύνην και τας θερμοτάτας ευχαριστίας δια την υψηλήν τιμήν της επισκέψεως της αγαπημένης πατρίδος.

Ζήτω ο Κυβερνήτης μας κ. Βενιζέλος! Ζήτω η μεγάλη μας Πατρίς![14]

Το λόγο πήρε κατόπιν ο πρόεδρος του Λαϊκού Συνδέσμου Χατζηδημητρίου:

Εξοχώτατε. Ο Λαϊκός Σύνδεσμος Ναούσης του οποίου έχω την τιμήν να προΐσταμαι, μετά βαθυτάτης συγκινήσεως και ανεκλαλήτου αγαλλιάσεως υποδέχεται τον υπέροχον πρόεδρον της Κυβερνήσεως, τον πραγματώσαντα τους πόθους του Γένους και ωθήσαντα το έθνος εις την ανάστασιν αυτού. Είναι δε τοσούτον μεγαλυτέρα η χαρά ημών Εξοχώτατε καθ' όσον σύμπας ο λαός του Πανελληνίου μετ' ιδιαιτέρας εμπιστοσύνης περιβαλλόμενος την υμετέραν Εξοχότητα παρέσχε, παρέχει και θα παρέχη υμίν αμέριστον την ακατάβλητον εκείνην δύναμιν ήν απαιτούσιν αι

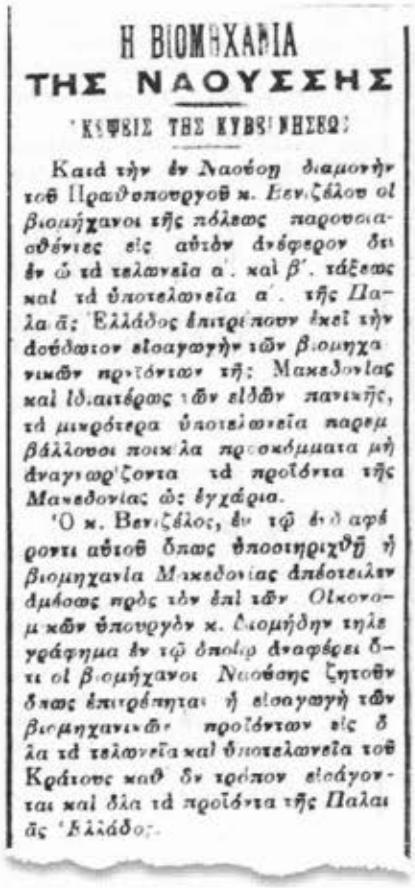

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΣΗΣ

ΚΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Κατά την εν Ναούσει διαμονήν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου οἱ βιομήχανοι τῆς πόλεως παρουσιασθέντες εἰς αὐτόν ἀνέφερον ὅτι ἐν ᾧ τά τελωνεῖα α'. καὶ β'. τάξεως καὶ τά ὑποτελωνεῖα α'. τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἐπιτρέπουν ἐκεῖ τήν ἀσύδοτον εἰσαγωγήν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδιαιτέρως τῶν εἰδῶν πανικῆς, τά μικρότερα ὑποτελωνεῖα παρεμβάλλουσι ποικίλα προσκόμματα μή ἀναγνωρίζοντα τά προϊόντα τῆς Μακεδονίας ὡς ἐγχώρια.

Ὁ κ. Βενιζέλος, ἐν τῷ ἐνδιαφέροντι αὐτοῦ ὅπως ὑποστηριχθῇ ἡ βιομηχανία Μακεδονίας ἀπέστειλεν ἀμέσως πρός τόν ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργόν κ. Διομήδην τηλεγράφημα ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρει ὅτι οἱ βιομήχανοι Νιαούσης ζητοῦν ὅπως ἐπιτρέπηται ἡ εἰσαγωγή τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων εἰς ὅλα τά τελωνεῖα καὶ ὑποτελωνεῖα τοῦ Κράτους καθ' ὃν τρόπον εἰσάγονται καὶ ὅλα τά προϊόντα τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Απόκομμα του τύπου της εποχής για την επίσκεψη του Ελ. Βενιζέλου

έκταται περιστάσεις προς αποπλήρωσιν πάντων των ιδανικών της Ελληνικής ψυχής. Αι σκιαί των ηρώων της Ναούσης πανηγυρίζουσαι μεθ' ημών, ευλογούσιν την στιγμήν ταύτην το υφ' υμών συντελεσθέν μέγα έργον χάριν του οποίου επότισαν με το τίμιον αίμα των το ιερόν τούτο έδαφος.[15]

Ο Βενιζέλος απαντώντας εξέφρασε τις ευχαριστίες του για την λαμπρή υποδοχή πού του επιφύλαξαν οι Ναουσαίοι:

«Συγκινούμαι δια τα προς εμέ αισθήματα της Ελληνικής Ναούσης, της οποίας αι Ελληνικαί σελίδες εγράφησαν εις τον χώρον, εις τον οποίον πατούμεν και όπου εκατόμβαι μαρτύρων του 1821 έχυσαν το τίμιον αίμα των. Οι αγώνες όμως εκείνοι ουδέν έφερον αποτέλεσμα, καθότι τα σύνορα της απελευθερωθείσης Ελλάδος περιωρίσθησαν κατά πολύ, και ούτω έμειναν και η Νάουσα μετά του μεγαλυτέρου Ελληνικού τμήματος υπό το πέλμα του τυράννου. Ο γενναίος στρατός όμως υπό τον ένδοξον Βασιλέα, επέταξε κατά τον τελευταίον αγώνα από νίκη σε νίκη και από θριάμβου σε θρίαμβον και μετέθεσε τα σύνορα της Ελλάδος από των Θεσσαλικών κάμπων εις την Ροδόπην. Είμαι βέβαιος ότι η Νάουσα, η πάντοτε πρωτοστατήσασα εις τα εθνικά ζητήματα, η Νάουσα η αποτελούσα ήδη τμήμα της ελευθέρας Ελλάδος, θα προοδεύση και πάλιν εις τον ειρηνικόν αγώνα και εργασθή όπως επιδείξωμεν τα Ελληνικά προτερήματα ίνα επικρατήση η φυλή μας εν τη Βαλκανική – Ζήτω η Νάουσα.[16]

Προτού του γεύματος ο Βενιζέλος δέχτηκε σε ακρόαση διάφορες επιτροπές για να του εκφράσουν τα αιτήματά τους ή τα προβλήματα που είχαν. Η Εφημερίδα «Νέα Αλήθεια»[17] γράφει ότι και οι βιομήχανοι της πόλης συναντήθηκαν με τον Βενιζέλο:

Κατά την εν Ναούση διαμονήν του Πρωθυπουργού κ. Βενιζέλου οι βιομήχανοι της πόλεως παρουσιασθέντες εις αυτόν ανέφερον ότι ενώ τα τελωνεία α' και β' τάξεως και τα υποτελωνεία α' της Παλαιάς Ελλάδος επιτρέπουν εκεί την ασύδοτον εισαγωγήν των βιομηχανικών προϊόντων της Μακεδονίας και ιδιαιτέρως των ειδών της πανικής, τα μικρότερα υποτελωνεία παρεμβάλλουσι ποικίλα προσκόμματα μη αναγνωρίζοντα τα προϊόντα της Μακεδονίας για εγχώρια. Ο κ. Βενιζέλος, εν τω ενδιαφέροντι

14. Στο ίδιο
15. «Μακεδονία» 26/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 885
16. «Μακεδονία» 26/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 885.
17. «ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ» 27/4/1914 αρ. φύλ. 2491

αυτού όπως υποστηριχθή η βιομηχανία Μακεδονίας απέστειλεν αμέσως προς τον επί των Οικονομικών υπουργόν κ. Διομήδην τηλεγράφημα εν τω οποίω αναφέρει ότι οι βιομήχανοι Ναούσης ζητούν όπως επιτρέπηται η εισαγωγή των βιομηχανικών προϊόντων εις όλα τα τελωνεία και υποτελωνεία του Κράτους καθ' ον τρόπον εισάγονται και όλα τα προϊόντα της Παλαιάς Ελλάδος.

Μετά τις ακροάσεις επισκέφτηκε το νηματουργείο «Λόγγου Τουρπάλη». Το μεσημέρι τον οδήγησαν πάλι στο «Κιόσκι», στην άκρη της πλατείας, κάτω από τον ίσκιο ενός πλατάνου οι Ναουσαίοι όπου παρέθεσαν γεύμα. Εκτός από την συνοδεία του Βενιζέλου, στο τραπέζι κάθισαν περίπου 50 επίσημοι. Ο Δήμαρχος της Νάουσας Γρηγ. Περδικάρης, ο αρχιερατικός επίτροπος, οι εργοστασιάρχες που ήρθαν από την Θεσσαλονίκη και πολλοί επίλεκτοι Ναουσαίοι καθώς και οι δημοσιογράφοι που συνόδευαν τον Βενιζέλο στην περιοδεία του.

Η εφημερίδα «Νέα Αλήθεια»[18] γράφει: *Διαρκούντος του γεύματος του παρατεθέντος προς τιμήν του Πρωθυπουργού κ. Βενιζέλου και του υπουργού των εσωτερικών κ. Ρέπουλη υπό των Ναουσαίων η μουσική του Λαϊκού Συνδέσμου επαιάνιζε διάφορα εμβατήρια και εκλεκτά κομμάτια. Το γεύμα ήτο πλουσιώτατον και ποικιλώτατον. Οίνοι εγχώριου παραγωγής εκτάκτου ποιότητος και παλαιοί προσερφέθησαν, άριστος δε καμπανίτης έρρευσεν αφθόνως. Ο κ. Βενιζέλος εύρε τον οίνον της Ναούσης θαυμάσιον και ηρώτησεν εις πόσον ανέρχεται η ετήσια εξαγωγή του.* Η «Νέα Αλήθεια[19]» συμπληρώνει: *«ο ενθουσιασμός των Ναουσαίων είναι απερίγραπτος. Οι Ναουσαίοι επανηγύριζον, δι'αυτό προσέφερον εις το γεύμα αυγά κόκκινα πασχαλινά... Ο εκ των προκρίτων κ. Χατζη Μαλούσης ήγειρε πρόποσιν...»*

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος

Κατά την διάρκεια του γεύματος δόθηκε η ευκαιρία στους Ναουσαίους να υποβάλουν τα αιτήματά τους. Ο πρόεδρος του Γεωργικού συλλόγου Κ. Λαμνίδης επιδίδει στον Βενιζέλο υπόμνημα όπου οι αγρότες ζητούν την ίδρυση Οινολογικού σταθμού στη Νάουσα. Επίσης ζητούν να καταργηθεί η δεκάτη επί των κουκουλιών και να καθιερωθεί μόνο η φορολογία επί της εξαγωγής.

Ένα άλλο αίτημά τους ήταν να «αφομοιωθεί» η φορολογία των οίνων όπως στην Παλιά Ελλάδα. Ο Βενιζέλος απάντησε ότι τα δύο πρώτα αιτήματα θα τα συνηγορήσει στο υπουργικό συμβούλιο αλλά για το τελευταίο τον βρίσκει αντίθετο *«...Πώς θέλετε να αφομοιώσωμεν με εκείνον το χείριστον σύστημα. Ημείς προσπαθούμεν να το μεταβάλωμεν και εκείνο, το υπό μελέτην δε νέον σύστημα της φορολογίας θα επιβληθή και εκεί και εδώ».*

Δεν παρέλειψε ο Βενιζέλος να αναφερθεί και στο υπόμνημα με το κύριο αίτημα της πόλης να συμπεριληφθεί και η Νάουσα στον σχεδιασμό της νέας σιδηροδρομικής γραμμής Καλαμπάκα - Κοζάνη – Μοναστήρι. Για το ζήτημα αυτό *«...Ο κ. πρωθυπουργός εβεβαίωσε τους κατοίκους της Ναούσης ότι η διέλευσις της Σιδηροδρομικής γραμμής Καλαμπάκας – Κοζάνης – Μοναστηρίου εκ της πόλεώς των εξαρτάται εκ του επιτελείου του στρατού, το οποίον πρέπει να μελετήση αν από στρατιωτικής απόψεως συμφέρη τούτο. Δεν γνωρίζομεν τι θα αποφασίση το Επιτελείον, πρό πόσης όμως αποφάσεως πρέπει να λάβη υπόψει του και τα εμπορικά συμφέροντα της ανθούσης ταύτης πόλεως, και να έχη υπό σημείωσιν ότι περισσότεραι κωμοπόλεις θα εξυπηρετηθούν εάν η γραμμή διέλθη εκ Ναούσης παρά εάν προτιμηθή άλλο σημείον.*[20]

Περί δε την 3 μ.μ. κατήλθεν εις τον σταθμόν προπεμφθείς υπό πολλών Ναουσαίων[21].

Ο Βενιζέλος συνέχισε την περιοδεία του επισκεπτόμενος μετέπειτα τη Βέροια. ■

18. «ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ» 26/4/1914 αρ. φύλ. 2490
19. «ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ» 26/4/1914 αρ. φύλ. 2490
20. «Μακεδονία» 26/4/1914 Έτος Γ. αρ. φύλ. 885
21. «ΝΕΑ ΑΛΗΘΕΙΑ» 26/4/1914 αρ. φύλ. 2490

ΠΟΝΤΟΣ - ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ: ΣΗΜΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ

Οι Πόντιοι και οι Ρουμλουκιώτες δεν συναντήθηκαν μόνο μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922. Στους αιώνες που προηγήθηκαν είναι πολλές οι χρονικές περίοδοι, που αυτές οι δύο ελληνικές γωνιές, παρά την γεωγραφική τους απόσταση, έζησαν μαζί σημαντικές ιστορικές στιγμές.

γράφει ο
Γιάννης Μοσχόπουλος

Κατά την Ρωμαϊκή περίοδο, όταν έλαβε χώρα ο Μιθριδατικός πόλεμος, από την πεδιάδα αυτή πέρασαν τον χειμώνα του 87/6 π.Χ. ισχυρές δυνάμεις του βασιλιά του Πόντου οδηγούμενες από τον γιό του Μιθριδάτη, Αριάραθο (Αρκαθίο), έδιωξαν τους Ρωμαίους κι αφού στρατολόγησαν νέους, συνέχισαν προς τον Νότο. Η Μιθριδατική κυριαρχία κράτησε μέχρι το 85 π.Χ. και στη διάρκειά της τοποθετήθηκαν σ'όλη την Μακεδονία Πόντιοι σατράπες-τοπάρχες

Κατά την βυζαντινή περίοδο ο αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός περί το 1078 διεξήγαγε στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά του στασιαστή Βασιλάκιου στην πεδιάδα αυτή και στον Αξιό ποταμό, την οποία περιγράφει γλαφυρά η κόρη του Άννα Κομνηνή.

Στα τέλη του 11ου αι. έχουμε την τοποθέτηση του Κωνσταντίνου Κομνηνού (γιου του Ισαάκιου Κομνηνού, αδελφού του αυτοκράτορα Αλέξιου Α' Κομνηνού) ως δούκα της Βέροιας, οπότε ήταν στρατιωτικός διοικητής και της δικής μας περιοχής.

Το 1149 ο Μανουήλ Α' Κομνηνός (1143-1180) μετά από επιχειρήσεις εναντίον στο Δούναβη και στην Κέρκυρα, αποσύρθηκε με το στρατό του για να διαχειμάσει σε χώρο πλησίον της Βέροιας. Η έκφραση «αγχού της Βερροίας», που χρησιμοποιείται από τον ιστοριογράφο αυτών των γεγονότων, Ιωάννη Κίνναμο, μας επιτρέπει να θεωρήσουμε, ότι ο τόπος διαχείμασης των στρατευμάτων του Μανουήλ πιθανόν να ήταν μέσα στην περιοχή μας, η οποία ήταν γνωστό χειμαδιό της περιοχής.

Ως «κράτιστον και κοινωφελέστατον» έργο του Μανουήλ Κομνηνού θεωρούνται τα «Νεόκαστρα» που ανοικοδόμησε για την αμυντική θωράκιση διαφόρων περιοχών. Προσωπικά θεωρώ ότι υπάρχει πιθανότητα το ομώνυμο χωριό Νεόκαστρο της περιοχής μας, στις υπώρειες των Πιερίων, πάνω από την Μελίκη, να οφείλει την ονομασία του σε κάποιο δικό του έργο οχυρωματικής κατασκευής νέου κάστρου.

Μέλη της βυζαντινής οικογένειας των Σαραντηνών, που είχαν μεγάλα αγροκτήματα την περιοχή μας μετά το 1320, είχαν συνάψει γάμους με οικογένειες ευγενών του Πόντου. Έτσι ο Θεόδωρος Σαραντηνός από το γάμο του με την Ευδοκία Αγγελίνα Κομνηνή απέκτησε πολλά τέκνα. Επίσης στην πεδιάδα της περιοχή αυτής ήταν εγκαταστημένα μέλη της μεγάλης ποντιακής οικογένειας των Γαβράδων, αφού στην διαθήκη του ο Θ. Σαραντηνός γράφει ότι, «[...] *αγόρασα από τον Ίχυτα Γαβράν μόδια τρία αξίας τεσσάρων υπέρπυρων.* [...]

Το 1376 συναντάμε την ύπαρξη ενός ακόμη Γαβρά στην περιοχή, ο οποίος ήταν κρατικός υπάλληλος. Πρόκειται για τον Ιωάννη Γαβρά, ο οποίος ήταν γαμβρός της χήρας του έπαρχου Αριανίτη, ο οποίος την συνόδευσε και παραστάθηκε μαζί της, στο Δικαστήριο που είχε εναντίον των εναγόντων μοναχών της μονής Βατοπεδίου, σχετικά με την ιδιοκτησία των μεγάλων εκτάσεων της περιοχής μας.

Κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας, την άνοιξη 1668 έγινε η επίσκεψη του Εβλιγιά Τσελεμπή στη Βέροια και μεταξύ άλλων εντυπωσιάσθηκε από ...τα λευκά, λεπτά φτιαγμένα με τέχνη χνουδωτά προσόψια του μπάνιου (havlu), οι πετσέτες του μπάνιου, τα μπουρνούζια του μπάνιου και τα διάφορα μεταξωτά σεντόνια ... άσπρα υφάσματα για πουκάμισα,[τα οποία συγκρίνει και λέει ότι ήταν] πιο λεπτά και πιο καθαρά κι από τα υφάσματα της Καλαμάτας και της Τραπεζούντας.

Το έθιμο «Ρουγκάτσια» στο Νησέλι (χωριό του Ρουμλουκιού)

Μετά την κατάπνιξη της επανάστασης του Κολινδρού και των χωριών της Επισκοπής Κίτρους του 1878, στην οποία πρωτοστάτησαν και τα Μελικοχώρια, αρκετοί από τους επαναστάτες κατέφυγαν αρχικά μεν στην Ελλάδα, αλλά μετά από ένα χρόνο επαναπατρίσθηκαν στη Μακεδονία, διότι τυπικά τους είχε δοθεί αμνηστία. Οι Οθωμανοί όμως τους συλλάμβαναν και τους φυλάκιζαν. Δημοσιεύθηκε μάλιστα επιστολή τεσσάρων φυλακισμένων Ελλήνων, που εκρατούντο το 1882 στις φυλακές της Σινώπης του Πόντου και παρακαλούσαν για ενέργειες της Ελληνικής Κυβέρνησης για την απελευθέρωσή τους.

Εξαιρετικής σημασίας είναι και μία παράξενη ιστορική πληροφορία, την οποία πρέπει να ελέγξω, ότι το 1883 η ελληνική κυβέρνηση φέρεται ότι ενδιαφερόταν για την μετοικεσία ομοεθνών Ποντίων εκ Τραπεζούντας, στο εύφορο και ολιγάνθρωπο Ρουμλούκι, νοτιοδυτικά της Θεσσαλονίκης, αν και θεωρείτο αδύνατο ή τουλάχιστον δύσκολο να συναινέσει η Πύλη σε τέτοιο σχεδιασμό.

Δυστυχώς αυτό έγινε μαζικά με τον ξεριζωμό των Ποντίων 39 χρόνια αργότερα, το 1922.

Τέλος, πιστεύω ότι υπάρχουν αξιοσημείωτες ομοιότητες ανάμεσα στα ρουμλουκιώτικα «Ρουγκάτσια» και στα ποντιακά «Μωμωέργια» ή «Κοτζαμάνια». Όμοια δρώμενα του Δωδεκαήμερου, από φουστανελοφόρους άνδρες, που αναδεικνύουν την αρραγή ενότητα του ελληνικού χώρου, η συγκριτική ανάλυση των οποίων μάλλον πρέπει να μας απασχολήσει στο μέλλον. ■

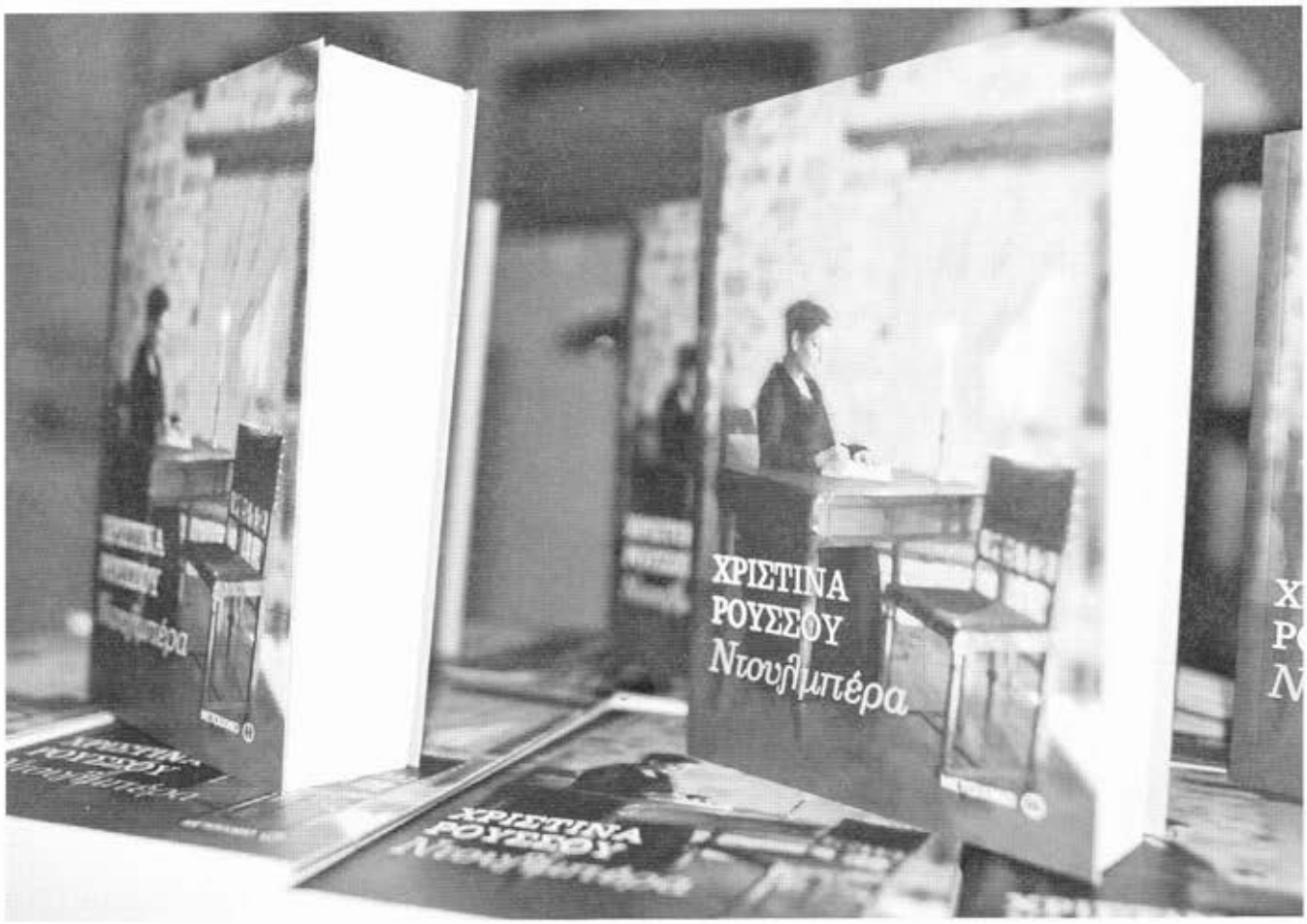

ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΡΟΥΣΣΟΥ: «ΝΤΟΥΛΜΠΕΡΑ»

Από την πρώτη, γρήγορη ανάγνωση που έκανα, στις λίγες αρχικά σελίδες που η Χριστίνα είχε την καλοσύνη να μου στείλει, διαπίστωσα ότι είχα μπροστά μου μια πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία μυθοπλασίας, υφασμένης όμως πάνω στον καμβά της ιστορικής πραγματικότητας, στους χρόνους και στους τόπους που η δημιουργός της είχε επιλέξει! Μια, ή μάλλον περισσότερες ιστορίες, που μπλέκονταν περίτεχνα μεταξύ τους, κρατώντας ζωντανό το ενδιαφέρον του αναγνώστη από την πρώτη μέχρι την τελευταία σελίδα. Την εκτίμησή μου αυτή πολύ γρήγορα ήρθε να επιβεβαιώσει η ανεπιφύλακτη αποδοχή του έργου από το «Μεταίχμιο» και η απόφασή τους να το εκδώσουν το συντομότερο δυνατόν.

Γράφουν οι
Αλέξανδρος Οικονόμου, Αρχιτέκτων
Αντώνης Μπιτσιάνης, Φιλόλογος

Όσο για τα κίνητρα της συγγραφέως για την επιλογή της θεματικής της και για τους τόπους όπου διαδραματίζονται όλες αυτές οι ιστορίες, τα αναφέρει η ίδια σε κάποια από τις σελίδες του βιβλίου, χρησιμοποιώντας τις

σκέψεις και τα λόγια της Χρυσής, μιας από τις νεότερες ηρωίδες της όλης διήγησης:

«...όλο και πιο πολύ έρχονταν στον νου της οι διηγήσεις της γιαγιάς. Ανέφερε τους Βλάχους ευεργέτες συχνά, που πρόσφεραν στην Ελλάδα τα μέγιστα, όπως έλεγε και με αγανάκτηση κατέκρινε όσους αναφέρονταν στους Βλάχους υποτιμητικά: Όχι, δεν το δέχομαι. Δεν ξέρουν ιστορία όσοι μιλάνε άσχημα! Λένε, αυτός είναι βλάχος, αυτή βλαχάρα και εννοούν άξεστος, χωριάτης, αμόρφωτος. Όταν γράφουν τη λέξη, τη γράφουν με μικρό το βήτα. Είναι με μεγάλο! Βήτα κεφαλαίο! κατέληγε φουρκισμένη...».

Αυτήν την ηθελημένη ή αθέλητη παρανόηση, εξαιρετικά εκτεταμένη στην σύγχρονη ελληνική κοινωνία, επιχειρεί να ανατρέψει η πρωτοεμφανιζόμενη συγγραφέας μας. Με κεντρική ηρωίδα του μυθιστορήματός της μια «Ντουλμπέρα», όπως οι Βλάχοι ονόμαζαν μια γυναίκα έξυπνη, μορφωμένη, όμορφη, δυναμική, αρχοντική, μας παρασέρνει σ' ένα μεγάλο ταξίδι από τη Μοσχόπολη και τη Νέβεσκα, το σημερινό Νυμφαίο, μέχρι την Κεντρική Ευρώπη και τη Βιέννη, την κοσμοπολίτικη Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, την Οδησσό στη Μαύρη Θάλασσα και την Θεσσαλονίκη του χτες και του σήμερα.

Ένα ταξίδι που φαίνεται πως ακολούθησε και η ίδια η λέξη «ντουλμπέρα», που σύμφωνα με την έρευνα που έκανε ο φίλος Θωμάς Λιόλιος, έχει περσική προέλευση-del bera- και σημαίνει «όμορφη», «καρδιοκλέφτρα», «όμορφη αγαπημένη». Στη Γιάλτα υπάρχει ένα παλάτι του Πρίγκηπα Πέτρου Νικολάγιεβιτς που ονομάζεται dulber palace. Οι βλάχοι ως κοσμοπολίτες την βρήκαν τη λέξη και την χρησιμοποίησαν για να περιγράψουν τις όμορφες και δυναμικές γυναίκες. Σε κάθε περίπτωση είναι πολύ ωραίο επίθετο.

Ας δούμε όμως πρώτα το ιστορικό υπόστρωμα πάνω στο οποίο η Χριστίνα Ρούσσου κεντάει τις ιστορίες της σαν μια προικισμένη και υπομονετική τεχνίτρα που λεπτοδουλεύει το εργόχειρό της και το παραδίδει πραγματικό έργο τέχνης!

Όπως μας πληροφορεί ο Σέρβος ιστορικός ερευνητής Traian Stoianovich στην εμβληματική του μελέτη «Ο κατακτητής ορθόδοξος βαλκάνιος έμπορος», που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο Journal of Economic History το 1960, η πρώτη εμφάνιση της τάξης ή των τάξεων των Βαλκάνιων Ορθόδοξων εμπόρων μπορεί να τοποθετηθεί χρονικά στον 14ο και στον 15ο αι. Οι έλληνες έμποροι στην Κωνσταντινούπολη, στη Θεσσαλία και στη Σμύρνη, οι έλληνες και Αλβανοί ναυτικοί έμποροι στα μικρότερα νησιά του Αιγαίου, οι Έλληνες Βλάχοι αγωγιάτες και πράκτορες αποστολών στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία και στη Μακεδονία, οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι αγωγιάτες και πράκτορες της Δαλματίας και της Ανατολικής Ροδόπης είχαν κυριότερη επιχείρησή τους το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Με τα εμπορικά δίκτυα που είχαν δημιουργήσει, κατάφεραν να ελέγχουν και χώρους έξω από τα σύνορα της Αυτοκρατορίας, από τη Νότια Ρωσία, τη Λειψία στη Γερμανία, τη Βιέννη στην Αυστρία και το Λιβόρνο και τη Νάπολη στην Ιταλία.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Σέρβος ιστορικός, οι Έλληνες και Βλάχοι κάτοικοι των προνομιούχων ορεινών κοινοτήτων στις περιοχές της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της Μακεδονίας αποτελούν ένα ακόμα παράδειγμα ελεύθερων, αλλά φτωχών και απαθλιωμένων ανθρώπων που κάνουν περιουσίες πουλώντας τα μαλλιά, τα δέρματα, τα χαλιά και τις κουβέρτες τους αρχικά σε Εβραίους και Ιταλούς εμπόρους και αργότερα, μετά η συνθήκη του Πασσάροβιτς, μεταφέροντάς τα οι ίδιοι στην Αυστρία, την Ουγγαρία και τη Ρωσία. Μπάτσι, Κοζάνη, Κλεισούρα, Μελένικο, Τεπελένι, Αργυρόκαστρο, Κεράσοβο, Μέτσοβο, Σαμαρίνα, Γρεβενά, Τύρναβο, Βογατσικό, Νάουσα, Σέρβια, Όστροβο, Τσαρίτσανη, Σιάτιστα και Κατράνιτσα, είναι μερικές απ' αυτές τις κοινότητες, που βρίσκονται μέσα στη ζώνη επιρροής μεγαλύτερων ανθηρών αστικών κοινοτήτων όπως τα Γιάννενα, η Καστοριά, η Μοσχόπολη, η Λάρισα, το Μοναστήρι, η Έδεσσα, η Βέροια και οι Σέρρες.

Η φανερή επιτυχία των βαλκάνιων εμπόρων αποδίδεται κατά ένα μέρος στις κλειστές ενώσεις που είχαν μεταξύ τους. Οι επιχειρήσεις τους ήταν οικογενειακές. Ένα μέλος της οικογένειας βρισκόταν στα Βαλκάνια, ένα άλλο στην Αυστρία, στην Ιταλία ή στις Κάτω Χώρες και ένα τρίτο στη Ρωσία, στην Αίγυπτο ή στη Γαλλία. Αυτός ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων τους επέτρεπε να έχουν μεγαλύτερη οικονομική απόδοση γιατί απόφευγαν έτσι

... η «Ντουλμπέρα», όπως οι Βλάχοι ονόμαζαν μια γυναίκα έξυπνη, μορφωμένη, όμορφη, δυναμική, αρχοντική, μας παρασέρνει σ' ένα μεγάλο ταξίδι...

Η συγγραφέας υπογράφει αντίτυπα του βιβλίου της στη Νάουσα

τους δαπανηρούς μεσάζοντες ή τους μεσίτες που κατ' ανάγκη χρησιμοποιούσαν οι Ευρωπαίοι έμποροι. Μια τέτοια οργάνωση είχαν και οι επιχειρηματικές δραστηριότητες της οικογένειας που παρακολουθούμε στο μυθιστόρημα της Χριστίνας Ρούσσου.

Σ' αυτό λοιπόν το ιστορικό πλαίσιο, που πάρα πολύ συνοπτικά αναφέρθηκε, η συγγραφέας μας ξεδιπλώνει την πολυτάραχη ιστορία μιας βλάχικης οικογένειας και των κλάδων της από τον 18ο αιώνα ακόμα. Μέσα από την εξιστόρηση των γεγονότων της ζωής των ηρώων, από την Αορίκα Ζιώπα- Κωνσταντίνου, μέχρι την Χρυσή Ασημάκη, της Ευγενίας, του Πέτρου, του Αγγελή, της Μαριγούλας και όλων των άλλων που σιγά σιγά εμφανίζονται στο προσκήνιο, ξεδιπλώνεται η εξέχουσα παρουσία των Βλάχων στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ζωή στην κεντρική Ευρώπη, στην Αίγυπτο, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και αργότερα την ελεύθερη Ελλάδα, και σχολιάζονται τα Βλάχικα ήθη και έθιμα, που καθορίζουν αποφασιστικά τις ζωές των ηρώων αυτών.

Ιδιαίτερα τονίζεται η δύναμη του χαρακτήρα της κεντρικής ηρωίδας, της Αορίκας Ζιώππα, της πρώτης ντουλμπέρας του μυθιστορήματος, που κατορθώνει να νικήσει την τροχοπέδη των παλαιών, αναχρονιστικών αρχών και να εντάξει τον εαυτό της ανάμεσα σ' αυτούς που επιβάλλουν με τη συνέπεια, το θάρρος και την υπευθυνότητά τους την αποδοχή νέων, σύγχρονων αντιλήψεων και συμπεριφορών. Ο έρωτας, παρών σε όλες τις εποχές, δυνατός, καθοριστικός, πολλές φορές παράνομος ή απαγορευμένος, κάποιες φορές καταστροφικός. Οι ανατροπές στην εξέλιξη της ιστορίας κρατούν μέχρι το τέλος αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Η «Ντουλμπέρα» έχει όλα τα κλασσικά γνωρίσματα ενός καλού μυθιστορήματος: Ολοκληρωμένοι χαρακτήρες που σκιαγραφούνται με μικρές λεπτομέρειες που τους τονίζουν με ιδιαίτερο τρόπο, διάλογοι ζωντανοί και χρήσιμοι για την ιστορία, ενδιαφέρουσα πλοκή με απρόσμενες ανατροπές, μερικές φορές τραγικές.

Στην αληθοφάνεια της ιστορίας, συμβάλλουν οι τόποι που διαδραματίζονται τα γεγονότα και ό,τι αποφασίζει η Χριστίνα Ρούσσου να φωτίσει από αυτούς τους τόπους: Νέβεσκα, Μοσχόπολη, Αλεξάνδρεια, Βιέννη, Οδησσός, Θεσσαλονίκη του τότε και του σήμερα. Οι τόποι περιγράφονται ο καθένας με τα ιδιαίτερα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του, την ανθρωπογεωγραφία του και την κοινωνική και οικονομική διαδρομή του ως τοπικό υποσύνολο σύνολο μιας ευρύτερης οικονομικής συνήθως περιφέρειας.

Η «Ντουλμπέρα» είναι πραγματικά μια αποκά-

...η δύναμη του χαρακτήρα της ηρωίδας, της Αορίκας Ζιώππα, που κατορθώνει να νικήσει την τροχοπέδη των παλαιών, αναχρονιστικών αρχών...

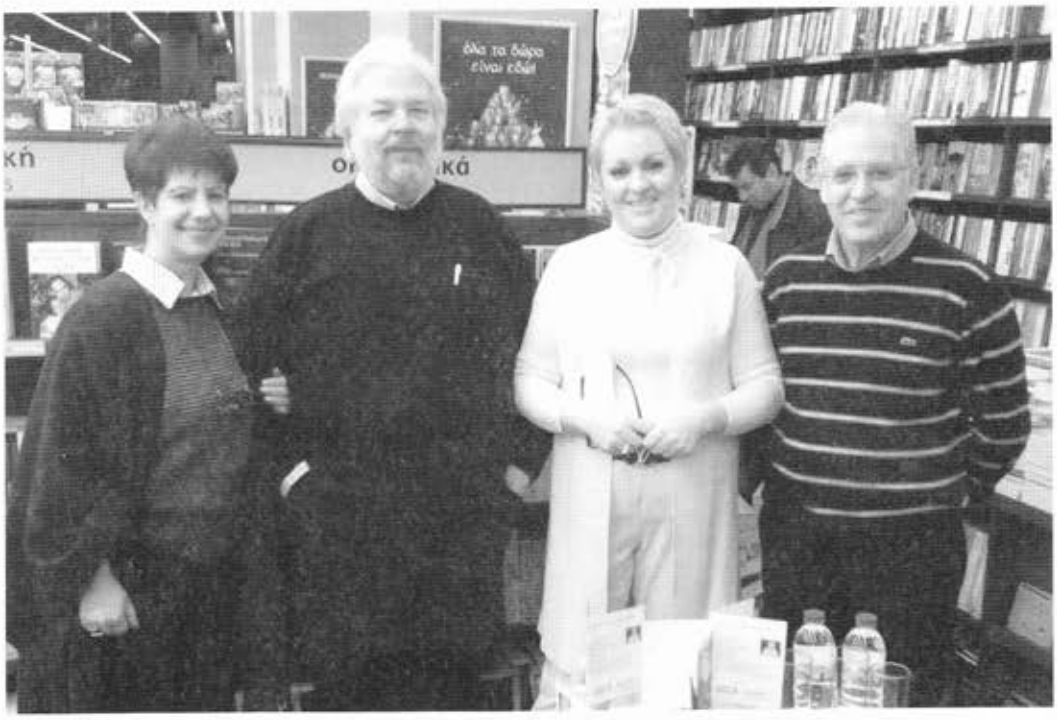

Η συγγραφέας με τους Αλέξανδρο Οικονόμου και Αντώνη Μπιτσιάνη στην Κατερίνη

λυψη. Τόσο για το περιεχόμενό τα που σίγουρα θα συναρπάσει τους αναγνώστες της όσο και για την ίδια τη συγγραφέα της, που πλέον μας υπόσχεται κι άλλα τέτοια ταξίδια στο ιστορικό μας παρελθόν και στους τόπους που έδρασαν οι άνθρωποι που διαμόρφωσαν το σημερινό μας οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον!

Αλέξανδρος Οικονόμου

• • • • • • • • • • • • •

Κάθε λογοτεχνικό έργο, κάθε μυθοπλασία προϋποθέτει τη γνώση της ύφανσης και την ικανότητα να διαπλέκει ο συγγραφέας πολύπλοκα τα επιμέρους στοιχεία της αφήγησής του. Ένα τέτοιο συγγραφικό ένστικτο ξέρει πώς να συνδέει με αθέατους και υπόγειους δεσμούς ανθρώπους, πράγματα, κίνητρα, εικόνες και μοτίβα, καθώς χειρίζεται με μαστοριά το στημόνι που δένει ανθρώπους με γενιές μετατρέποντας τις σχέσεις τους σε ριζικό, μοίρα, άφευκτο, πεπρωμένο.

Η επιτυχία του εγχειρήματος φαίνεται από το γεγονός πως ένα τέτοιο έργο δεν είναι απλώς μια σύμβαση, αλλά μιλάει στην ψυχή σου και σε ταξιδεύει, έτσι που φτάνει στ' αυτιά σου ο ψίθυρος της τυπωμένης λέξης και αποδίδει με τέχνη και ομορφιά τη μυστική γλώσσα των πραγμάτων και το ήθος των ηρώων.

Η «Ντουλμπέρα», ως οικονομία και σύνθεση, αλλά και ως μορφή λόγου, αγγίζει την αναγνωστική μας όραση και ευαισθησία. Πρόκειται για ένα έργο πυκνό, πολυπρόσωπο, πολυφωνικό, που διαθέτει τα χαρακτηριστικά ενός απολαυστικού μυθιστορήματος: χαρακτήρες, ατμόσφαιρα, δραματικές συγκρούσεις και ένα ευδιάκριτο ιστορικοφανές πλαίσιο όπου εγκιβωτίζεται η δράση των ηρώων. Από την αρχή ως το τέλος υπάρχει μια εσωτερική δυναμική, αρθρωμένη πάνω σ' έναν συμπαγή και συνεκτικό μυθιστορηματικό άξονα.

Στη διάρκεια της εξέλιξης του μύθου δε λείπουν τα δραματικά απρόοπτα και η αίσθηση ενός επικείμενου κινδύνου, όταν όλα μοιάζουν να ισορροπούν στη νηνεμία της ευτυχίας, και η έλευση ενός μοιραίου κακού, που ανατρέπει την πλοκή και την αναμενόμενη κατάληξη, σύμφωνα με την αριστοτελική αρχή τής «εις το εναντίον μεταβολής των πραττομένων». Το γεγονός αυτό, όπως γίνεται αντιληπτό, κρατάει συνεχώς αμείωτο το ενδιαφέρον μας για την εξέλιξη της υπόθεσης.

Ορισμένες επισημάνσεις

1) Η «Ντουλμπέρα» ως κειμενικό κατόρθωμα είναι ένα ταξίδι ανάδυσης της μνήμης για την αποκάλυψη της ελληνικότητας, της ελληνικής διάρκειας και της δραστήριας παρουσίας των Βλάχων με το οξύ επιχειρηματικό πνεύμα και

...στην εξέλιξη δε λείπουν τα δραματικά απρόοπτα και η αίσθηση ενός επικείμενου κινδύνου, όταν όλα μοιάζουν να ισορροπούν στη νηνεμία της ευτυχίας...

την ανοιχτόκαρδη διάθεση προσφοράς προς την πατρίδα. Επομένως, έχουμε να κάνουμε με τη λογοτεχνία της πραγματογνωμοσύνης, την αναπαράσταση, το ύφος και το ήθος μιας εποχής, όπου ο ελληνισμός μεγαλουργούσε σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Το παρελθόν αυτό ανασυστήνεται και ανασυγκροτείται μέσα από την πολυτάραχη διαδρομή δύο οικογενειών από τις αρχές του 19ου αι. μέχρι το ξημέρωμα του 21ου. Έτσι η συγγραφέας μας συνδέει με το βαθύ χρόνο και μας κάνει μέτοχους της ιστορικής εξέλιξης με αφηγήσεις που διαγράφονται ολοζώντανα μπροστά μας, σαν να συντελούνται στο παρόν.

2) Υπογραμμίζω το θαυμάσιο συγγραφικό εύρημα τα τετράδια - ημερολόγιο της Αορίκας Ζιώππα, ως πρωτογενή πηγή αφηγηματικού υλικού και τεράστια παρακαταθήκη βιωμένων καταστάσεων και γεγονότων. Κάτι αντίστοιχο βρίσκουμε στον Στρατή Μυριβήλη, ο οποίος είχε ανακαλύψει σε ένα ανάλογο μπαούλο τα χειρόγραφα του λοχία Αντώνη Κωστούλα, ενός πεθαμένου που γύρευε να μιλήσει, όπως μας λέει ο πεζογράφος στο έργο του «Η ΖΩΗ ΕΝ ΤΑΦΩ».

3) Η κεντρική ηρωίδα, η Αορίκα Ζιώππα, είναι η έκφραση ενός ανθρωπολογικού τύπου που έχει ξεπεράσει σε αξιοζήλευτο βαθμό εσωτερικούς και εξωτερικούς καταναγκασμούς, αναχρονιστικές αρχές, δεσμεύσεις και περιορισμούς μιας ανδροκρατούμενης κοινωνίας. Θα έλεγα πως ενσαρκώνει με την τολμηρή στάση της αυτό που έχει πει για άλλη περίσταση ο Καρυωτάκης: «έζησε απ' όλα ελεύθερη να πλέει στο χάος του κόσμου». Τα άλλα πρόσωπα του έργου συνθέτουν έναν κόσμο ολόκληρο με κοινωνικό, ηθογραφικό, και κυρίως δραματικό και ψυχογραφικό περιεχόμενο. Είναι συχνά τύποι απρόβλεπτοι και πολυεπίπεδοι με περίπλοκο ψυχισμό, εσωτερικές συγκρούσεις και συνειδησιακά προβλήματα, με αλλαγές στις διαθέσεις και τις συμπεριφορές τους, με δράση και αντίδραση, με πάθη και ενοχές σαν ήρωες των τραγωδιών του Ευριπίδη.

4) Στην αφήγηση αξιοποιείται η αφηγηματική αρχή της αντίθεσης, εφόσον αντιπαρατίθενται όχι μόνο συμβάντα, αλλά και λεπτές αισθήσεις, ανεπαίσθητες αποχρώσεις, μυστικές κινήσεις και διαφορετικές μορφές στις οποίες προβάλλονται τα σκοτεινά βάθη της ψυχής τους. Η συγγραφέας με την πολυσημία της γραφής της προβάλλει τη διαρκή πάλη του ανθρώπου να ξεφύγει από τον μετεωρισμό της αβεβαιότητας και τις συμβατικότητες των πραγμάτων, να σπάσει τους φραγμούς που ο ίδιος θέτει στον εαυτό του, να απεγκλωβιστεί από τη μόνωσή του και να δαμάσει τις δυνάμεις που τον περιορίζουν και τον συνθλίβουν. Κυρίως όμως αναδεικνύει τις αέναες αλλαγές της ζωής που είναι η κύρια έκφρασή της, όπου συμπλέουν ή εναλλάσσονται το καλό με το κακό, το ηθικό με το ανήθικο, η ευτυχία με τη δυστυχία.

5) Στο βιβλίο είναι διάχυτο το ερωτικό στοιχείο, σχεδόν δομικό υλικό, στη συνολική πλοκή και οικονομία του έργου. Ωστόσο, δεν πρόκειται για κάτι που ξεπέφτει στο γλυκερό συναισθηματισμό, στο φτηνό ρομαντισμό ή και τη χυδαιότητα που υπηρετεί συνήθως την εμπορικότητα του στόχου μιας συγκεκριμένης μορφής λογοτεχνίας ή, καλύτερα, παραλογοτεχνίας. Αντίθετα εδώ ο δρόμος για τον έρωτα, παρά τις αδυναμίες, τα πάθη και τις απογοητεύσεις των ηρώων της, είναι μια ανάβαση, μια δοκιμασία και μια αποστολή, που υπηρετεί κάποτε την ποιότητα των σχέσεων, το μοίρασμα και την ολοκλήρωση της ζωής. Ο αναγνώστης συμπάσχει με τις περιπέτειες των ηρώων και νιώθει στο τέλος να περνά από τη διαδικασία της κάθαρσης που λειτουργεί θεραπευτικά για την ανθρώπινη ψυχή, καθώς εξαγνίζεται μέσα από τη λυτρωτική δύναμη της ίδιας της τέχνης.

Γι' αυτούς που ψάχνουν την αλήθεια ως απάντηση σ' αυτή την εποχή της εικονικής αποχαύνωσης και της διαδικτυακής ακατάσχετης φλυαρίας, το λογοτεχνικό βιβλίο εξακολουθεί να είναι ένα εξαιρετικό μέσο διανοητικής απόλαυσης, αντίστασης και αφύπνισης.

Παραφράζοντας τον ισπανό μυθιστοριογράφο Carlos Zafon, θα έλεγα πως αυτό το αξεπέραστο "άρωμα χαρτιού και μαγείας" που, περιέργως, "κανένας ποτέ δεν σκέφτηκε να εμφιαλώσει" είναι μοναδική εμπειρία, στοχαστική περιπέτεια και αισθητική συγκίνηση. Και είμαστε πράγματι τυχεροί όσοι με το βιβλίο της Χριστίνας έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε αυτό το περιπετειώδες και μαγευτικό ταξίδι της ζωής. ■

Αντώνης Μπιτσιάνης

...ο δρόμος για τον έρωτα, παρά τις αδυναμίες, τα πάθη και τις απογοητεύσεις των ηρώων της, είναι μια ανάβαση, μια δοκιμασία και μια αποστολή...

Γιάννης Λίτος

ΑΚΟΥΣΜΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΗ

Της λυπηρής ηχούς το άκουσμα ενθυμούμαι.
Εσύ είσαι που στη θλίψη τα δάκρυα μου σκουπίζεις.
Μια ζεστή κουβέρτα στης παγωνιάς το κρύο.
Όταν σε πρωτάκουσα μνήμες ξεπηδούσαν, χρώματα με έβαφαν αλλά και χρώματα με σκέπαζαν.
Κάνεις διπλή δουλειά σ' έχω καταλάβει!
Μια το πόνο μου ραντίζεις μια τη πληγή μου τη γιατρεύεις.

Στο σχολείο με δίδαξαν λεπίδα τι σημαίνει
ενώ στο σπίτι η γιαγιά για τον θάνατο κλαίει.
Κλαίει και τραγουδάει για τις γυναίκες που δε θέλησαν
ατίμασμα να μάθουν τι σημαίνει.
Για τη γιαγιά της γιαγιά της, που βουτήξαν στο ποτάμι.
Η εικόνα συμπληρώνει το τραγούδι.

Παιξ' το μου λοιπόν παππού, παιξ' το μου βρε γέροντα.
Θέλω και 'γω να κλάψω όπως η γιαγιά μου.
Θέλω και 'γω να αισθανθώ σαν τη γιαγιά της γιαγιά μου.
Θέλω επιτέλους να ξεχάσω τις λακκούβες του δρόμου που χαράζω.
Τα προβλήματα στην άκρη τα αφήνω και τη ψυχή μου θα γεμίσω με τη μελωδιά σου.

- Πόσα θες μουσικέ τη ψυχή μου να μαγέψεις;
- Παρ' το χρήμα από δω αδελφέ παρ' το από δω κουμπάρε. Μαζί θα κλάψουμε ετούτη τη στιγμή. Εσύ, εγώ και η παρέα σου όλη. Εγώ θα παίζω, εσύ θα ακούς. Εγώ θα σχεδιάζω, εσύ θα υλοποιείς.
- Όπως γεμίζεις άρχοντα τις τρύπες του ζουρνά σου γέμισε και τις δικές μου τρύπες. Αυτές που δεν φαίνονται και είναι στην ψυχή βαθιά κρυμμένες.
Και έτσι έγινε...

Πάνος Πάνου

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Οι τρισαρνητές

Απ' τη γιορτή ας φύγουνε νωρίς,
οι εραστές της εξουσίας.
Όταν βγει το καλό κρασί
οι φίλοι οι δικοί μας να το πιούνε,
όσοι κοινώνησαν των πόνων μας.
Των τραγουδιών τ' απόσταγμα,
αυτοί να μεταλάβουν πρέπει.
Και σαν ξυπνήσουνε το φως
οι πετεινοί,
δίπλα κι αντάμα νάναι
στη χαρά συμμέτοχοι,
όσοι μας αποδέχονται,
όχι οι τρισαρνητές μας.

Το λαγιαρνί

Στο κοπάδι φάνταζε παράταιρο.
Τα άλλα του ποιμνίου
παραξενεύτηκαν.
Έκαναν κύκλο γύρο του,
απομονώθηκε.
Του ποιμένα ήταν απορία εκεί πως βρέθηκε.
Ποιόν οιωνό του έδειχναν οι μοίρες.
Λογισμοί πολλοί για τα μελλούμενα.
Ο ύπνος έφυγε απ' τη νύχτα του,
η μέρα του σφάλιζε τα μάτια.
Έφυγε παπά να βρει, ο ποιμενάρχης.
Ακέφαλο το ποίμνιο.
Το λαγιαρνί οι ευχές δεν άλλαξαν.
Πάντα μες το κοπάδι με τ' άλλα.
Πολλά χαμπάριαζε σε κύκλο απομόνωσης ως βρέθηκε το παράταιρο.
Λύση οριστική στο διώξιμο βρήκε ο τσομπάνης.
Άρα γλύτωσε, κατάρα μαζί και βάσκαμα.

Απορρυθμίσεις

Σπουδαίο άρθρο για την τάλμη το πρωί διάβασα.
Μετά αθλητικά, ύστερα στήλη πολιτική.
Την διασαφήνιση πρόσεξα.
Δεν φεύγουν...
Στη ζωή μας μένουν, να ολοκληρώσουν το έργο τους.
Εργολάβοι αυτοί, της σωτηρίας.
Τάξη, μεταρρυθμίσεις, επανιδρύσεις ευαγγελιζόμενοι.
Νίκησαν...
Ύστερα ξέχασαν. Άλλαξαν.
Καμένη γη παρέλαβαν οι πυροσβέστες από τους εμπρηστές.
Μαζί το λάφυρο διαφεντεύουν.
Ρυθμίσεις, διαρρυθμίσεις, απορρυθμίσεις, πέτυχαν.
Ζωές διασαλεύτηκαν, παράπλευρες απώλειες λεηλασίας.
Επηρμένοι, αλαζόνες, καυχησιάρηδες, το ρόλο του διασώστη έπεισαν πως παίζουν.
Θρίαμβος.
Κίνδυνος οι ηττημένοι.
Φρούδες οι ελπίδες των απελπισμένων.
Με χαλά των πραγμάτων η διαστρέβλωση η ορατή κι από τον καναπέ μου...
Κάποιος πρέπει κάτι να κάνει, φώναξα.
Κάποιος πρέπει να ηγηθεί, ψιθύρισα.
Δεν είμαι γω ηγέτης, σκέφτηκα.
Σειρά άλλων, το φίδι να βγάλουν από την τρύπα... Μπορούν καλύτερα οι χωρίς υποχρεώσεις και καθήκοντα.
Το πρωί είχα διαβάσει άρθρο για την τάλμη...

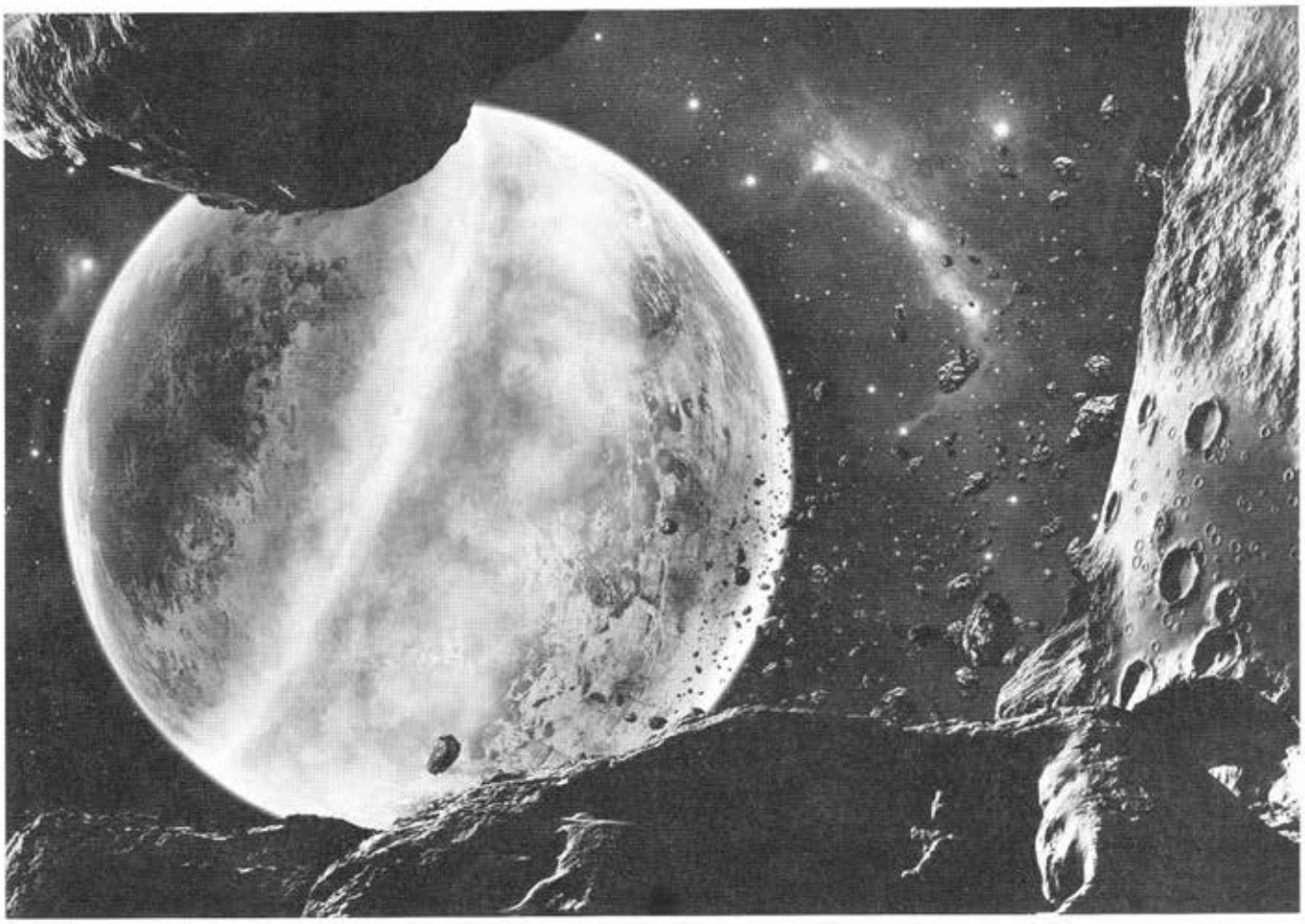

Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Μια από τις πιο συνηθισμένες ερωτήσεις που δέχομαι είναι αν υπάρχει ζωή στο Σύμπαν ή αν υπάρχουν εξωγήινοι. Η απάντηση μου συνήθως τους εκπλήσσει, όταν απαντώ ότι το Σύμπαν βρίθει από εξωγήινους. Θα ήταν άκρως εγωιστικό να πιστεύω ότι ανάμεσα σε δισεκατομμύρια αστέρια και δισεκατομμύρια γαλαξίες, με συνθήκες ίδιες με τις δικές μας, μόνο εδώ γεννήθηκε ζωή, ή πιο σωστά, εξελίχθηκαν διάφορες μορφές ζωής.

γράφει ο
Χαρίτων Τομπουλίδης,
Αστροφυσικός

Ο κόσμος συνήθως μπερδεύει την έννοια της ύπαρξης ζωής με την εξέλιξη και την ύπαρξη τεχνολογικά αναπτυγμένης μορφής ζωής, όπως είναι ο άνθρωπος. Και βασική αιτία γι' αυτό είναι η έλλειψη παιδείας στο χώρο της βιοχημείας. Αλλά ας τα πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

Η ανακοίνωση της ύπαρξης τρεχούμενου νερού στην επιφάνεια του Άρη από τη NASA στις 28 Σεπτεμβρίου του 2015 μου θύμισε μια συζήτηση στρογγυλής

τραπέζης που έγινε στο 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ερασιτεχνικής Αστρονομίας στη Θάσο, το Σάββατο 12 Οκτωβρίου 2013 που είχε σαν θέμα: *«Ο ρόλος της επιστημονικής γνώσης στη διαμόρφωση της συλλογικής σκέψης»*. Ένα από τα ερωτήματα που στοίχειωσε το κοινό αλλά και τους καθηγητές ήταν η μοναξιά. Η μοναξιά του ανθρώπου στο Σύμπαν. Είμαστε μόνοι στο Σύμπαν ή το Σύμπαν βρίθει από ζωή; Εκεί μπήκαν και θέματα πίστης που κρύβονταν ενδόμυχα στις θέσεις πολλών, ακόμη και των ίδιων των καθηγητών. Κάπου εκεί αναγκάσθηκα να μπω κι εγώ στη συζήτηση και τους πω το παραμύθι της Υδρογείου μας, που με απλά λόγια είναι αυτό:

Κάπου μέσα στο αχανές Σύμπαν πριν από 13,8 δισεκατομμύρια χρόνια γεννήθηκε ένα μεγάλο αρχιπέλαγος γαλαξιών που εμείς σήμερα ονομάζουμε Τοπικό Σμήνος Γαλαξιών, με γύρω στα 60 νησιά-γαλαξίες. Ένα από τα μεγαλύτερα αυτό νησιά, ο Γαλαξίας μας, κατοικείται από 200-400 δισεκατομμύρια λαμπερούς κατοίκους, ήλιους, αστέρια, άλλους μεγαλύτερους και άλλους μικρότερους. Όπως εμείς οι άνθρωποι μαζευόμαστε στις πρωτεύουσες, έτσι και αυτοί, οι φωτεινοί ήλιοι, συγκεντρώθηκαν στο κέντρο του νησιού-γαλαξία προκαλώντας ένα μεγάλο υδροκεφαλισμό στο Γαλαξία μας. Κάπου όμως μακριά από το κέντρο, σε απόσταση 26 000 ετών φωτός από αυτό, ένας από τους μεγάλους λαμπερούς ήλιους, αφού έζησε τη ζωή του, εξερράγη πριν από 4,6 δισεκατομμύρια χρόνια και άφησε μια βαριά κληρονομιά στους απογόνους του.

Αυτοί γεννήθηκαν από το ωστικό κύμα του επιθανάτιου ρόγχου του μεγάλου αυτού αστεριού που εμείς σήμερα ονομάζουμε σούπερ νόβα. Ένας από τους απογόνους του είναι και ο Ήλιος μας, μαζί με τα παιδιά του, τους πλανήτες, μικρούς και μεγάλους. Από τα πιο μικρά παιδιά του Ήλιου είναι και η Υδρόγειός μας που κακώς την ονομάζουμε Γη, γιατί ίσως στην αρχή να μην είχε νερό, τώρα όμως 75% από αυτήν καλύπτεται από νερό.

Εκεί επάνω, μετά από μια εξέλιξη 4,6 δισεκατομμυρίων χρόνων, ένα ευφυές ον που ονομάζεται άνθρωπος απέκτησε τεχνολογία με την οποία άρχισε να ψάχνει για να βρει τα ξαδέρφια του, που με τον ίδιο τρόπο δημιουργήθηκαν κάπου αλλού σε αυτό το μεγάλο νησί του Σύμπαντος που εμείς ονομάζουμε Γαλαξία. Το ψάξιμο είναι δύσκολό, αλλά τα ξαδέρφια μας είναι εκεί και ίσως κι αυτά ψάχνουν να μας βρουν. Η μοναξιά ξέρετε είναι πολύ σκληρή. Εμείς ξέρουμε ότι αυτοί υπάρχουν κάπου, να μην είμαστε εγωιστές. Ο εγωισμός οδηγεί στην ιδιωτία, με τη διπλή έννοια της λέξης. Γ' αυτό ξεκινήσαμε να έρθουμε σε επαφή μ' αυτούς εδώ και σαράντα χρόνια και η αναζήτησή μας συνεχίζεται.

ΟΙ ΕΞΩΗΛΙΑΚΟΙ ΠΛΑΝΗΤΕΣ

Εφέτος, το 2015 γιορτάζουμε τα 20 χρόνια από τότε που μια ομάδα αστρονόμων ανακάλυψε τους πρώτους εξωηλιακούς πλανήτες, όπως λέγονται. Είναι πλανήτες που περιφέρονται γύρω από ένα άλλο αστέρι, εκτός από τον ήλιο μας. Δύο αστρονόμοι του Αστεροσκοπείου της Γενεύης, ο Μισέλ Μαγιόρ και ο Ντιντιέ Κελόζ,, χρησιμοποιώντας ένα από τα τηλεσκόπια του Αστεροσκοπείου της Άνω Προβηγκίας το 1994-95, (που κι εγώ το χρησιμοποίησα αργότερα, το 2003 μαζί με φοιτητές του Πανεπιστημίου της Μασσαλίας), πρόσεξαν ότι ο αστέρας 51 Πηγάσου παρουσίαζε μία περιοδική μεταβολή στην ακτινική του ταχύτητα που μπορούσε να προκαλείται από την περιφορά γύρω του ενός πλανήτη μικρότερου σε διαστάσεις από τον Δία.

Το πιο αξιοσημείωτο ήταν ότι η περίοδος περιφοράς αυτού του πλανήτη γύρω από τον 51 Πηγάσου φαινόταν να είναι μόλις 4,2 ημέρες, πολύ μικρή σε σχέση με τους δικούς μας πλανήτες. Περαιτέρω όμως παρατηρήσεις απέδειξαν ότι, όντως, ένας πλανήτης περιστρέφεται γύρω από τον αστέρα 51 του Πηγάσου. Ήταν η πρώτη επίσημη ανακάλυψη του πρώτου εξωηλιακού πλανήτη που περιφερόταν γύρω από έναν αστέρα διαφορετικό από τον ήλιο μας.

Με το ίδιο τηλεσκόπιο ο Μαγιόρ μετά ανακάλυψε και πολλούς άλλους πλανήτες να περιφέρονται γύρω από άλλα αστέρια και άνοιξε έτσι το πεδίο για την εύρεση και άλλων εξωηλιακών πλανητών. Μέχρι σήμερα έχουν ανακαλυφθεί περισσότεροι από 2 000 εξωηλιακοί πλανήτες και φυσικά όλοι έμμεσα, γιατί είναι αδύνατον να φωτογραφηθούν οι πλανήτες, που δεν λάμπουν, περιφερόμενοι γύρω από λαμπερά αστέρια. Υπάρχει όμως και ένα τηλεσκόπιο που ψάχνει για Γαίες και περιφέρεται στο διάστημα γύρω από τη Γη μας. Ονομάζεται «Κέπλερ» και άρχισε να λειτουργεί από το 2009 παρατηρώντας χιλιάδες αστέρια. Μέχρι στιγμής έχει βρει λίγο περισσότερους από 1000 εξωηλιακούς πλανήτες και τελευταία και αρκετές «νέες Γαίες», δηλαδή πλανήτες που μπορεί να έχουν νερό σε υγρή μορφή. Αυτό ήταν μεγάλη είδηση για τα ΜΜΕ και τον πολύ κόσμο, ενώ για μένα ούτε καν είδηση. Διότι Γαίες υπάρχουν παντού και μάλιστα με υγρές επιφάνειες και νερό σε υγρή μορφή.

Η ΟΙΚΟΣΦΑΙΡΑ. ΓΙΑΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΠΑΝΤΟΥ

Στο ηλιακό μας σύστημα υπάρχει μια σφαίρα, ας την πούμε οικόσφαιρα, όπου το νερό μπορεί να βρίσκεται σε υγρή μορφή. Είναι η σφαίρα που ξεκινά από εκεί που περιστρέφεται ο πλανήτης Αφροδίτη μέχρι εκεί που περιστρέφεται ο πλανήτης Άρης. Εκεί μέσα υπάρχουμε εμείς και φιλοσοφούμε για το αν υπάρχουν άλλοι σαν εμάς στο διάστημα. Πέρα από τον Άρη υπάρχουν άπειρα ουράνια σώματα, μικρά και μεγάλα με πάγο και κάτω από ορισμένες

συνθήκες ο πάγος λιώνει, αλλά νερό τρεχούμενο δεν έχουμε. Είναι παράξενο αυτό; Όχι, βέβαια. Επικρατεί εκεί το φαινόμενο της εξάχνωσης. Λόγω της μεταβολής της θερμοκρασίας ο πάγος περνά από την στερεά μορφή του στην αέρια. Υπάρχουν ηφαίστεια ύδατος που μόλις εκρήγνυνται, το υγρό νερό που υπάρχει κάτω από την επιφάνειά τους, γίνεται υδρατμός και φεύγει στην ατμόσφαιρα ή στο μεσοπλανητικό χώρο. Αυτό το νερό θα κυλήσει πάνω στην επιφάνεια των σωμάτων αυτών όταν ο Ήλιος γίνει κόκκινος γίγαντος και θα εξαφανιστούμε εμείς. Η οικόσφαιρα θα μεταφερθεί τότε προς τα έξω και έτσι οι τεχνολογικά αναπτυγμένες μορφές ζωής θα μετατοπισθούν πιο μακριά από τον Ήλιο.

Είναι όπως όταν κάνει κρύο και ανάβουμε φωτιά. Στην αρχή είμαστε κοντά στην φλόγα αλλά όταν δυναμώνει η πυρά φεύγουμε πιο μακριά για να μην καούμε. Ακριβώς το ίδιο συμβαίνει και με τα αστέρια. Οι οικόσφαιρες άλλες φορές είναι πιο κοντά στον κεντρικό αστέρα, αν αυτός είναι αμυδρός, και άλλες φορές πιο μακριά, αν αυτός είναι πιο θερμός. Και οι θερμοκρασίες των αστεριών μπορούν να ποικίλουν από 2 000 μέχρι και 40 000 βαθμούς Κελσίου. Έτσι μπορούν να ποικίλουν και οι αποστάσεις των εποικισμένων με πολιτισμούς πλανητών. Επομένως, Γαίες με υγρή μορφή ύδατος υπάρχουν παντού. Δεν είναι είδηση η ανακάλυψη μιας «νέας Γης», γιατί, ελπίζω να καταλάβατε, ότι οι Γαίες μπορούν να υπάρχουν σε διαφορετικές αποστάσεις από τον Ήλιο τους. Ο δογματισμός επομένως ότι «δεν υπάρχει εξωγήινη νοημοσύνη» και ο σοβινισμός του ύδατος πρέπει να εκλείψουν.

Εξ άλλου, το «Κέπλερ» που δυστυχώς λόγω βλάβης έχει σταματήσει το ψάξιμο προς το παρόν για τα ξαδέρφια μας, σχεδόν όλους τους εξωηλιακούς πλανήτες τους βρήκε στη «γειτονιά» μας, σε απόσταση 300 ετών φωτός από εμάς, ενώ όλος ο Γαλαξίας μας είναι 100 000 ετών φωτός.

Η επιφάνεια του πλανήτη Άρη σε φωτογραφία της NASA

ΟΙ ΠΛΑΝΗΤΕΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ, ΓΗ, ΑΡΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗ ΓΗ ΜΑΣ

Έχουμε βρει εδώ στη Γη μας ότι ζωή μπορεί να υπάρξει ακόμα και σε πιο ακραίες μορφές περιβάλλοντος, όπως στη λάβα ηφαιστείων, σε θερμοπίδακες μέσα στους ωκεανούς, σε όξινο ή αλκαλικό περιβάλλον, αλλά και σε ακραίες συνθήκες θερμοκρασίας. Οι ζωντανοί οργανισμοί προσαρμόζονται κατάλληλα στις συνθήκες περιβάλλοντος. Εμείς εδώ στη Γη θεωρούμε ότι βασικοί παράγοντες δόμησης και εξέλιξης της ζωής είναι το νερό και ο άνθρακας. Γι' αυτό και τα τελευταία χρόνια προσπαθούμε να βρούμε εξωγήινη νοημοσύνη σε πλανήτες παρόμοιους με τη Γη. Είναι λίγο ανθρωποκεντρικό το να αποκλείουμε άλλους παράγοντες δόμησης της ζωής. Έτσι σαφώς και πρέπει να υπάρχουν ζωντανοί οργανισμοί βασισμένοι σε νικέλιο, πυρίτιο, υδρογόνο, οξυγόνο και οποιοδήποτε άλλο χημικό στοιχείο. Εγώ όμως που είμαι ένα προϊόν του άνθρακα είμαι πιο φανατικός οπαδός του άνθρακα παρά του νερού.

Ας δούμε τι γίνεται στον γειτονικό μας Άρη. Υπάρχει ζωή στον Άρη ή όχι; Μια μεγάλη ερώτηση που οι διάφοροι ερευνητές την απαντούν διαφορετικά, ανάλογα με τις έρευνες που κάνουν. Άλλοι απαντούν θετικά και άλλοι αρνητικά. Πριν από έξι χρόνια ξανά ανακαλύψαμε μεθάνιο. Ένα δείγμα ότι ο πλανήτης αυτός είναι ενεργός και όχι νεκρός. Το μεθάνιο είναι μία οργανική ένωση που μπορεί να παραχθεί ή γεωλογικά ή βιολογικά. Να μην ξεχνάμε ότι ένας μεγάλος παραγωγός μεθανίου πάνω στη Γη είναι τα φύκια που υπάρχουν στη θάλασσα, καθώς επίσης και ότι τα πρώτα μικρόβια που εμφανίστηκαν στη Γη παρήγαγαν μεθάνιο από υδρογόνο και διοξείδιο του άνθρακα. Πολύ πιθανόν τέτοιοι μικροοργανισμοί να παρήγαγαν μεθάνιο στην πρωτογενή ατμόσφαιρα του Άρη. Η επανεμφάνιση μεθανίου στην ατμόσφαιρα του Άρη, ύστερα από παρατηρήσεις πολλών χρόνων από ερευνητές του Πανεπιστημίου της Χαβάης, δείχνουν ότι κάποιοι μηχανισμοί βιολογικοί ή γεωλογικοί είναι οι γεννήτορες αυτού του αερίου.

Ο Άρης βρίθει από πάγο κάτω από την επιφάνειά του και πολύ πιθανόν

Η επιφάνεια του πλανήτη Αφροδίτη και το ηφαίστειο Maat Mons

ζωντανοί οργανισμοί υπόγεια να παράγουν μεθάνιο. Αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο. Έρευνες από την δεκαετία του 1970 στην Ανταρκτική από τον Βίσνιακ και την ομάδα του, έδειξαν ότι κάτω από την επιφάνεια της Γης, σε συνθήκες σαν αυτές του Άρη, υπάρχουν ζωντανοί οργανισμοί. Επομένως, δεν είναι καθόλου περίεργο, ούτε και μεγάλη είδηση, ότι βρέθηκε μεθάνιο στον Άρη. Χρειάζονται όμως χρήματα για να γίνουν έρευνες. Η εύρεσή του ανακοινώθηκε το Γενάρη του 2009.

Την ίδια εβδομάδα που αναλάμβανε στον Λευκό Οίκο ο Μπάρακ Ομπάμα. Χρήματα χρειάζονται, ανακοινώνουμε κάτι το εντυπωσιακό. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα χρήματα για την έρευνα σχεδόν ποτέ δεν μειώνονται σε χώρες που τους ενδιαφέρει η πρόοδος. Η Ινδία π.χ. δίνει πολλά κονδύλια για την έρευνα παρά τα οικονομικά προβλήματα που υπάρχουν και από πέρσι έχει και έναν δορυφόρο που στριφογυρίζει γύρω από τον Άρη και κάνει έρευνες. Η Ιαπωνία έχει άλλον ένα δορυφόρο που γυρίζει γύρω από την Αφροδίτη. Η επιστήμη παράγει πρόοδο. Πριν από ένα μήνα είχαμε και την ανακοίνωση ότι τρέχει νερό στην επιφάνεια του Άρη. Εμάς όμως μας ενδιαφέρει κυρίως τι γίνεται κάτω από την επιφάνεια του Άρη. Η Ανταρκτική βρίθει από ζωντανούς οργανισμούς υπόγεια, όπως πολύ πιθανόν βρίθει και από ζωντανούς οργανισμούς ο Άρης. Ας το επιβεβαιώσουμε αυτό.

Πολλά στοιχεία για την ύπαρξη ζωής στη γειτονιά μας άλλαξαν με τις παρατηρήσεις των τελευταίων χρόνων.

Όταν παρατηρούμε μεθάνιο και φορμαλδεΰδη να εμφανίζεται στον Άρη, να εξαφανίζεται και να επανεμφανίζεται, πως γίνεται αυτό; Όταν βλέπουμε χλωριούχες μορφές ύδατος να κυλούν στις πλαγιές των βουνών του Άρη, από που προέρχονται αυτές. Είναι βιολογικοί, τεκτονικοί, υλικοί ή φυσικοί παράγοντες που τις προκαλούν; Οι νέες παρατηρήσεις δείχνουν πιο καθαρά αυτό που ήδη ξέραμε. Νερό σε υγρή μορφή έτρεχε και κάλυπτε τεράστιες εκτάσεις και στην Αφροδίτη και στη Γη και στον Άρη πριν τέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια. Παρέμεινε στην επιφάνεια της Γης, εξατμίστηκε ολόκληρο από την Αφροδίτη και παρέμεινε στο υπέδαφος του Άρη.

Εξετάζοντας τους πλανήτες αυτούς, εξετάζουμε την ιστορία της Υδρογείου μας και βλέπουμε το μέλλον μας. Δεν μας ενδιαφέρει τόσο πολύ η κατοίκηση, ο εποικισμός του Άρη, όσο η διάσωση της Γης μας και του ανθρώπινου γένους γενικά. Η Αφροδίτη μας δείχνει τι θα πάθουμε αν δε βάλουμε μυαλό και μειώσουμε τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου. Γιατί, και η Αφροδίτη ήταν σαν τη Γη μας, με νερό και ζωή ίσως, αλλά ατύχησε να είναι πιο κοντά στον ήλιο και το φαινόμενο του θερμοκηπίου την έκανε κόλαση. Θα κάνουμε και εμείς τον όμορφό μας κόσμο μια δεύτερη Αφροδίτη; Χρειάζεται αγώνας για να το αποφύγουμε. Αγώνας σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο. Με τη σειρά του, ο Άρης μας δείχνει τα στάδια που περάσαμε μέχρι να φτάσουμε στη μορφή αυτή της εξέλιξης που βρισκόμαστε σήμερα.

Ο Άρης έχασε το ηλεκτρομαγνητικό του πεδίο και μετά την ατμόσφαιρά του με αποτέλεσμα οι εξελικτικές διαδικασίες να μην προχώρησαν. Υπάρχουν όμως υδάτινοι όγκοι κάτω από την επιφάνειά του που ίσως παράγουν το μεθάνιο που παρατηρούμε. Πρέπει να τους μελετήσουμε και ίσως να τους βοηθήσουμε, αντί να τους καταστρέψουμε με την παρουσία μας, στην εξέλιξή τους.

Όμορφος, γεμάτος θαύματα είναι ο κόσμος της έρευνας, της επιστήμης. Πρέπει να τον σεβόμαστε και να τον ακούμε. Μόνο αυτός θα μας σώσει από οποιαδήποτε καταστροφή. Και το κυριότερο. Αυτός μας τονώνει το ηθικό και να μας ικανοποιεί υπαρξιακά. Ο άνθρωπος έχει την ικανότητα της σκέψης και της καταγραφής της και μ' αυτό προχωρά στην απεραντοσύνη του Σύμπαντος. Ας μην του την στερήσουμε με την πεζή και ανεύθυνη παρουσία μας δεμένη στην οικονομική ελίτ που μόνο έτσι παραμένει αυτή που είναι: Με την άγνοια και την πλύση εγκεφάλου του συνόλου. Δώστε βάση και βοήθεια στην επιστήμη για έναν πιο αισιόδοξο τόνο και μια προοπτική στην ύπαρξή μας πάνω στην Υδρόγειο. N

ΣΑΚΧΑΡΩΔΗΣ ΔΙΑΒΗΤΗΣ ΤΥΠΟΥ 2: ΧΡΩΜΙΟ - ΜΠΡΟΚΟΛΟ

Γράφει ο Δ.Κ. Στυλιανίδης
Επ. Δ/ντής Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων

Το 1550 π.Χ. το γνωστό ιατρικό Αιγυπτιακό κείμενο Ebers Papyrus, συνιστούσε για τη θεραπεία του σακχαρώδους διαβήτη κόκκους σιταριού πλούσιους σε φυτικές ίνες. Από τότε οι φυτικές τροφές παραμένουν η καταλληλότερη λύση για τη συγκεκριμένη ασθένεια. Περισσότερες από 400 φυτικές τροφές έχουν κατά καιρούς χορηγηθεί για τη θεραπεία του διαβήτη. Στην Ευρώπη, την Ασία και τη Μέση Ανατολή, το ωμό κρεμμύδι και το σκόρδο θεωρούνταν για μεγάλο διάστημα οι πιο ενδεδειγμένες τροφές για την αντιμετώπιση της πάθησης.

Το τζίνσενγκ, η ρίζα του εδώδιμου ποώδους φυτού που είναι ιδιαίτερα δημοφιλές στην Κίνα, χρησιμοποιείται ευρέως στην Ευρώπη για τη ρύθμιση του σακχάρου του αίματος. Το κριθαρένιο ψωμί χρησιμοποιείται συχνά για την αντιμετώπιση του διαβήτη στο Ιράκ, ενώ το λάχανο, το μαρούλι, το γογγύλη, τα φασόλια, ο καρπός του κέδρου και οι καρποί του κόλιανδρου έχουν αποδειχθεί επίσης αποτελεσματικοί.

Στο διεθνές συνέδριο που έγινε στα Άδανα της Τουρκίας τον Απρίλιο του 1989 με θέμα «τα ιχνοστοιχεία στην υγεία των ανθρώπων» ο Πακιστανός καθηγητής M. Akhar, ανακοίνωσε ότι στην πατρίδα του είναι γνωστό από παλιά χρόνια, ότι οι διαβητικοί τρώγοντας καρπούς του φυτού Ficus clomereta, κατορθώνουν να κατεβάσουν σημαντικά το σάκχαρο στο αίμα. Με αναλύσεις που έγιναν διαπιστώθηκε ότι το φυτό αυτό είναι πλούσιο σε ψευδάργυρο και μαγγάνιο.

Κάτι ανάλογο είναι γνωστό και σε μας ό,τι συμβαίνει με τη μαστίχα Χίου. Πολλοί είναι αυτοί που πιστεύουν ότι η μαστίχα κατεβάζει το σάκχαρο.

Ο Dr. Gerald Berstein της Αμερικανικής διαβητολογικής Εταιρείας, αναφέρει ότι η άποψη πως το αυξημένο σάκχαρο προκαλεί διαβήτη είναι λανθασμένη. Η πραγματική αιτία είναι πως η ινσουλίνη – η ορμόνη που ελέγχει τον τρόπο με τον οποίο ο οργανισμός μεταβολίζει το σάκχαρο, είτε είναι ανεπαρκής, είτε αναποτελεσματική.

Ο Leonard Mervyn συνδέει το σακχαρώδη διαβήτη 2 με το μικροθρεπτικό στοιχείο «Χρώμιο», το οποίο λειτουργεί ως παράγων ανοχής γλυκόζης. Ελέγχει τη γλυκόζη του αίματος με το να προωθεί την πρόσληψή της από τους μύες και τα όργανα. Διεγείρει την καύση της γλυκόζης για ενέργεια.

Ο Μανουσάκης αναφέρει ότι, όπως έδειξε ο Anderson το 1987, το Χρώμιο συντελεί όχι μόνο στην ελάττωση του υψηλού σακχάρου στο αίμα, αλλά μετριάζει και τα συμπτώματα της υπογλυκαιμίας. Τα ευεργετικά αποτελέσματα του χρωμίου εκδηλώνονται όταν βρίσκεται με ορισμένη μορφή, ως τρισθενές χρώμιο. Αντίθετα, όταν βρίσκεται ως εξασθενές, έχει βλαβερά αποτελέσματα (Βιομηχανική ρύπανση).

Πηγές Χρωμίου

Παλαιότερα πλουσιότερες τροφές σε χρώμιο εθεωρούντο: Μαγιά μπύρας, μαύρο, πιπέρι, συκώτι, μελάσα, σπόροι, κρέας, βούτυρο, μύδια, γαρίδες, κρόκος αυγού. Σ' αυτά τα είδη προσετέθη το λαχανοκομικό «Μπρόκολο». Το μπρόκολο θεωρείται ως η κορυφή των λαχανικών, πλούσιο σε χρώμιο. Χαρακτηριστική είναι μια σχετική αναφορά σ'αυτό: Κανείς μέχρι σήμερα δεν έχει εφεύρει, για παράδειγμα ένα χάπι που να υποκαθιστά το μπρόκολο, διαθέτοντας τη διατροφική του αξία και πιθανότατα κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί ποτέ. Το μπρόκολο είναι η πιο προσβάσιμη τροφή. Καλλιεργείται στη χώρα μας και υπάρχει σε όλα τα λαχανοοπωροπωλεία.

Το κριθάρι που χρησιμοποιείται στο Ιράκ, είναι και αυτό μια πλούσια πηγή χρωμίου. Σε πειραματόζωα βρέθηκε ότι το κριθάρι καταστέλλει τις απότομες μεταβολές των τιμών της ινσουλίνης. Το κριθάρι βέβαια δεν αποτελεί τροφή των ανθρώπων στη χώρα μας, αλλά των ζώων.

Στους Ομηρικούς χρόνους, το κριθάρι ήταν ισότιμο με το σιτάρι. Λέγεται ότι η μητέρα του Ομήρου είχε το όνομα «Κριθηίς». Όλα τα φυτικά είδη, για να είναι εφοδιασμένα με χρώμιο, πρέπει και το έδαφος που φύονται να είναι επαρκώς εφοδιασμένα με χρώμιο. Στο Νομό Κοζάνης υπάρχουν περιοχές με εδάφη πλούσια σε χρώμιο. Υπάρχει μάλιστα στην Κοζάνη και χωριό με το όνομα «Χρώμιο». N

Βιβλιογραφία

- Carrer J. 1993. Η τροφή σου το φάρμακό σου. Εκδόσεις Γιαννίκος Κ. σελίδες 599.
- Μανουσάκης Γ. 2004 Υγεία για πάντα (Ιχνοστοιχεία, Ελεύθερες ρίζες, Αντιοξειδωτικά). Εκδόσεις Πατάκης σελίδες 303.
- Mervyn L. 1996 Ο πλήρης οδηγός για βιταμίνες και μεταλλικές ουσίες (Για την Ελληνική γλώσσα Βασδέκης Γ). Εκδόσεις Βασδέκης Γ. σελίδες 472
- Σιμώνης Α. 1997 Τα θρεπτικά στοιχεία στην υγεία του ανθρώπου. Γεωργία – Κτηνοτροφία 8/1997

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αιώνας

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

σελ.: 414, τιμή: 20€ (χαρτόδετο) 25€ (πανόδετο)

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΤΟ 1822

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΗ)

σελ.: 270, τιμή: 10€

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ

ΝΑΟΥΣΑ 1906-1922 (Α' ΜΕΡΟΣ)

Ιστορικά γεγονότα και η γενική επικρατούσα κατάσταση στη Νάουσα κατά την περίοδο 1906-1922 με βάση το διασωθέν πρωτογενές υλικό από τους κώδικες της ορθοδόξου ελληνικής κοινότητας της Νάουσας.

σελ.: 352, τιμή: 10€

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ

ΝΑΟΥΣΑ 1906-1922 (Β' ΜΕΡΟΣ)

Ιστορικά γεγονότα και η γενική επικρατούσα κατάσταση στη Νάουσα κατά την περίοδο 1906-1922 με βάση το διασωθέν πρωτογενές υλικό από τους κώδικες της ορθοδόξου ελληνικής κοινότητας της Νάουσας.

σελ.: 352, τιμή: 10€

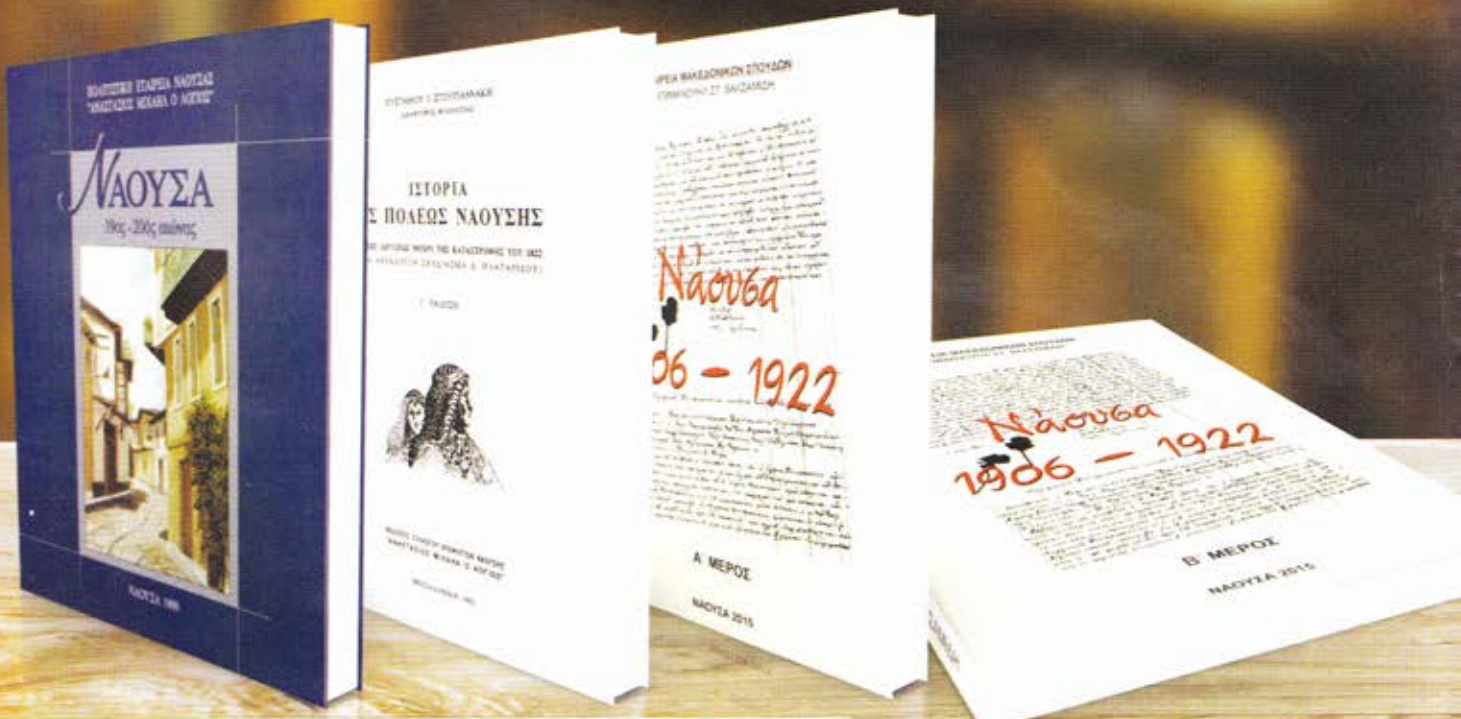

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, Δημ. Βιβλιοθήκη, τηλ.: 2332 350025 | Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074

Βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

σελ.: 318, τιμή: 10€

ΑΡΧΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΕΡΜΙΟΥ

Συλλογή χειρογράφων των πρωταγωνιστών του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή του Βερμίου και ειδικότερα στη Νάουσα κατά την περίοδο 1904-1908. Τα έγγραφα αφορούν γεγονότα και πρόσωπα που εμπλέκονται στη διεξαγωγή του αγώνα.

σελ.: 512, τιμή: 20€

ΕΠΙΜ. ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος η πόλη της Νάουσας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

σελ.: 260, τιμή: 15€

ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ

Η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων Φιλώτα Αδαμίδη (Καπετάν Κατσώνη). Στο ερώτημα: «υπήρχε άλλη διέξοδος;», ύστερα από προσωπικές εμπειρίες και ιστορικά γεγονότα, ναι υπήρχε: ειρηνική, πολιτική, δημοκρατική, κονοβουλευτική.

σελ.: 328, τιμή: 10€

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, Δημ. Βιβλιοθήκη, τηλ.: 2332 350025 | Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074